

gemeente [gD] Doetinchem

Begroting 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
I - Programma's.....	6
Programma 0 – Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen	7
Programma 1 – Openbare orde en veiligheid.....	12
Programma 2 – Bereikbaarheid.....	14
Programma 3 – Economie en werk.....	16
Programma 4 – Onderwijs	19
Programma 5 – Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie.....	21
Programma 6 – Sociaal domein.....	25
Programma 7 – Duurzaamheid en milieu.....	29
Programma 8 – Wonen en woonomgeving	31
2 - Financiële positie gemeente Doetinchem	34
3 - Paragrafen	39
Paragraaf 1 – Lokale heffingen	40
Paragraaf 2 – Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	46
Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen.....	49
Paragraaf 4 – Financiering	59
Paragraaf 5 – Bedrijfsvoering.....	62
Paragraaf 6 – Grondbeleid.....	65
Paragraaf 7 – Verbonden partijen	68
4 – Financiële begroting.....	71
Uitgangspunten voor de berekening van de begroting	72
Overzicht van baten en lasten van de programma's.....	74
Overzicht van baten en lasten van de programma's meerjarig	74
Overzicht incidentele lasten en baten per programma	75
Geprognosticeerde balans en kengetallen	76
Toelichting financiële kengetallen.....	80
EMU-saldo met toelichting.....	82
Overzicht reserves en voorzieningen	83
Overzicht kredieten vervangingsinvesteringen	90
Voortgang ombuigingen.....	91
Afkortingenlijst.....	92

Voorwoord

Samen aan de slag met de Doetinchemse ambities

Met veel genoegen bieden wij u de begroting aan voor het jaar 2017. In de beleidsvisie die wij u bij de Voorjaarsnota 2016 presenteerden, hebben wij onze visie uiteengezet. Daar waar wij maatschappelijke meerwaarde en kwaliteit van leven willen verbeteren, hebben wij onze ambities en opgaven geformuleerd. Ambities mogen uiteraard geen papieren tijger worden. In deze begroting ziet u dan ook de inhoudelijke en financiële vertaling van de lijnen die u heeft uitgezet. De transformatie in het sociaal domein en de duurzame economische ontwikkelingen, met daarin met name de uitvoeringsagenda's binnenstad en de uitvoeringsagenda duurzaamheid, beschouwen wij daarin als de belangrijkste inhoudelijke opgaven.

Over de grenzen heen kijken

In onze aanpak laten we de traditionele scheidslijnen tussen de beleidsvelden steeds verder los. Om te komen tot daadwerkelijk goede resultaten is het hard nodig om juist de verbinding te zoeken en integrale oplossingen te vinden. Zo zien we in het jeugdbeleid dat we met een betere verbinding tussen jeugdzorg en (passend) onderwijs betere prestaties voor deze doelgroep kunnen leveren. Ook ontstaan er steeds meer verbindingen tussen beleidsvelden, bijvoorbeeld tussen jeugd, zorg, sport en welzijn als het gaat om de gezondheid en welzijnsbeleving van onze inwoners. In een integrale aanpak voor de binnenstad zijn economische doelen verbonden aan groen, cultuurhistorie, evenementen en aanpassingen in de openbare ruimte. De totale beleving van de binnenstad wordt op deze wijze versterkt, met een positieve uitstraling voor Doetinchem en de regio. De omgeving van het centrum met de aanloopstraten wordt vervolgens weer opgepakt in samenhang met de binnenstad. Onze integrale aanpak trekken we door in de financiën; door budgetten te 'ontschotten' zijn we in staat om bij te sturen op knelpunten en onzekerheden en verminderen we onze risico's. Ook zien we dat we met nieuwe financiële oplossingen meerwaarde creëren, bijvoorbeeld met het revoluerend fonds op het terrein van duurzaamheid.

Samenwerken met bewoners, ondernemers en organisaties

Wat in het oog springt bij deze ontwikkelingen is de andere aanpak en werkwijze waarvoor we in deze bestuursperiode nadrukkelijk kozen. Overheidsparticipatie en burgerparticipatie zijn mooie woorden waarmee we doelen op ons streven naar een optimale samenwerking met bewoners, ondernemers en organisaties. Ook zien we dat steeds meer uitvoerende werkzaamheden verricht worden door verbonden partijen, zoals aanbieders uit het veld of organisatieonderdelen die we als gemeente verzelfstandigd hebben. Ook dat vergt een andere wijze van samenwerking. Die samenwerking op veler terreinen is een leerproces dat inmiddels de eerste vruchten afwerpt maar ons ook de eerste leermomenten biedt, zowel wat betreft de beleidsuitgangspunten als de uitvoering. In onze lerende organisatie zullen we deze inzichten vertalen in verbetermogelijkheden die in 2017 verder hun beslag zullen krijgen.

Nieuwe regels van het rijk

De begroting 2017 wordt sterk beïnvloed door nieuwe begrotings- en verantwoordingsvoorschriften van het rijk. De informatie bij de programma's in de begroting bevat meer sturingsinformatie dan voorheen. Bij elk programma treft u een set van beleidsindicatoren aan, die inzicht bieden in de resultaten per programma. Ook geven de programma's inzicht in de wijze waarop verbonden partijen bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het programma. De kosten van de 'overhead' worden volgens nieuwe definities berekend en zijn in een separaat overzicht samengebracht. Ook de rentekosten worden volgens nieuwe regels toegerekend. Tenslotte zijn de budgetten van de programma's

verdeeld naar voorgeschreven taakvelden. Al met al biedt deze nieuwe opzet uw raad op termijn meer mogelijkheden om de financiële en maatschappelijke effecten te volgen en zal de onderlinge vergelijkbaarheid met andere gemeenten worden verbeterd. Dit vinden we een goede ontwikkeling. Over de interpretatie en toepassing van de nieuwe voorschriften vindt echter nog volop discussie plaats. Dit heeft ongetwijfeld gevolgen voor de begrotingen in de komende jaren.

Focus op risicomanagement

Uw raad hecht veel waarde aan een goede invulling van het risicomanagement. De focus heeft zich daarbij verbreed van financiële risicobeheersing naar een integrale benadering gericht op gedrag en cultuur van bestuur en organisatie. In de nota 'financieel risicomanagement' maken we een analyse van ons weerstandsvermogen: de mate waarin de risico's kunnen worden gedekt door onze reserves.

Waar we concluderen dat we een goed weerstandsvermogen hebben, vragen de aspecten gedrag en cultuur een verdere doorontwikkeling van het risicomanagement. Bij dat proces wordt u als raad betrokken. Zie daarvoor de raadsmededeling 'opdracht doorontwikkeling risicomanagement'.

Tenslotte ontvangt u een raadsvoorstel over het verstrekken van garanties en leningen. Daarin informeren we u over de risico's bij het verstrekken van garanties en leningen. Ook doen we daarin een voorstel tot verdere inkadering van ons beleid voor het verstrekken van garanties en leningen.

Buha in de programmabegroting

In deze begroting is Buha nog op dezelfde wijze opgenomen als voorgaande jaren. De gevolgen van de verzelfstandiging worden bij het opmaken van deze begroting uitgewerkt. Zodra de raad erover heeft besloten wordt de begroting 2017 gewijzigd.

Stevige financiële basis

We constateren dat we als gemeente nog immer een solide financieel vertrekpunt hebben. Onze inhoudelijke opgaven staan ons helder voor ogen. Onze reserves en voorzieningen hebben we nadrukkelijk gekoppeld aan de risicogebieden. Vandaar dat we het jaar 2017 met vertrouwen tegemoet zien.

Burgemeester en wethouders van Doetinchem,
De secretaris, De burgemeester,

ING. N. VAN WAART

DR. J.M.E. TRAAG

I - Programma's

De programma's beschrijven de beleidsinhoudelijke doelstellingen aan de hand van onze ambities en bijbehorende activiteiten. De programma's zijn verdeeld in taakvelden. Dat zijn door het rijk voorgeschreven groepen van activiteiten en producten. Voor veel taakvelden is één portefeuillehouder verantwoordelijk. Een aantal taakvelden zijn onderverdeeld naar activiteiten waarvoor verschillende portefeuillehouders verantwoordelijk zijn.

In de programma's zijn verbonden partijen opgenomen. Voor een deel zijn dit partijen waarin de gemeente zowel een financieel als bestuurlijk belang heeft. Deze zijn te herkennen aan de omkadering en zijn nader toegelicht in hoofdstuk 3, paragraaf 7 Verbonden partijen. Daarnaast zijn andere partijen benoemd die bijdragen aan de doelstellingen van het programma.

De indicatoren die in de programma's staan opgenomen geven zicht op hoe onze gemeente ervoor staat op de diverse beleidsterreinen. Naast de 'score' van Doetinchem is de trend weergegeven, het verloop over voorgaande jaren.

↑ stijgend, ↗ licht stijgend, □ stabiel, ↘ licht dalend of ↓ dalend

Om de 'waarde' van de score te kunnen interpreteren op de diverse beleidsterreinen zijn de gemiddelde scores van vergelijkbare gemeenten weergegeven en het gemiddelde over Gelderland. De vergelijkbare gemeenten zijn: Harderwijk, Heerenveen, Hoogeveen, Roermond, Smallingerland, Veenendaal, Weert, Waalwijk en Zutphen. Het zijn gemeenten die overeenkomen qua inwoneraantal, centrumfunctie en sociale structuur.

Programma 0 – Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen

Visie

Bestuur

We willen een gemeente zijn die zich opstelt als één van de spelers in het veld. Een speler die ondersteunend is aan de initiatieven van bewoners, ondernemers en organisaties. We bevorderen de zelfredzaamheid van onze inwoners. We geven ruimte aan bewoners in wijken en dorpen, die eigen verantwoordelijkheid willen nemen. Onze rol is daarbij ondersteunen, verbinden en enthousiasmeren. Vooral op de hoofdpogaven m.b.t. de transformatie binnen het sociaal domein, duurzaamheid, leefbaarheid en economie.

Onverminderd belangrijk blijft de samenwerking binnen de regio Achterhoek, met andere regio's, de provincie, het Rijk en over de grens. We kiezen daarbij voor de meest passende wijze van besluitvorming, zodat de betrokken gemeenteraden hun rol en verantwoordelijkheid optimaal kunnen pakken.

Organisatie

Het werk van onze gemeente speelt zich steeds meer af in een netwerk met bewoners, ondernemers en andere partners. We hebben onze taken daarop ingericht en werken nadrukkelijk aan een cultuuromslag, met als kernwoorden open, flexibel en wendbaar. Om de nieuwe wijze van verbinden met onze samenleving te bevorderen faciliteren we onze medewerkers zich een ander type handelen eigen te maken. De organisatieontwikkeling wordt hier zorgvuldig op aangesloten. Daarbij weten we een organisatievorm te kiezen die past bij de opdracht waarvoor wij staan. We zijn gestart met de inrichting van een kernorganisatie en een gefaseerde en zorgvuldige verzelfstandiging van organisatieonderdelen (zie ook paragraaf 5 Bedrijfsvoering).

We hebben aandacht voor het delen van informatie om de dienstverlening te optimaliseren. We benutten daarvoor diverse digitale vormen van samenwerking. Informatieveiligheid en privacy zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Voor bedrijfsvoering trekken wij waar mogelijk op met andere gemeenten. Niet alleen om de kosten te beperken, maar vooral de kwaliteit van de dienstverlening op het gewenste niveau te brengen. Dit geeft schaalvergroting en schept betere voorwaarden voor de continuïteit.

Dienstverlening en communicatie

Bij de organisatieontwikkeling is duidelijke, effectieve en efficiënte dienstverlening voor inwoners en ondernemers het uitgangspunt, waarbij we inspelen op de behoefte aan diensten via het internet. Nu is de telefoon het klantkanaal met de meeste contacten (10.000 - 12.000 per maand). Via de post komen er rond de 5000 stukken per maand binnen (50% papieren brieven, 40% e-mails en 10% digitale formulieren). Daarnaast worden er maandelijks rond de 6500 interne documenten en uitgaande brieven en e-mails geregistreerd. Aan de balie komen per maand gemiddeld 2900 klanten. Deze klantkanalen worden in stand gehouden, onderhouden en doorontwikkeld. Communicatie via sociale media wordt echter steeds belangrijker. In 2017 gaan we het onderwerp webcare verder uitwerken en vormgeven. We investeren in moderne vormen van communicatie om goed overleg met bewoners, ondernemers en organisaties te faciliteren. We realiseren vernieuwende kansen voor ontmoeting.

Financiën

We vinden het van groot belang dat we onze schaarse middelen daar inzetten, waar we kunnen inspelen op maatschappelijke vragen. Daarbij hebben wij speciale aandacht voor onze ondersteunende en faciliterende rol bij de initiatieven van anderen (overheidsparticipatie). De opgaven uit de kerntakendiscussie voeren we uit. In het bijzonder noemen we hier de opgaven om te bezuinigen op een aantal taakvelden, zoals wegen, groen, organisatiekosten, het financieringsbeleid en het subsidiebeleid. Verder willen we door risico's te kwantificeren onze financiële positie beter beheersen (zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Beleidskaders

- Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2016
- Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020
- Visie organisatieontwikkeling gD2020
- Voorjaarsnota 2016
- Visie op dienstverlening 2008-2015
- Visie op internationaal beleid (najaar 2016)

Doelstelling(en)

Bestuur (burgemeester Traag)

- Meer ruimte aan initiatieven in de samenwerking.
- Meer inzet op samenwerking met Duitsland.

Activiteit(en)

Inzetten op diverse projecten in het kader van Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020 (wethouder Drenth).

Onderzoek deelname aan Euregio Rijn-Waal in het kader van versterken grensoverschrijdend netwerk.

Uitwerken herijkt internationaal beleid.

Beoordelen (financiële) bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen (o.a. prijsindexering).

Uitwerken perspectief (regionaal) samenwerkingsverband Regio Achterhoek.

Organisatie (wethouder Sluiter)

- We zoeken naar een optimale balans in kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten, door samenwerking (met andere gemeenten) en interne organisatieaanpassingen.
- We houden de kwalitatief hoogstaande dienstverlening overeind. Daarbij spelen we in op de veranderende rol van de gemeente in de samenleving.

Activiteit(en)

Uitvoering geven aan visie organisatieontwikkeling gD2020.

Inrichten van een kernorganisatie.

Invoeren Individueel Keuzebudget (IKB) voor het personeel.

Dienstverlening en communicatie (wethouder Telder)

- We zoeken naar een optimale balans in kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten, door samenwerking (met andere gemeenten) en interne organisatieaanpassingen.
- Uitbreiden mogelijkheden digitale dienstverlening en digitale samenwerking.
- Goede balans tussen dienstverlening en privacy, ook met samenwerkingspartners.

Activiteit(en)

Onderzoek verdergaande samenwerking op het terrein van automatisering en informatisering.

Implementatie Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).

Inrichten 'webcaresysteem' en daarmee openstellen van het klantkanaal sociale media.

Financiën (wethouder Bulten)

- (Financieel) kaderstellende rol voor risicovolle dossiers.
- Efficiënte inzet van middelen.
- Mogelijkheden sturing en controle verbeteren.

Activiteit(en)

Opstellen planning en control documenten (o.a. begroting en jaarrekening).

Uitwerken vennootschapsbelastingplichtige activiteiten (invoeren wetgeving).

Aanmelding (wethouder Sluiter)**Pensioenpremies****vanaf 2017 € 175.000 S**

Het ABP heeft een opslag van 1% op de pensioenpremie ingevoerd m.i.v. 1 april 2016 om de financiële positie van ABP overeind te houden. Verlaging van de pensioenen om de financiële positie te verbeteren, is in 2016 niet aan de orde. Voor 2016 kunnen we de gestegen pensioenpremies ten bedrage van € 131.000 (maanden april t/m december) dekken uit de stelpost die we in onze begroting hebben voor loon- en prijsstijgingen. Structureel heeft de stelpost hiervoor echter onvoldoende ruimte. We hadden verwacht gecompenseerd te worden via de algemene uitkering, maar dat is niet gebeurd.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem
Omvang personeelsformatie in fulltime-equivalent per 1.000 inwoners	7,3
Pesoneelsbezetting in fulltime-equivalent per 1.000 inwoners	7,1
Apparaatskosten, alle personeels- en materiële kosten voor het uitvoeren van onze taken per inwoner	€ 630
Externe inhuur van personeel voor de uitvoering van onze taken als percentage van totale loonsom	7,4
Overheadkosten voor sturing en ondersteuning in primair proces als percentage van totale gemeentelijke lasten	8,8

Bron: budgetten uit programmabegroting 2017 Doetinchem

Deze cijfers 2017 zijn (nog) niet te vergelijken met die van andere gemeenten.

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.

De belangrijkste zijn:

Bestuur**Regio Achterhoek**

Deze gemeenschappelijke regeling van 7 gemeenten (na terugtrekking Montferland) is een belangrijk schakel in het bevorderen van (inter)regionale samenwerking. De Regio Achterhoek zet zich in voor een economisch sterke, vitale en verbonden regio die slim inspeelt op grote uitdagingen, zoals de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. De accenten liggen bij:

- Belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen.
- Intergemeentelijke afstemming en betrekken gemeenteraden.
- Verbindingen leggen voor projecten.
- Organiseren inbreng in 3O-samenwerking.
- Detachering aan stuurgroep Achterhoek 2020.

EUREGIO

De EUREGIO is een grensoverschrijdend publiekrechtelijk samenwerkingsverband en telt 129 deelnemende leden waarvan 104 uit Duitsland en 25 uit Nederland. De algemene doelstelling is het stimuleren van het begrip voor de “buurman”. Dit in het besef dat samenwerking in het grensgebied kansen schept die we willen benutten. Om zo de mogelijkheden voor burgers, ondernemers, organisaties en aangesloten gemeenten te vergroten. En welzijn en welstand voor de inwoners van het gebied verder te verbeteren.

Andere organisaties waarmee bestuurlijk contact wordt onderhouden zijn:

- Het Rijk.
- De Provincie Gelderland.
- Burgemeenten.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).
- Platform Middelgrote Gemeenten (PMG).

Stedenbanden hebben we met Pardubice (Tsjechië), Raesfeld (Duitsland) en La Libertad (Nicaragua) ondersteund vanuit Doetinchem & Ontwikkelingssamenwerking (DOS).

Financiën

De Provincie Gelderland houdt financieel toezicht op onze gemeente. Wij hebben in een aantal vennootschappen een overwegend financieel belang als een van de vele aandeelhouders. Dit betreffen:

N.V. Alliander

Netwerkbedrijf Alliander is verantwoordelijk voor het distribueren van gas en elektriciteit en aansluitingen van klanten op het netwerk in onze gemeente. Het betreft wettelijk bepaalde taken.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Dit is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De strategische doelstelling van de bank is het behoud van substantiële marktaandelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

N.V. Vitens

Vitens levert het drinkwater in onze gemeente met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.

Wat gaat het kosten?

Programma 0. Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
0.1 Bestuur		A. Traag	4.297.803	1.480	-4.296.323	0	-4.296.323
0.10 Mutaties reserves	veiligheid	A. Traag	2.983	24.000	21.017	0	21.017
	financien	H. Bulten	4.275.481	4.709.389	433.908	0	433.908
	fysieke omgeving	I. Lambregts	76.040	82.500	6.460	0	6.460
	cultuur, onderwijs	M. Sluiter	759.608	923.439	163.831	0	163.831
	parkeren, groen, grijs	P. Drenth	3.413	5.000	1.587	0	1.587
0.11 Resultaat baten en lasten		H. Bulten	-3.705.000		3.705.000	0	3.705.000
0.2 Burgerzaken		A. Traag	3.024.135	1.320.180	-1.703.955	0	-1.703.955
0.4 Overhead	overig	H. Bulten	483.928	0	-483.928	0	-483.928
	huisvesting, ict, facilitair	K. Telder	10.133.421	5.293.067	-4.840.354	0	-4.840.354
	personeel	M. Sluiter	8.396.568	356.086	-8.040.482	0	-8.040.482
0.5 Treasury		H. Bulten	780.451	5.276.474	4.496.023	423	4.495.600
0.61 OZB woningen		H. Bulten	435.793	2.263.039	1.827.246	0	1.827.246
0.62 OZB niet-woningen		H. Bulten		9.160.961	9.160.961	0	9.160.961
0.64 Belastingen Overig		H. Bulten	132.035	707.660	575.625	0	575.625
0.7 Uitkeringen gemeentefonds		H. Bulten	0	120.019.381	120.019.381	0	120.019.381
0.8 Overige baten en lasten		H. Bulten	1.125.396	85.478	-1.039.918	-832.370	-207.548
Totaal			30.222.055	150.228.134	120.006.079	-831.947	120.838.026

De overhead (0.4) wordt toegelicht in hoofdstuk 3, paragraaf 5 Bedrijfsvoering.

Programma I – Openbare orde en veiligheid

Visie

We zijn een overheid die luistert en aansluit bij de signalen uit de samenleving met als doel de objectieve veiligheid en de veiligheidsbeleving te vergroten. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor de minder- en niet zelfredzamen in onze samenleving. Het is daarbij onze taak om de openbare orde en veiligheid zo goed mogelijk te borgen en wel met betrokkenheid en eigen inbreng van onze inwoners. De organisatievorm die daarbij past is gericht en optimaal afgestemd op het beheersen van risico's.

Beleidskaders

- Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019
- Kadernota VNOG 2016 – 2020
- Preventie- en handhavingsplan alcohol 2015 – 2016
- Uitvoeringsnota Drugsbeleid gemeente Doetinchem 2016

Doelstelling(en)

Crisisbeheersing en brandweer (burgemeester Traag)

- Voor veiligheid zetten we in op proactie en preventie.

Activiteit(en)

Nieuwe organisatie VNOG. De VNOG bevindt zich in de afrondende fase van het reorganisatieproces. De raad is in 2016 meegenomen bij de aanpassing van de gemeenschappelijke regeling. Met ingang van 1 januari 2017 zal de VNOG starten met het vormgeven van de nieuwe organisatie. Het risicoprofiel en het beleidsplan VNOG 2017 - 2020 zijn in ontwikkeling. De focus in deze periode ligt op de verminderd zelfredzamen, overstromingen, nutsvoorzieningen en ict-incidenten. Daarnaast komt er meer aandacht voor burgerparticipatie.

Openbare orde en veiligheid (burgemeester Traag)

- De aandacht voor handhaving blijft geborgd.

Activiteit(en)

Dierentehuis Achterhoek (huisvesting) (wethouder Telder).

Veiligheidshuis Noord- en Oost-Gelderland (participeren). Het Veiligheidshuis past zich aan, aan de grote veranderingen in het sociaal domein. Onder andere door versterking van de integraliteit tussen veiligheid en zorg.

Uitvoeren Uitvoeringsnota Drugsbeleid. De Uitvoeringsnota heeft een bredere scope dan het oude coffeeshopbeleid en vormt een opstap naar een integraal verslavingsbeleid in de toekomst. Dit integrale verslavingsbeleid zal zich behalve op drugsverslaving ook moeten richten op alcoholverslaving, gokverslaving en game(sociale media)-verslaving. In het kader van de Uitvoeringsnota heeft de raad de burgemeester opgedragen een preventie- en voorlichtingsplan voor 2017 op te stellen. In dit jaarplan staan concrete activiteiten opgesomd die de gemeente in 2017 ontplooit in samenwerking met haar ketenpartners zoals Iriszorg, GGD, justitie en politie op het terrein van preventie, voorlichting en handhaving inzake drugs en alcohol. Het jaarplan richt zich op jongeren en jongvolwassenen. Met het jaarplan is dus de weg al ingeslagen van een integrale aanpak van verslaving.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Verwijzingen Halt per 1000 inwoners van 12-17 jaar [2015]	9,8	↑	13	11,5
Hardekern jongeren per 1000 inwoners van 12-24 jaar [2015]	1,8	↑	1,3	2,2
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners [2015]	2,1	↓	2,5	2
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners [2015]	5,9	□	5,3	4,7
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners [2015]	2,1	↓	3,2	3,2
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners [2015]	5,9	↓	6,1	5,3

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.
De belangrijkste zijn:

Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG)

In ons beleid hebben we naast risico- en crisiscommunicatie nadrukkelijk aandacht voor de minder- en niet zelfredzamen in onze samenleving. De VNOG legt de laatste hand aan de transformatie naar een slagvaardige en efficiënte, risicogerichte organisatie. De gemeenschappelijke regeling wordt hierop aangepast, het beleid is opgenomen in de kadernota van de VNOG.

We werken ook samen met:

- Politie.
- Veiligheidshuis.

Wat gaat het kosten?

Programma 1. Openbare orde en veiligheid							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
I.1 Crisisbeheersing en Brandweer		A. Traag	3.241.053	53.710	-3.187.343	-21.017	-3.166.326
I.2 Openbare orde en Veiligheid.	overige opb. Orde, veiligheid	A. Traag	489.723	201.666	-288.057	0	-288.057
	Dierentehuis, -ambulance	K. Telder	64.200		-64.200	0	-64.200
Totaal			3.794.976	255.376	-3.539.600	-21.017	-3.518.583

Programma 2 – Bereikbaarheid

Visie

Door te zorgen voor een optimale bereikbaarheid van voorzieningen in de Achterhoek, zorgen we ervoor dat onze inwoners kunnen blijven deelnemen aan maatschappelijke activiteiten en bevorderen we een vitale economie. In onze mobiliteitsvisie hebben we nadrukkelijk aandacht voor de bereikbaarheid per spoor en per fiets. Voor de fietsroutes geldt dat zowel voor het dagelijks verkeer als voor de recreatieve mogelijkheden. Blijvend belangrijk zijn de bereikbaarheid van de binnenstad en onze bedrijventerreinen.

Bijzondere aandacht vragen op termijn de geraamde inkomsten uit betaald parkeren. Landelijk en dus ook in Doetinchem staan deze steeds meer onder druk. We zien op dit moment dat het aantal geparkeerde auto's min of meer gelijk blijft maar vanwege stimuleringsmaatregelen ten behoeve van winkelbezoek nemen parkeerinkomsten desondanks af. Denk daarbij aan het maximaal dagtarief dat we onlangs hebben ingesteld. We gaan er vanuit dat de begrote afdracht 2017 wordt gerealiseerd. Momenteel onderzoeken we of verdere tariefaanpassingen wenselijk zijn. In de nieuwe parkeervisie die in het najaar 2016 aan de raad wordt gepresenteerd laten we zien welke opties mogelijk zijn en welke financiële gevolgen deze hebben. Afhankelijk van de keuzes die de raad maakt, heeft dit consequenties voor de parkeerinkomsten en de begrote bezuinigingsopdracht vanaf 2018. We verwachten dat we bij de voorjaarsnota 2017 een en ander inzichtelijk hebben, zodat daarop in de begroting 2018 geanticipeerd kan worden.

Beleidskaders

- Mobiliteitsvisie 2016 – 2026 (najaar 2016)
- Kadernota Basismobiliteit in de regio Achterhoek
- Samenwerkingsagenda Achterhoek – Rijksoverheid 2015 – 2020 (thema bereikbaarheid)

Doelstelling(en)

Verkeer, vervoer en parkeren (wethouder Drenth)

- Wij verbeteren de bereikbaarheid van binnenstad (winkel)voorzieningen en bedrijventerreinen.
- Verbeteren verbindingen van, naar en tussen de drie regionale bedrijventerreinen (Laarberg, DocksNLD en het A18 Bedrijvenpark) en de haven van Emmerich.

Activiteit(en)

(Opstellen) mobiliteitsvisie / uitvoeringsprogramma.

Aanleg fietstunnel Europaweg.

Realisatie van veilige fietsverbinding Wehl - Nieuw-Wehl 2016-2017.

Besluitvorming doorstroming Europaweg.

Uitvoeren beleidsnota parkeren.

Openbaar vervoer (wethouder Drenth)

- Wij zetten in op verdubbeling spoorwegverbinding Arnhem – Winterswijk door lobby en regionaal op te trekken en versterken van de bestuurlijke relatie met de Provincie Gelderland en ProRail. Daarnaast zetten wij ons in voor een algehele verbetering van spoorverbindingen van en naar de Achterhoek.
- Verbeteren van grensoverschrijdende bereikbaarheid.

Activiteit(en)

Invoering basismobiliteit, inclusief leerlingenvervoer (vanaf het nieuwe schooljaar).

Herinrichting stationsomgeving met aanpassingen van bus- en treinperrons en een betere

voetgangersroute richting binnenstad en scholen.
Realisatie busverbinding Doetinchem – Emmerich / Kleve.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Verkeersongevallen met een motorvoertuig [2014] (% ongevallen met ziekenhuisopname)	10	↓	7,4	7
Verkeersongevallen met een fiets [2014] (% ongevallen met ziekenhuisopname)	11	↓	10,2	10
Ervaring mate verkeersoverlast Betreft rapportcijfer van inwoners [Lemon 2014]	6	↑	n.b.	n.b.

Bronnen: www.waarstaatjegemeente.nl en Lemon

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.
De belangrijkste zijn:

Beheer, uitvoering, handhaving, afval & accommodaties (B.V. Buha)

Buha draagt zorg voor een schone en veilige openbare ruimte in de breedste zin van het woord. Daartoe beheert en onderhoudt ze t.a.v. dit programma de wegen en parkeervoorzieningen op professionele en duurzame wijze en adviseert ze over de inrichting en het toekomstig beheer daarvan.

We werken ook samen met:

- Achterhoekse gemeenten.
- Arriva.
- ProRail.
- Transport en Logistiek Nederland (TLN).
- IG&D.

Wat gaat het kosten?

Programma 2. Bereikbaarheid							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
0.63 Parkeerbelastingen		P. Drenth		3.788.985	3.788.985	0	3.788.985
2.1 Verkeer en vervoer		P. Drenth	7.327.024	661.600	-6.665.424	-1.587	-6.663.837
2.2 Parkeren		P. Drenth	3.164.287	0	-3.164.287	0	-3.164.287
2.5 Openbaar vervoer		P. Drenth	235.334		-235.334	0	-235.334
Totaal			10.726.645	4.450.585	-6.276.060	-1.587	-6.274.473

Programma 3 – Economie en werk

Visie

Het programma economie is er op gericht om het economisch klimaat te versterken. We doen dit in regionaal verband, waarbij de inhoudelijke focus is gericht op 'Smart Werken'. Dit is vastgelegd in de Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020. Doetinchem neemt daarbij de centrumpositie in. Onze sterke positie voor het werkgelegenheidsaanbod willen we behouden en richten op de toekomst. Een florerend bedrijfsleven biedt werkgelegenheid voor onze inwoners, ook die met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit heeft bijzondere aandacht in programma 6 (Sociaal domein, onderdeel participatie). Onze ondernemers nemen bij die ontwikkeling een belangrijke positie in. Wij zoeken actief de samenwerking op om resultaten te kunnen boeken. Wij hebben een belangrijke rol om voorwaarden te scheppen voor een goed vestigingsklimaat, door goede voorzieningen aan te bieden en aantrekkelijke vestigingslocaties. Wij vinden daarbij dat een vitale economie nadrukkelijk ook een duurzame economie is in al zijn facetten. Onze visie en acties op duurzaamheid staan in programma 7.

Prioriteit heeft onze inzet voor de vitaliteit van de binnenstad. Voor een aantrekkelijk en compact stadshart met als doel om meer bezoekers naar de binnenstad te verleiden, die langer in de stad verblijven, meer uitgeven en vaker terugkomen. Binnen de contouren van het 'ei' werken we vanuit gezamenlijke opgaven en op interactieve wijze toe naar een gastvrije binnenstad in een decor van groen en water. Daarbij is niet alleen oog voor de binnenstad maar ook voor de centrumomgeving. Denk daarbij aan de Terborgseweg en De Veentjes, waar met eigenaren en gebruikers aan een toekomstvisie wordt gewerkt.

Daarnaast zijn de bedrijventerreinen als vestigingslocaties voor ondernemers van groot belang. De West Achterhoek heeft nu 2 nieuwe (grote) bedrijvenparken ter beschikking, het A18 Bedrijvenpark en DocksNLD, waar grotere bedrijven kunnen landen. DocksNLD profiteert volop van de aantrekkende economie en heeft inmiddels een groot aantal logistieke bedrijven kunnen faciliteren. Wat betreft het A18 Bedrijvenpark loopt het uitgiftetempo van de kavels achter bij de prognose. In verband hiermee is de acquisitie van dit terrein geïntensiveerd.

De afgelopen periode heeft onze gemeente – in nauwe samenwerking met de Parkmanagementorganisaties en ondernemers – bestaande bedrijventerreinen opgeknapt. Dankzij deze revitaliseringmaatregelen zitten deze bedrijventerreinen weer in de lift. Nieuwe bedrijven vestigen zich daar en gevestigde bedrijven breiden uit op locatie. De leegstand op deze bedrijventerreinen loopt gestaag terug.

Beleidskaders

- Visie op de binnenstad 2030 en Uitvoeringsagenda Binnenstad
- Dynamisch Duurzaam Doetinchem, Economische visie en actieplan
- Samenwerkingsagenda Achterhoek – Rijksoverheid 2015 – 2020 (thema werk)

Doelstelling(en)

Economische ontwikkeling (wethouder Drenth)

- Toekomstbestendig maken van de binnenstad en de bedrijventerreinen, toename van activiteiten die leiden tot meer maatschappelijk en economisch rendement, stimuleren van meer arbeidsplaatsen, optimaliseren van samenwerking met de samenleving (inwoners, ondernemers en anderen).

Activiteit(en)

Uitvoering aanvalsplan binnenstad. In gezamenlijkheid opgaven uitwerken en –voeren:

- Professionaliseren publieksmarketing.
- Optimaliseren fietsparkeren en –routes.
- Gastvrijer parkeren, aantrekken van pop-up winkels /concepten.
- Vergroenen van de binnenstad (wethouder Lambregts).
- Promoten en vermarkten van streekproducten.
- Ontwikkelen van een klein Achterhoek in 3D.
- Totaalplan voor het gebied de Oude IJssel (wethouder Lambregts).
- Stimuleren van meer (kleinschalige) evenementen.

Ten behoeve van het vitaler maken van onze binnenstad, heeft de raad voor het jaar 2017 € 700.000 gereserveerd voor binnenstadinvesteringen. De financiële onderbouwing van de activiteiten/investeringen voor 2017 staan in een separaat raadsvoorstel.

Opstellen visie 'Bedrijfsterreinen in verandering' (BIVA). Gekeken wordt naar welke functies gewenst zijn op welke bedrijfsterreinen en onder welke voorwaarden.

Voortgangsrapportage bedrijvenpark A18 / DocksNLD.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Funciemenging [2015] (verhouding banen-woningen)	56,4	↓	53,6	52,6
Banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 -65 jaar) [2015]	892	↓	814	742
Vestigingen per 1.000 inwoners van 15-64 jaar [2015]	126,4	↑	128,6	123,9
Gemeten Bruto Gemeentelijk Product (BGP) [waarde] [2013]	28,5	n.b.	27,4	23,4
Verwachte Bruto Gemeentelijk Product (BGP) [waarde] [2013]	26,6	n.b.	28,2	23,5

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen. De belangrijkste zijn:

- Stichting Ondernemersfonds Doetinchem en Stichting Ondernemersfonds Bedrijventerreinen Doetinchem.
Beide stichtingen richten zich op collectieve behartiging van ondernemers in de binnenstad en op bedrijventerreinen en bevordert het verblijfs- en ondernemersklimaat in de betreffende gebieden door het aanbieden van diverse activiteiten.
- Gemeenten Bronckhorst, Oude IJsselstreek en Montferland bij de ontwikkeling bedrijventerreinen DocksNLD en het A18-Bedrijvenpark.
- IG&D.
- Kamer van Koophandel.

Wat gaat het kosten?

Programma 3. Economie en werk							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
3.1 Economische ontwikkeling		P. Drenth	1.460.296		-1.460.296	0	-1.460.296
3.3 Bedrijfsloket en - regelingen		P. Drenth	103.250	142.600	39.350	0	39.350
3.4 Economische promotie		H. Bulten	194.032	70.150	-123.882	0	-123.882
Totaal			1.757.578	212.750	-1.544.828	0	-1.544.828

Programma 4 – Onderwijs

Visie

Ieder kind moet gezond en veilig kunnen opgroeien en deelnemen aan het maatschappelijk leven. Bij opvoeden en opgroeien ligt de nadruk op talentontwikkeling en het actief participeren op school en in de samenleving. Kinderen moeten zoveel mogelijk in hun vertrouwde omgeving (wijk) naar school kunnen. Daarom stimuleren wij dat naast onderwijs ook andere voorzieningen voor kinderen zoals kinderopvang, peuteropvang, ontmoeting en vrije tijd (wijkfuncties) integraal in de wijk worden gehuisvest en vormgegeven. Onderwijshuisvesting wordt daarbij als middel ingezet. Daar waar mogelijk wordt dus bezien op welke wijze onderwijsgebouwen multifunctioneel kunnen worden gebruikt. De basisvoorzieningen in de wijk worden hiermee versterkt. Daarmee sluiten we aan bij de visie uit de 'De Doetinchemse Keuze' (DDK).

Het passend onderwijs is er op gericht dat zoveel mogelijk kinderen het gewone onderwijs en minder kinderen speciaal onderwijs volgen. Jongeren met extra ondersteuningsbehoefte moeten dan ook binnen het regulier onderwijs een opleiding kunnen volgen.

Samenwerking tussen het passend onderwijs en het regulier onderwijs moet vorm krijgen in overeenstemming met de verantwoordelijkheden, zoals deze belegd zijn binnen het onderwijs. Jeugdhulp is bij deze samenwerking een belangrijke factor. Maar ook daarbij moet helder zijn vanuit welke verantwoordelijkheden de bijdrage in de samenwerking wordt geleverd.

Wij zien onderwijs als de basisvoorziening voor elke jongere totdat hij minimaal een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt heeft of aan het werk is. Verder zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk jongeren hun opleiding afronden en zo een goede start kunnen maken op de arbeidsmarkt. We bieden daarvoor onder andere doelmatige en toekomstbestendige huisvesting voor primair en voortgezet onderwijs en bevorderen we de samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC)

Voor de RMC regio Achterhoek is Doetinchem contractgemeente, waarbij we in samenwerking met het onderwijs zorgen voor een sluitende aanpak voor jongeren (in een kwetsbare positie). Om te voorkomen dat jongeren hun opleiding voortijdig verlaten, en daarmee zonder startkwalificatie beëindigen. Als jongeren toch uitgevallen zijn van school, biedt RMC de mogelijkheid ze terug te begeleiden naar school of werk (al dan niet met een opleidingscomponent). Hiermee worden ze optimaal gefaciliteerd om alsnog een startkwalificatie te behalen.

Beleidskaders

- Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2009
- Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten

Doelstelling(en)

Onderwijs(huisvesting) (wethouder Sluiter)

- Behoud kwaliteit onderwijsvoorzieningen.
- Daar waar mogelijk volgen alle kinderen het reguliere onderwijs.
- Het percentage jongeren dat met startkwalificatie het onderwijs verlaat, neemt toe.
- Versterken van de verbinding jeugdhulp en onderwijs in samenspraak met de onderwijsinstanties

Activiteit(en)

Verbinding jeugdhulp en (passend) onderwijs versterken.

Faciliteren huisvesting onderwijs / internationale schakelklas (ISK).
Verbeteren taakverdeling onderwijs, jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg.
Afspraken maken met samenwerkingspartners over preventie.
Opstellen concrete uitvoeringsagenda jeugd.
Starten met opstellen kadernotitie onderwijshuisvesting.
Realisatie nieuwbouw Multifunctionele Accommodatie (MFA) Gaanderen.
Realisatie nieuwbouw Integraal Kindcentrum Noord (IKC).
Ontwikkeling taken en doelstellingen Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC).
Sluitende regionale afspraken voor jongeren (in een kwetsbare positie) op basis van de regio analyse (Voortijdig Schoolverlaten (VSV) aanpak 2.0).

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen [2014]	5	n.b	1,2	5
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen [2014]	55	n.b	57,3	55
Voortijdig schoolverlaters totaal (VO + MBO) [%] [2014]	2,3	□	1,8	1,7

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen. De belangrijkste zijn:

- Stichting Achterhoek VO.
Het toezicht vanuit de grondwettelijke positie van het openbaar onderwijs uitoefenen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs bewaken overeenkomstig de bepalingen in de wet en de statuten van de stichting.
- Stichting IJsselgraaf.
Via het convenant gemeentelijk toezicht openbaar onderwijs Bronckhorst, Doesburg, Doetinchem en de Stichting IJsselgraaf wordt het toezicht geregeld op het openbaar onderwijs. IJsselgraaf coördineert en oefent de bevoegdheden van de raad uit als bedoeld in artikel 48 Wet op het Primair Onderwijs en de statuten van de stichting.
- Samenwerkingsverband passend primair onderwijs Doetinchem e.o.
- Samenwerkingsverband Doetinchem e.o. VO.
- Schoolbesturen en scholen voor (speciaal)basisonderwijs, speciaal (voortgezet) onderwijs en voortgezet onderwijs.
- ROC Graafschap College (MBO).

Wat gaat het kosten?

Programma 4. Onderwijs								
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat	
4.2 Onderwijs-huisvesting		M. Sluiter	4.516.605	5.460	-4.511.145	-76.188	-4.434.957	
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken.	Volwasseneneducatie	F. Langeveld	638.660	654.510	15.850	0	15.850	
	overige ond.wijs beleid+ ll.zak	M. Sluiter	3.507.299	1.092.022	-2.415.277	-78.874	-2.336.403	
Totaal			8.662.564	1.751.992	-6.910.572	-155.062	-6.755.510	

Programma 5 – Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie

Visie

Algemeen

Organisaties in de cultuur, sport en recreatie vormen een cruciaal onderdeel van het sociaal netwerk in de wijken en dragen bij aan het meedoen voor iedereen. De voorzieningen zijn belangrijk voor de aantrekkelijkheid van onze gemeente, voor inwoners, bezoekers en ondernemers. Wij streven naar een goede gezondheidsbeleving en een aangenaam welzijnsklimaat. Daarbij hebben we vooral aandacht voor de jeugd (zie ook programma 6 sociaal domein). Voor de uitvoering ligt er een belangrijke link met het wijkgericht werken en de samenwerking met en tussen de organisaties in de cultuur, sport en recreatie.

Sport

Sport is voor ons een belangrijk middel om de gezondheid van onze inwoners en het meedoen aan activiteiten in de samenleving te bevorderen. Dit zal de economische vitaliteit ondersteunen. De verwachting is ook dat dit bijdraagt aan een beperkter gebruik van onze sociale voorzieningen. Vandaar dat we de hoge sportdeelname die we in onze gemeente hebben, graag willen bestendigen.

We willen de juiste mate van vrijheid geven aan de sportorganisaties om in de markt te kunnen opereren en om accommodaties optimaal te benutten. Het sportbedrijf werkt aan het zo efficiënt en effectief mogelijk realiseren van de doelstellingen uit het sportbeleid 'Doetinchem in Vorm'.

Recreatie en openbaar groen

We bevorderen de recreatieve waarde van onze gemeente en de regio. Wij zetten actief in op de aantrekkelijkheid van onze binnenstad in samenwerking met de ondernemers. Daarnaast versterken we de beleving van groen en water met de ontwikkelingen in de Wehlse Broeklanden en De Zumpe. Ook geven we aandacht aan producten uit de Achterhoek. Dit nodigt inwoners van onze gemeente, buurgemeenten en recreanten uit om actief van deze voorzieningen gebruik te gaan maken. We bieden daarvoor een uitgebreid netwerk aan regionale fietspaden.

Cultuur en cultuurhistorie

Het cultureel aanbod, de evenementen en cultuurhistorie zijn van economische waarde en dragen bij aan de aantrekkelijkheid van onze gemeente. We concentreren ons op een brede integrale cultuureducatie voor leerlingen t/m 14 jaar, die we gedurende twee jaar binnenscholen oppakken. Daarnaast is een intensieve samenwerking van de instellingen schouwburg, muziekschool en Gruitpoort cruciaal. We willen een verdere afstemming op regionaal niveau van de culturele basisinfrastructuur met inbegrip van het bibliotheekwerk. Aan evenementen hechten wij grote waarde, waarbij we als gemeente een faciliterende of stimulerende rol hebben. Bijvoorbeeld waar het gaat om initiatieven die de belevingswaarde van de binnenstad, dorpen en wijken vergroten.

Ook de historie van de stad en zijn omgeving zijn van economisch belang voor onze gemeente. Voor wie daar oog voor heeft zijn er vele cultuurhistorische parels te ontdekken in de binnenstad, het buitengebied en de dorpen. We streven naar behoud en herstel van cultuurhistorische waarden, ondermeer door in te zetten op het beter zichtbaar maken van de historische begrenzing van het stadscentrum. Waar nodig faciliteren we herbestemming van monumenten. We ontwikkelen concrete initiatieven om het verhaal van het boven- en

ondergronds erfgoed beter uit te dragen, bijvoorbeeld historische wandelroutes, gebiedsontwikkeling Slangenburg en de regionale website 'Erfgoed op de kaart'. Daarnaast blijven we ook particuliere initiatieven stimuleren om cultuurhistorie onder de aandacht te brengen.

Beleidskaders

Sport

- Doetinchem in Vorm (DiV)
- Achterhoek in Beweging (vastgesteld regionaal sportprogramma met vertakkingen naar accommodaties en breedtesportprojecten) (AiB)
- Gelderland Sport (provinciaal sportprogramma)
- Brede Impuls Buurtsportcoaches (BSC)

Recreatie en openbaar groen

- Structuurvisie Doetinchem 2035
- Vrijetijdsagenda Achterhoek

Cultuur en cultuurhistorie

- Cultuur en Erfgoedprogramma 2017 - 2020
- Nota Doetinchem: Cultuurhistorierijk (2010)

Doelstelling(en)

Algemeen (wethouder Drenth)

- De juiste accommodatie op de juiste locatie.

Activiteit(en)

Toekomstvisie op gemeentelijk vastgoed (vastgoedfonds), inclusief duurzaamheidsmaatregelen.

Sport (wethouder Drenth)

- Sport inzetten als middel om een gezonde leefstijl te ontwikkelen.
- Realiseren van een optimale sportinfrastructuur met bereikbare en functionele accommodaties en een goed sportstimuleringsprogramma.
- Verenigingen ondersteunen om toekomstbestendig te worden en invulling te kunnen geven aan maatschappelijke taken.

Activiteit(en)

Uitvoering Doetinchem in Vorm 2018 – 2022.

Achterhoek in Beweging in uitvoering.

(Onderzoek) oprichting Sportbedrijf.

(Onderzoek) besparingsmogelijkheden Rozengarde.

Faciliteren EK Vrouwenvoetbal 2017.

Voorbereiden Special Olympics 2018.

Recreatie (wethouder Bulten) en openbaar groen (wethouder Drenth)

- Bevorderen gebruik recreatieve voorzieningen.
- Bevorderen regionale samenwerking.

Activiteit(en)

Uitvoeren van maatregelen besparing op onderhoud groen en speelvoorzieningen.

Faciliteren en stimuleren streekproducten en 'Regio van de Smaak'.

Cultuur en cultuurhistorie (wethouder Sluiter)

- Blijvend stimuleren van leefbaarheid, levendigheid en aantrekkelijkheid van de gemeente.
- Faciliteren van de culturele omgeving in gemeente Doetinchem op basis van cultuurparticipatie, cultuurpresentatie en cultuureducatie.
- Bevorderen beleving cultuur(historie).

Activiteit(en)

Faciliteren en stimuleren van samenwerking culturele instellingen middels de bestuursopdracht.

Inzet op versterking regionale samenwerking bibliotheken en budgetcontract 2017 e.v. afsluiten met de Bibliotheek West Achterhoek.

Opstellen nota cultuurhistorie. Dit in het licht van de veranderende omgeving (krimp, leegstand, aanvalsplan centrum).

Ontwikkeling Regionaal Mediacentrum (wethouder Telder).

Aanmelding (wethouder Telder)**Regionaal Mediacentrum****vanaf 2017 € 31.000 S**

We zijn wettelijk verantwoordelijk voor de financiering van de lokale publieke media-instellingen. Het bedrag dat het rijk, met het oog op de financiering van de lokale publieke media-instellingen, in het Gemeentefonds stort komt daarmee daadwerkelijk aan deze instellingen ten goede. Op 18 juni 2013 is besloten stichting Optimaal FM (tegenwoordig stichting Regionaal Mediacentrum / REGIO 8) een subsidie toe te kennen voor een periode van 5 jaar. Er is een budget beschikbaar gesteld van maximaal € 31.000 per jaar. In de begroting 2014 is voor 2014 en 2015 echter een incidenteel bedrag opgenomen. Met de financiële monitor 2016 hebben wij € 31.000 opgenomen voor het jaar 2016. In deze begroting 2017 doen wij de structurele aanmelding. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat lokale omroepen na 2018 zullen omvormen tot regionale omroepen. Mocht dat op enig moment tot een besparing leiden, dan zullen wij dat melden.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Niet-sporters [2014] (als aandeel van het aantal inwoners)	49,7	n.b	51,4	49,7

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl**Verbonden partij(en)**

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.

De belangrijkste zijn:

Amphion N.V.

Amphion is een belangrijk cultureel centrum voor Doetinchem en de regio en draagt zorg voor de bevordering van het culturele leven in oostelijk Gelderland.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)

Het Erfgoedcentrum is een gemeenschappelijke regeling voor 15 gemeenten en de Provincie Gelderland. Zij voert de wettelijke archieftaken uit conform de Archiefwet en overige erfgoedtaken, zoals documentatie en onderzoek en heeft een publieksfunctie.

Rozengarde B.V.

Rozengarde wil een sportcentrum zijn dat een vorm van sociale recreatie en maatschappelijke dienstverlening combineert binnen één gebouw. Een sportcentrum dat verschillende marktgroepen bedient met een kwalitatief goed product en daarmee een belangrijke bijdrage levert aan het sociale leefmilieu in Doetinchem en omstreken.

Beheer, uitvoering, handhaving, afval & accommodaties (B.V. Buha)

Buha draagt zorg voor een schone en veilige openbare ruimte in de breedste zin van het woord. Daartoe beheert en onderhoudt Buha in het kader van dit programma de (recreatieve) groenvoorzieningen, sportterreinen en accommodaties op professionele en duurzame wijze en adviseert ze over de inrichting en het toekomstig beheer van de openbare ruimte.

We werken ook samen met

- **Achterhoek Toerisme.**
Achterhoek Toerisme bevordert en stimuleert met merkontwikkeling en promotie, passend bij de kernwaarden van de regio, de (vrijtijds-)economie en leefbaarheid in de Achterhoek.
- **Bibliotheek West-Achterhoek.**
De Bibliotheek wil dat de inwoners op een plezierige manier kunnen lezen, ook digitaal. Waar nodig ondersteunen zij bij het leren lezen. Uitgangspunt is dat inwoners in staat zijn om zo succesvol mogelijk mee te doen in deze samenleving.
- **Gruitpoort.**
Cultureel centrum Gruitpoort is een regionaal ondernemende broedplaats voor kunst, cultuur en debat. Haar activiteiten staan in verbinding met de samenleving en prikkelen en inspireren kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen tot talentontwikkeling en creatieve ontmoeting.
- **Muziekschool Oost-Gelderland.**
De Muziekschool verzorgt muziekonderwijs en muzikale vorming aan amateurs in de breedste zin van het woord en al dan niet in samenhang met andere kunstzinnige disciplines. Ook bevordert zij de actieve en passieve muziekbeoefening van inwoners.

Wat gaat het kosten?

Programma 5. Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
5.1 Sportbeleid en activering		P. Drenth	190.430	6.430	-184.000	0	-184.000
5.2 Sport-accommodaties		P. Drenth	4.744.004	1.219.199	-3.524.805	0	-3.524.805
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie		M. Sluiter	3.571.040	196.289	-3.374.751	41.231	-3.415.982
5.4 Musea		M. Sluiter	270.557	121.030	-149.527	0	-149.527
5.5 Cultureel erfgoed		M. Sluiter	488.919		-488.919	0	-488.919
5.6 Media	Mediabeleid	K. Telder	33.121		-33.121	0	-33.121
	Bibliotheekwerk	M. Sluiter	1.254.927	2.438	-1.252.489	0	-1.252.489
5.7 Openbaar groen en	Speelvoorzieningen, evenementen	H. Bulten	141.758		-141.758	0	-141.758
	Openbaar groen	P. Drenth	4.231.400	218.465	-4.012.935	0	-4.012.935
Totaal			14.926.156	1.763.851	-13.162.305	41.231	-13.203.536

Programma 6 – Sociaal domein

Visie

In 2017 gaan we het derde uitvoeringsjaar in van de transitie in het sociaal domein. We doen dit niet alleen voor onze gemeente, maar ook voor de regio Achterhoek op een aantal taakvelden. Nog steeds kost het veel tijd een aandacht om die transitie in technische, financiële en organisatorische zin goed te laten landen. Maar de uitdaging in 2017 en komende jaren is het realiseren van de transformatie in het sociaal domein, waarbij de basisgedachte is dat we uitgaan van wat mensen kunnen. We sturen op de zelfredzaamheid van onze inwoners. Ondersteuning is er dan ook op gericht om waar nodig onze inwoners te helpen hun leven zo in te richten dat ze zelfstandig kunnen leven. Preventie en vroegsignalering hebben daarbij een prominentere rol gekregen, net als het dichterbij brengen van het zorg- of ondersteuningsaanbod. We gaan we uit van 'wat is er nodig' en niet direct van 'recht hebben op'. Een goede gezondheid biedt daarvoor de basis. Wij streven naar kwalitatief welzijn en een goede gezondheid(sbeleving) van onze inwoners. De GGD is daarbij voor ons een belangrijke partner. Daarbij hoort ook een voldoende financiële basis voor onze inwoners. De aandacht gaat vooral uit naar de jeugd. Wij willen dat ieder kind gezond en veilig opgroeit en deelneemt aan het maatschappelijk leven.

Meedoen voor iedereen is ons streven. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt willen we actief laten participeren in onze samenleving en hun zelfredzaamheid vergroten. We hebben daarbij onverminderd aandacht voor mantelzorgers en vrijwilligers.

Een belangrijke ontwikkeling is de hogere toestroom van vluchtelingen en alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) naar ons land. Dit zal leiden tot een verhoogd aantal vergunninghouders. Ook zij moeten een plek kunnen vinden in de Doetinchemse samenleving. Dat betekent samen werken aan uitdagingen als onderwijs, werk en integratie. In overleg met Sité Woondiensten wordt daarbij de taakstelling voor de huisvesting ruimschoots gehaald.

We bedden het risicomanagement voor het sociaal domein in het totale risicomanagement van de gemeente Doetinchem. Voor de risico's hanteren we daarmee een eenduidig beleidskader en borgen we de monitoring. (zie hoofdstuk 3, Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Beleidskaders

- De Doetinchemse Keuze (1) voor het sociaal domein
- De Doetinchemse Keuze 2: Het vervolg, voortgangsrapportage
- De Doetinchemse Keuze 3: beleidsplan Met Elkaar, Voor Elkaar
- Beleidsregels beschermd wonen 2016, beleidsregels maatschappelijke ondersteuning 2016, nadere regels jeugdhulp 2016 en uitvoeringsplan participatiewet 2015 – 2018
- Preventie-agenda Jeugd & Wmo 2016

Doelstelling(en)

Samenkracht en burgerparticipatie (buurtcoachteams) (wethouder Telder)

- Niemand tussen wal en schip, inzet op preventie.

Activiteit(en)

Maatwerk wonen bijzondere doelgroepen (onderdeel prestatieafspraken met Sité Woondiensten, zie ook programma 8).

Huisvesting vergunninghouders. De omvang van de vraag en urgentie kan sterk wisselen, vooralsnog is de prognose voor 2017 een taakstelling voor 77 personen (weth. Langeveld).

Verkenning van de mogelijkheden om subsidies anders te verstrekken.
Wmo (maatwerkvoorzieningen, dienstverlening en zorg I8+) (wethouder Telder) - Niemand tussen wal en schip, inzet op preventie.
Activiteit(en)
Ontwikkeling van een methode voor afweging van subsidieaanvragen in het sociaal domein
<i>Eigen bijdrage Wmo</i> De steilheid van de eigen bijdrage voor Wmo voorzieningen wordt afgevlakt. Ook wordt een maximum gesteld aan de eigen bijdrage Wmo hulpmiddelen. Deze maatregelen, die budgettair neutraal kunnen worden uitgevoerd, leggen wij aan u voor in het late najaar 2016 en worden vervolgens verwerkt in het door het college vast te stellen uitvoeringsbesluit Wmo. De vaststelling van het uitvoeringsbesluit geschiedt voor 1 januari 2017, zodat de aanpassing van de tarieven vanaf die datum effectief kan worden.
Vernieuwing beleid dagbesteding / participatie (verbeteren doorstroming van dagbesteding naar (ondersteund) werk).
Invulling geven aan Doetinchemse agenda toegankelijkheid.
Opstellen beleidsplan volksgezondheid.
Uitvoeren van regionale visie op beschermd wonen. Op weg naar doordecentralisatie.
Jeugd (maatwerk dienstverlening en zorg I8-) (wethouder Sluiter) - Het voorkomen van problemen en achterstanden bij jeugd, inzet op preventie. - Niemand tussen wal en schip - Bevorderen activiteiten voor de jeugd - Adequate dienstverlening richting jeugd en ouders om deelname aan samenleving mogelijk te maken
Activiteit(en)
Opstellen concrete uitvoeringsagenda jeugd (integraal jeugdbeleid).
Verbinding jeugdzorg en (passend) onderwijs versterken.
Participatie (inkomensregelingen, begeleide participatie en arbeidsparticipatie) (wethouder Langeveld) - Het terugdringen van het aantal bijstandsgerechtigden (inkomensregelingen); - Het bevorderen van het verdienvermogen en actieve deelname aan de maatschappij (begeleide participatie) - Het bevorderen van de mogelijkheden op regulier werk (arbeidsparticipatie).
Activiteit(en)
Samenwerking met en sturing op uitvoeringsorganisatie Laborijn (inkomensregelingen).
Doorontwikkeling flexibiliteit daginvulling richting arbeidsmatige dagbesteding (begeleide participatie).
Doorontwikkeling van de regionale werkgeversbenadering en het regionaal Werkbedrijf (arbeidsparticipatie).
Bestrijding laaggeletterdheid en taalachterstand.
Integratie en participatie asielzoekers en statushouders.
Participatie (Armoedebelief) (wethouder Telder) - Bevorderen van deelname aan de maatschappij.
Activiteit(en)
Actualiseren polis Garant Verzorgd Menzis (aanpassen gemeentelijke bijdrage).
Betrekken werkgevers bij schulddienstverlening.

Ombuiging Armoedebeleid

Wij zijn bezig met de onderzoeken voor het nieuwe armoedebeleid. Een voorstel hiertoe ontvangt u in het voorjaar 2017. Bij het nieuwe armoedebeleid betrekken wij ook de maatregelen die het rijk gaat treffen voor de bestrijding van armoede. Dit kan van invloed zijn op de invulling van de ombuiging Armoedebeleid. Voor de invulling van de ombuiging in jaar 2018 denken wij vooralsnog in de richting van kostenbeperkende maatregelen bij de bewindvoering. Bovendien zien wij in regionale samenwerking kansen om op de uitvoeringskosten armoedebeleid te besparen.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 -65 jaar) [2015]	892	↓	814	742
Netto arbeidsparticipatie [%] [2014]	64,9	↓	64,5	65,8
% kinderen in uitkeringsgezin [2012]	3,9	↑	5,3	4,2
% achterstandsleerlingen [2012]	9,3	□	11,2	10,5
% werkloze jongeren [2012]	1,2	□	1,3	1,2
Pers. met bijstandsuitkeringen per 10.000 >18 jr [2015]	340	n.b.	408	338
Lopende re-integratievoorz. (per 10.000 inw. 15 - 65jr) [vierde kwartaal 2015]	110	↓	205	151
Jongeren met jeugdhulp (% jongeren <18 jaar) [2015]	10,7	↑	11,4	9,6
Jongeren met jeugdbescherming (% jongeren <18 jaar) [2015]	1,5	□	1,4	1,2
Jongeren met jeugdreclassering (% jongeren 12-23jr) [2015]	0,6	□	1,5	0,5
Cliënten met maatwerkarrangement per 10.000 inwoners [2015]	550	n.b.	592	528

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.

De belangrijkste zijn:

Buurtplein B.V.

Het Buurtplein bevordert op actieve en professionele manier de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Zij leveren een bijdrage aan de sociale kwaliteit van de samenleving o.a. door collectieve activiteiten in de wijken. Daarvoor geven zij uitvoering aan een deel van de taken die voortvloeien uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en de Jeugdwet.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG)

De GGD NOG is de – wettelijk verplichte – gezondheidsdienst van en voor 22 gemeenten en heeft tot doel uitvoering te geven aan de taken om de gezondheid van onze inwoners te bevorderen, vallend onder de Wet publieke gezondheid (Wpg). De GGD voert haar reguliere wettelijke taken uit die worden gefinancierd vanuit de inwonerbijdrage. Maar de GGD is ook de (regionale) projectleider van ‘Gezonde jeugd’ (JOGG) en ‘SLIMMER diabetes 2 voorkomen’.

Laborijn

Laborijn biedt kansen om alle inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt ook in de toekomst beter en efficiënter te kunnen helpen. Laborijn geeft uitvoering aan een groot deel van de taken die voortvloeien uit de Participatiewet. Daartoe voegt Laborijn vormen van dienstverlening en beschikbare middelen samen om mensen te ondersteunen in het doorgroeien naar regulier werk. Hierdoor is een breder aanbod beschikbaar en kan meer maatwerk worden geleverd.

We werken ook samen met:

- De sociale raad (SR).
De SR is het eerste adviesorgaan van het college op het gebied van voorstellen over voorgenomen wijzigingen, verbeteringen en vaststellingen van gemeentelijk beleid ter zaken van het sociaal domein. De SR adviseert gevraagd én ongevraagd.
- Sté Woondiensten.
Sté is een belangrijke partner in het kader van het wijkgericht werken en de huisvesting van bijzondere doelgroepen waaronder de vluchtelingen.
- Voor het uitvoeren van de taken in het sociaal domein wordt samengewerkt vele marktpartijen om onze doelstellingen te realiseren. De samenwerkingsvorm is daarbij divers.

Wat gaat het kosten?

Programma 6. Sociaal domein					
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Vreemdelingen, inburgering	F. Langeveld	130.550		-130.550
	Wijkcentra, buurthuizen	I. Lambregts	829.211	210	-829.001
	WMO, voorzieningen	K. Telder	2.142.448	266.567	-1.875.881
	Jeugd	M. Sluiter	1.637.735	66.959	-1.570.776
6.2 Wijkteams	Eerste lijnszorg overige	K. Telder	3.400.504		-3.400.504
	Eerste lijnszorg jeugd	M. Sluiter	6.734.650		-6.734.650
6.3 Inkomens-regelingen	BUIG gelden	F. Langeveld	20.189.558	16.726.841	-3.462.717
	Armoedebeleid	K. Telder	4.020.631	273.720	-3.746.911
6.4 Begeleide participatie	Sociale werkvoorziening, re-integratie	F. Langeveld	9.748.670		-9.748.670
6.6 Maatwerk-voorzieningen (WMO)	WRV	K. Telder	1.331.982	7.290	-1.324.692
6.71 Maatwerkdienst-verlening 18+	Wmo (hh en wmo nieuw)	K. Telder	9.849.667	1.325.000	-8.524.667
6.72 Maatwerkdienst-verlening 18-	Jeugd	M. Sluiter	11.867.000	575.000	-11.292.000
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	Beschermde wonen, Oggz	K. Telder	33.142.389	1.517.200	-31.625.189
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Jeugdreclassering, kinderscherming	M. Sluiter	1.800.000		-1.800.000
7.1 Volksgezondheid	Gezondheidszorg, verslavingszorg	K. Telder	865.828		-865.828
Totaal			107.690.823	20.758.787	-86.932.036

Programma 7 – Duurzaamheid en milieu

Visie

Onze inzet voor een duurzame samenleving is gericht op 'duurzaam verbinden' en 'energieneutraal zijn in 2030'. We zijn ambitieus maar de maatregelen voor een beter milieu zijn dan ook urgent. We willen het goede voorbeeld geven, goede voorbeelden van anderen laten zien, kennis delen, partijen met elkaar in contact brengen, enthousiasmeren, verleiden en (financiële) belemmeringen wegnemen. We dragen zorg voor verbindingen tussen mensen uit een buurt, uit dezelfde of juist verschillende sectoren, tussen mensen met kennis, vaardigheden of financiële middelen om tot projecten te komen en van elkaar te leren. We streven ernaar dat we in Doetinchem in 2030 evenveel energie opwekken als dat we verbruiken. Daarbij richten we ons in eerste instantie op het gebruik van zonne-energie. Ook met onze inzet op afvalscheiding willen we bijdragen aan een duurzame samenleving.

Beleidskaders

- Koersdocument Doetinchem Natuurlijk Duurzaam
- Uitvoeringsagenda Doetinchem Natuurlijk Duurzaam 2016 - 2017
- Energietransitienota Duurzame Energie Achterhoek
- Regionale uitvoeringsagenda duurzame energie Achterhoek
- Grondstoffenplan Doetinchem 2015-2019

Doelstelling(en)

Milieu en duurzaamheid (wethouder Langeveld)

- Doetinchem in 2030 energieneutraal.
- Sluitende keten bij grondstoffenbeleid.
- Het afvalscheidingspercentage in 2019 is 70%
- We streven op termijn naar 100 kg restafval per inwoner

Activiteit(en)

Uitvoering en evaluatie van het grondstoffenbeleid.

Projecten Uitvoeringsagenda Doetinchem Natuurlijk Duurzaam 2016 – 2017 waaronder:

- Verduurzamen gemeentelijke accommodaties.
- Zonnepark Europaweg en A18 bedrijvenpark.
- Stimuleringsfondsen particulieren, bedrijven, sportverenigingen.
- Online platform duurzaamheid.
- Bedrijvig Doetinchem gaat voor duurzaam.
- Bewustwordingcampagne voor en door burgers.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Huishoudelijk restafval in kg per inwoner [2014]	257	□	199	179
Hernieuwbare elektriciteit [%] [2014]	1,5	↑	2,7	5,9

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen. De belangrijkste zijn:

Achterhoekse Groene Energiemaatschappij (AGEM)

De AGEM is de aanjager van de energietransitie in de Achterhoek. De AGEM is opgericht door de acht Achterhoekse gemeenten. Het doel is de opwekking van het verbruik van duurzame energie in de Achterhoek aan te jagen. Een tweede doel is geld en werkgelegenheid in de Achterhoek te houden. AGEM werkt met lokale partners aan de opwekking van groene energie.

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

De ODA draagt op efficiënte wijze samen met haar opdrachtgevers zorg voor een gezonde, schone, veilige en duurzame leefomgeving. De belangrijkste taken die de ODA uitvoert voor de partners (10 gemeenten en de Provincie Gelderland) zijn vergunningverlening, toezicht en handhaving van milieuregelgeving.

Beheer, uitvoering, handhaving, afval & accommodaties (B.V. Buha)

Buha draagt zorg voor een schone en veilige openbare ruimte in de breedste zin van het woord. Daartoe beheert en onderhoudt ze in het kader van dit programma de inzameling en verwerking van grondstoffen en afvalstoffen op professionele en duurzame wijze en adviseert ze over het toekomstig milieubeheer.

We werken ook samen met/ participeren in:

- Regio Achterhoek en de Achterhoekse gemeenten.
- Het Energieloket.

Wat gaat het kosten?

Programma 7. Duurzaamheid en milieu							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
7.2 Riolering		I. Lambregts	4.555.681	5.493.819	938.138	0	938.138
7.3 Afval		F. Langeveld	5.198.948	6.958.125	1.759.177	0	1.759.177
7.4 Milieubeheer		F. Langeveld	1.452.129		-1.452.129	0	-1.452.129
7.5 Begraafplaatsen		P. Drenth	545.971	582.648	36.677	0	36.677
Totaal			11.752.729	13.034.592	1.281.863	0	1.281.863

Programma 8 – Wonen en woonomgeving

Visie

De kwaliteit en de beleving van de woningen en de woonomgeving zijn van groot belang voor het welzijn van onze inwoners. Daarbij vormt ook het versterken van de waarden van groen, water en cultuurhistorie een belangrijk onderdeel. De ligging en de historie van Doetinchem zijn daarvoor mede bepalend. We richten ons op het herstel van de historische begrenzing van het stadscentrum.

We zijn de centrumstad voor de Achterhoek en nemen de verantwoordelijkheid om de aantrekkelijkheid en voorzieningen op peil te houden voor een groot verzorgingsgebied. Door de ontwikkelingen in onze bevolkingssamenstelling en in het economische en maatschappelijk leven verschuift de aandacht van kwantiteit naar kwaliteit. De economische crisis en stagnatie op de woningmarkt lijken achter de rug. Dit geeft ons nieuwe impulsen. We ontwikkelen in harmonie door op basis van bestaande kwaliteiten. Veel meer dan voorheen met relatief kleine en gedoseerde aanpassingen. We werken zowel voor de woningvoorraad als voor de woonomgeving aan een duurzame, vitale en gezonde gemeente. We zorgen dat we beter kunnen sturen op de woningbouwontwikkelingen, waarbij kwantitatieve en kwalitatieve aspecten samenkomen. We stimuleren de betrokkenheid van de onze inwoners en geven ruimte aan bewonersinitiatieven.

Beleidskaders

- Regionale Woonagenda 2015 – 2025
- Lokale woonagenda Doetinchem 2016 – 2025
- Structuurvisie Doetinchem 2035
- Samenwerkingsagenda Achterhoek – Rijksoverheid 2015 – 2020 (thema wonen)
- Leegstandsbeleid
- Herziene woningbouwstrategie 2015
- Groenbeleidsplan
- Uitvoeringsprogramma 'Samenwerken in Doetinchem'
- Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2016

Doelstelling(en)

Ruimtelijke ordening, GREX en wonen en bouwen (wethouder Lambregts)

- Aandacht voor bestaande woningvoorraad en gedifferentieerde opbouw van wijken.
- Negatieve effecten van leegstand bestrijden en voorkomen.
- Wijk- en buurtontwikkeling integraal benaderen (Samenwerken in Doetinchem).
- Beleving natuur en cultuurhistorie bevorderen.
- Een toekomstbestendig waterbeheer (anticiperen op klimaatverandering).
- Beperken van het aantal nieuwe woningen en tegelijkertijd meer sturing verkrijgen op de locatie van nieuwe woningen.
- Verbeteren kwaliteit en energiezuinigheid van de woningvoorraad.
- Behouden van de leefbaarheid.
- Bevorderen digitale ontsluiting buitengebied.
- Aandacht voor langer zelfstandig thuis wonen en voor scheiden wonen en zorg.
- Zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor de doelgroep.

Activiteit(en)

Uitvoeren Lokale woonagenda Doetinchem 2016-2025 Dit is een lokale uitwerking van regionale woonagenda. De agenda richt zich op de kwalitatieve opgaven ,zoals de verduurzaming en levensloopbestendigheid van de (bestaande) woningvoorraad.

We maken conform de nieuwe Woningwet 2015 samenwerkingsafspraken met de

woningcorporaties die in de gemeente Doetinchem actief zijn, over de opgaven voor de samenstelling van de woningvoorraad.
Samen met bestaande netwerken in de wijken, werken we aan het verkrijgen van inzicht in de kwalitatieve opgaven op wijk- en dorpsniveau.
Uitvoeren herziene woningbouwstrategie. Om dit te bereiken heeft de raad de herziene woningbouwstrategie vastgesteld. In 2017 (en de jaren daarna) ligt het accent op het reduceren van het aantal nieuw te bouwen woningen tot 1375 (2015-2025)
Faciliteren herinrichting winkelcentrum De Bongerd.
Faciliteren verplaatsing Slingeland Ziekenhuis.
Aanpakken leegstand. De gemeente faciliteert de samenleving bij de aanpak van de leegstand met de overdracht van kennis en het organiseren van workshops. Door verbindingen te leggen tussen eigenaren, potentiële gebruikers en deskundigen (financieel, bouwtechnisch etc.) krijgen meer panden een duurzame invulling.
Uitvoering geven aan project LEADER (plattelandontwikkeling).
Realisatie Project glasvezel buitengebied Doetinchem (Agenda Achterhoek 2020).
In begroting opnemen van de kosten voor beheer en onderhoud van nieuwe projecten: Herinrichting Stationsomgeving, Ripperbansveen Wehl, West-Indische buurt, Brewinc, De Tuut, Fietstunnel Europaweg, onderdoorgang spoor bij Mullepad Gaanderen.
Invulling geven aan project 'Centrum en centrumomgeving hand in hand' (Gebiedsopgave / Steengoed Benutten). Een sterk functionerend Ei kan niet zonder een net zo goed functionerende centrumrand. In deze opgave wordt gewerkt aan de toekomstbestendigheid van de Terborgseweg en de Veentjes op een dusdanige manier dat de effecten ook een impuls zijn voor de ontwikkeling van het Ei.
Vergroenen van de binnenstad.
Invulling geven aan blauwe opgave inrichtingsplan voor gebied Oude IJssel en binnenstad.
Uitwerking natuurontwikkeling Wehlse Broeklanden en De Zumpe.
Inrichtingsplan groen omgeving IKC / Rozengarde / Sportpark De Bezelhorst.
Uitvoeringsprogramma 'Samenwerken in Doetinchem'.

Indicatoren

Indicatoren	Doetinchem	Trend	Vergelijkbare gemeenten	Gelderland
Gemiddelde WOZ-waarde woningen in dzd euro's [2015]	184	↓	187	215
Nieuwbouw per 1.000 woningen [2013]	8,5	↓	7,6	7,2
Demografische druk in %[2015] (Groene + grijze druk t.o.v 15-64 jaar)	55,6	↑	56,6	55
Woonlasten in euro's [2016] éénpersoonshuishouden	649	↑	604	637
Woonlasten in euro's [2016] meerpersoonshuishouden	694	↑	663	718

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij(en)

Om onze doelstellingen te realiseren werken we intensief samen met partijen.

De belangrijkste zijn:

GEM Intermeco B.V.

De GEM draagt zorg voor de ontwikkeling en realisatie van het project Iseldoks I (Intermecoblok). De GEM is een van de opdrachtgevers voor de wooneenheden.

Beheer, uitvoering, handhaving, afval & accommodaties (B.V. Buha)

Buha draagt zorg voor een schone en veilige openbare ruimte in de breedste zin van het woord. Daartoe beheert en onderhoudt in het kader van dit programma de woonomgeving op professionele en duurzame wijze en adviseert ze over de inrichting en het toekomstig beheer van de openbare ruimte.

We werken ook samen met:

- Woningcorporaties, hoofdzakelijk met Sité Woondiensten.
Wij maken prestatieafspraken met deze woningcorporatie in het kader van het bevorderen van de kwaliteit van het wonen en de woonomgeving.
- Voor het uitvoeren van de taken wordt samengewerkt met vele marktpartijen om onze doelstellingen te realiseren. De samenwerkingsvorm is daarbij divers.

Wat gaat het kosten?

Programma 8. Wonen en woonomgeving							
Taakveld	Activiteit	P-houder	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Reserve	Resultaat
8.1 Ruimtelijke Ordening		I. Lambregts	1.099.047	115.660	-983.387	0	-983.387
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven-terreinen)		H. Bulten	18.934.301	16.676.310	-2.257.991	-38.443	-2.219.548
8.3 Wonen en bouwen		I. Lambregts	1.789.392	2.108.229	318.837	-6.460	325.297
Totaal			21.822.740	18.900.199	-2.922.541	-44.903	-2.877.638

2 - Financiële positie gemeente Doetinchem

De financiële positie geeft informatie over de ontwikkeling van het financieel meerjarenperspectief. Hebben we een sluitende begroting? En beschikken we over voldoende weerstandsvermogen? De blokken uit het financieel meerjarenperspectief en de algemene reserve worden toegelicht.

1. De financiële positie gemeten aan onze uitgangspunten

In ons Coalitieakkoord hebben we gesteld dat een gezonde gemeente de financiën op orde moet hebben. Dat meten we aan twee hoofduitgangspunten voor de financiën in de begroting:

- Een structureel sluitende begroting en een gezond meerjarenperspectief;
- Voldoende weerstandsvermogen.

Een structureel sluitende begroting en een gezond meerjarenperspectief

Structureel sluitend wil zeggen dat de structurele lasten en baten in evenwicht zijn. Daarmee zorgen we ervoor dat de uitgaven in de komende (vele) jaren worden gedekt door langjarige inkomsten. Dat is ook het belangrijkste toetscriterium van de provincie als toezichthouder. De begroting 2017 heeft een structureel sluitend resultaat voor alle vier jaren (2017-2020).

In de komende jaren ramen we daarnaast nog incidentele uitgaven. Dat leidt ertoe dat het totale begrotingsresultaat tot en met 2018 nadelig sluit. Het nadelige saldo wordt gedekt uit de algemene reserve. Vanaf 2019 worden de voordelige begrotingsresultaten toegevoegd aan de algemene reserve.

Meerjarenperspectief Doetinchem (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel resultaat begroting	1.895	25	1.357	2.026	1.544
Totaal resultaat begroting t.g.v./t.l.v. algemene reserve	-4.830	-3.705	-1.163	26	1.544

Voldoende weerstandsvermogen

Bij de behandeling van de voorjaarsnota's en programmabegrotingen in de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen telkens onderwerp van discussie geweest. Speciaal de 10% norm voor de algemene reserve. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding aan tussen onze risico's en beschikbare reserves om risico's te dekken. Dit is één van de aspecten van risicomanagement.

In de voorjaarsnota 2016 hebben we toegezegd om het risicomanagement verder te ontwikkelen. Hierbij hebben wij ons in eerste instantie gericht op kwantificering van financiële risico's. Vervolgens gaan we het totale risicomanagement doorontwikkelen. Gelijktijdig met deze begroting leggen we nu een nota financieel risicomanagement voor aan de raad. Daarin zijn risico's en onze weerstandscapaciteit gekwantificeerd. Daarnaast bespreken we de opdracht die we hebben gegeven tot doorontwikkeling van het risicomanagement. Samenhangend met de nota nemen we voor de beoordeling van het weerstandsvermogen in deze begroting niet langer de 10% norm voor de algemene reserve als uitgangspunt. We vergelijken vanaf nu de gekwantificeerde risico's met de beschikbare reserves om de risico's te dekken (weerstandscapaciteit). Zolang het weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit / risico's) een ratio van 1 of hoger heeft, beschikt de gemeente over voldoende weerstandscapaciteit om de risico's te dekken. In de nota risicomanagement hebben we het weerstandsvermogen berekend op de factor van 1,26. We beschikken daarmee over voldoende weerstandscapaciteit om mogelijke risico's te dekken.

In de paragraaf 2 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' leest u meer informatie over dit onderwerp. Daarnaast verwijzen we u naar de nota financieel risicomanagement.

2. Het financieel meerjarenperspectief 2016-2020

Het financieel meerjarenperspectief 2016-2020 start met het structurele beginsaldo uit de begroting 2016. Dat passen we aan met nieuwe ontwikkelingen en beleidsvoorstellen (blok 1), eerdere bestuurlijke besluiten zoals de voorjaarsnota 2016 (blok 2), de mutaties van het rijk op het Gemeentefonds (blok 3) en wijzigingen in vervangingsinvesteringen en de kapitaallasten ervan (blok 4). Per blok geven we een korte toelichting op de mutaties die sinds de begroting 2016 hebben plaats gevonden. In onderstaand overzicht ziet u het financieel meerjarenperspectief opgebouwd uit de blokken.

Meerjarenperspectief Doetinchem (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Structurele beginsaldi van de begroting:	-230	1.895	25	1.357	2.026
Structurele mutaties op de blokken:					
1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid	0	-206	0	0	0
2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten	-1	-223	1.047	1.060	30
3. Gemeentefonds en loon- & prijsontwikkeling	2.072	-1.492	240	-436	-558
4. Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten	54	51	45	45	45
Structureel resultaat begroting	1.895	25	1.357	2.026	1.544
Incidentele mutaties op de blokken:					
1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid	0	0	0	0	0
2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten	-6.725	-3.730	-2.520	-2.000	0
3. Gemeentefonds en loon- & prijsontwikkeling	0	0	0	0	0
4. Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten	0	0	0	0	0
Totaal resultaat begroting t.g.v./t.l.v. alg. reserve	-4.830	-3.705	-1.163	26	1.544

Blok 1 – Nieuwe ontwikkelingen en beleid

1. Nieuwe ontwikkelingen en beleid (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
structurele ontwikkelingen:					
Programma 0 BOB en AFM: pensioenvoorzieningen		-175			
Programma 5 Sport, recr. cultuur en cult. historie: Regionaal mediacentrum		-31			
Totaal structureel resultaat begroting	0	-206	0	0	0

Sinds de voorjaarsnota 2016 is het financieel perspectief door twee ontwikkelingen gewijzigd. De toelichting over de pensioenpremies leest u bij programma 0 Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen. Over het regionaal mediacentrum leest u in programma 5 Sport en recreatie, Cultuur en cultuurhistorie.

Blok 2 – Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten

2. Doorwerking eerdere bestuurlijke besluiten (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Structurele ontwikkelingen:					
Structureel resultaat blok 1 Begroting 2016, blz. 39	-1.054	715	1.160	930	
Structureel resultaat blok 2 Begroting 2016, blz. 40	1.078	-625	-126	-26	-26
Aanmeldingen uit de voorjaarsnota 2016:	-25	-313	13	156	56
1. Doetinchemmer olie		-50			
2. Webcare		-10			
3. Verlagen bijdrage VNOG door herziening verdeelmodel		56	56	56	56
4. Indexering gemeenschappelijke regelingen hoger dan % gD		-50	-50		
10. Duurzaamheid	-150	-75	-75		
11. Efficiencytaakstelling Laborijn		100	100	100	
13. Regionaal mediacentrum		PM			
14. Beheer en onderhoud nieuwe projecten		-29	-18		
15. BTW voordeel GRP	125				
16. Hondenbelasting kostendekkend		-255			
Totaal structureel resultaat begroting	-1	-223	1.047	1.060	30
Incidentele ontwikkelingen:					
Incidenteel resultaat blok 1 Begroting 2016, blz. 39	-3.550	-1.785	-2.000	-2.000	
Incidenteel resultaat blok 2 Begroting 2016, blz. 40	-2.385	0	0	0	
aanmeldingen uit de voorjaarsnota 2016:	-790	-1.945	-520		
5. Outputfinanciering Omgevingsdienst Achterhoek		-150			
6. Niet realiseren taakstelling Vastgoedfonds aan algemene reserve	-610				
7. Invoeren Individueel Keuzebudget (IKB) per 1-1-2017		-800			
8. Vertraging Buha 3.0 in 2017 ipv 2016		-165			
9. Loonsom		-600	-520		
10. Duurzaamheid	-50	-100			
12. Formatie gemeentelijke taken vluchtelingen	-80	-80			
17. Vennootschapsbelasting	-50	-50			
Totaal incidenteel resultaat begroting	-6.725	-3.730	-2.520	-2.000	0

De saldi uit de begroting 2016 zijn overgenomen. En ook de meldingen uit de voorjaarsnota 2016. We hebben die meldingen gespecificeerd in bovenstaand overzicht.

Blok 3 – Gemeentefonds

3. Gemeentefonds (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel resultaat blok 3 begroting 2016, blz. 40	1.278	-978	-572	-100	
september-, decembercirculaire 2015 incl loon- en prijsontwikkelingen	539	-160	487	110	-372
meicirculaire 2016	255	-492	229	-425	-355
toename volume ozb					127
herverdeling subcluster VHROSV	0	138	96	-21	42
Totaal structureel resultaat begroting	2.072	-1.492	240	-436	-558

De saldi uit de begroting 2016 zijn overgenomen. En ook de financiële gevolgen van de september- en decembercirculaire 2015 van het gemeentefonds. Daarover is in de financiële monitor 2016 gerapporteerd en in de raadsmededelingen 2015-96 en 2016-5. Ook hebben we de meicirculaire 2016 van het Gemeentefonds opgenomen. Over de meicirculaire 2016 Gemeentefonds is de raad geïnformeerd in de raadsmededeling 2016-59.

Herverdeling cluster VHROSV uit het Gemeentefonds

In het kader van het groot onderhoud van het gemeentefonds is op rijksniveau nader onderzoek gedaan naar de verdeling van gelden in het cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV). Conclusie hieruit was dat gemeenten met een relatief groot buitengebied, zoals ook onze gemeente, meer kosten maken dan eerder aangenomen. Hierop is het gemeentefonds herverdeeld. Het rijk heeft ons nu al geïnformeerd

zodat gemeenten dit kunnen betrekken in hun begroting 2017. De feitelijke verrekening vindt plaats met de septembercirculaire.

Blok 4 – Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten

4. Vervangingsinvesteringen en vrijval kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel resultaat blok 4 begroting 2015, blz. 76	54	51	45	45	
Vrijval kapitaallasten					170
Vervangingsinvesteringen					-75
Reservering vrijval investeringslasten onderwijs					-50
Totaal structureel resultaat begroting	54	51	45	45	45

De saldi uit de begroting 2016 zijn overgenomen. Daarnaast is de jaarschijf 2020 toegevoegd. De vrijval van de kapitaallasten en de vervangingsinvesteringen zijn geraamd op basis van het actuele 'Overzicht kredieten vervangingsinvesteringen' in deze begroting.

3. Algemene reserve

Zoals gezegd, waarderen we onze financiële positie voortaan aan de hand van ons weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit / risico's is minimaal 1). De algemene reserve is onderdeel van onze weerstandscapaciteit. Ze dient ter dekking van risico's waarvoor geen andere maatregelen of reserves zijn getroffen. Omdat we de totale weerstandscapaciteit beoordelen hoeven we niet vast te houden aan de 10% norm voor de algemene reserve. Voor inzicht in de totale weerstandscapaciteit verwijzen we u naar de paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicomanagement in deze begroting. Daarnaast worden de resultaten van de begroting of jaarrekening in de algemene reserve gemuteerd. In onderstaand overzicht ziet u het meerjarenperspectief voor de algemene reserve.

Nr.	Prognose algemene reserve (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
1	Stand 1 januari	17.889	14.313	9.995	9.102	9.373
2	rente	608	386	270	246	253
3	Saldi meerjarenperspectief 2016-2020	-4.830	-3.705	-1.163	26	1.544
4	Mutaties door raadsbesluiten t/m juli 2016	646	-1.000			
	Totaal algemene reserve	14.313	9.995	9.102	9.373	11.170

1. Stand per 1 januari

De prognose start met de stand per 1 januari 2016 op basis van de jaarstukken 2015. Deze stand is vastgesteld in de raad van juli 2016.

2. Rente

We rekenen de omslagrente toe aan de algemene reserve. Door dat te doen maakt het niet uit of we met geld uit de algemene reserve financieren of het geld lenen. De rentekosten zijn in beide gevallen hetzelfde.

3. Saldi meerjarenperspectief

De saldi van het financieel meerjarenperspectief worden gemuteerd op de algemene reserve.

4. Mutaties door raadsbesluiten t/m juli 2016

Bij de voorjaarsnota 2011 heeft de raad besloten tot toevoegingen aan de risicoreserve grondexploitatie (in 2016 en in 2017 elk € 1 miljoen). Daarnaast komt het resultaat van de jaarrekening 2015 (€ 1.646.000) ten gunste van de algemene reserve.

3 - Paragrafen

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting voor een aantal onderwerpen die in de programma's al versnipperd worden genoemd. De onderwerpen zijn door het rijk voorgeschreven. Met de genoemde onderwerpen zijn grote bestuurlijke en financiële belangen gemoeid.

Paragraaf I – Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf bevat informatie over de gemeentelijke belastingen. De gemeentelijke belastingen zijn te onderscheiden in drie typen: de algemene belastingen, de bestemmingsheffingen en retributies. Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn dit de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

De inwoners van de gemeente krijgen jaarlijks een aanslag gemeentelijke belastingen. Voor de beoordeling van de lastendruk zijn de tarieven dan ook van groot belang. Naast volumeontwikkelingen is uitgegaan van een indexering van de tarieven voor 2017 met 0,9 % voor loon- en prijsontwikkelingen. Dit is in overeenstemming met het percentage BBP (Bruto Binnenlands Product) uit de meicirculaire gemeentefonds 2016. De bestemmingsheffingen en de retributies mogen niet meer dan kostendekkend zijn. Bij deze belastingen wordt de indexering van 0,9 % daarom niet toegepast. Ook bij de tarieven voor de parkeerbelastingen en de hondenbelasting is besloten om af te wijken van dit percentage.

We kennen een gesloten belastingstelsel. Dit betekent dat een gemeente een belasting alleen kan heffen als de wet daar nadrukkelijk de bevoegdheid toe geeft. Het beleid betreffende de gemeentelijke belastingen is opgenomen in de volgende beleidsdocumenten met tussen haakjes op welke belasting het betrekking heeft:

- Landelijke wet- en regelgeving (alle belastingen).
- Belastingverordeningen (alle belastingen).
- Coalitieprogramma 2014 – 2018 “Agenda van de toekomst” (alle belastingen).
- Grondstoffenplan 2015 – 2019, raadsbesluit van 9 juli 2015 (afvalstoffenheffing en reinigingsrechten).
- Gemeentelijk rioleringsplan 2016 – 2020, raadsbesluit van 14 april 2016 (rioolheffing).
- Voorjaarsnota 2016, raadsbesluit 2 juni 2016 (hondenbelasting).
- Investeringsvoorstel natuurbegraafplaats Slangenburg, raadsbesluit 7 juli 2016 (lijkbezorgingsrechten).

Hieronder wordt per type en soort belasting toegelicht hoe dit beleid is verwerkt. Daarnaast hebben we inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Dit hebben we alleen gedaan voor de tarieven van belastingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn.

Algemene belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten van deze belastingen niet gelabeld zijn maar voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen kunnen worden ingezet. De onroerendezaakbelastingen (OZB), hondenbelasting en de parkeerbelasting behoren tot deze categorie.

Onroerendezaakbelastingen

Onder de naam onroerendezaakbelastingen worden een gebruikers- en eigenarenbelasting geheven. Voor woningen wordt alleen een eigenarenbelasting geheven. Op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) wordt ieder jaar van elk object de waarde vastgesteld. De waarde vormt de grondslag voor de berekening van de OZB aanslagen. Ontwikkelingen in de waarde als gevolg van de jaarlijkse herwaardering worden gecompenseerd via het tarief. Eigenaren van woningen in de gemeente Doetinchem gaan in 2017 gemiddeld 0,9 % meer OZB betalen.

Hondenbelasting

In de voorjaarsnota 2016 is afgesproken om de opbrengst van hondenbelasting te verlagen naar een kostendekkend niveau. Dit betekent dat de tarieven voor de hondenbelasting in 2017 met 65 % dalen. Ondanks deze forse verlaging kiezen we net als andere jaren voor een oplopend tarief per hond. Het tarief voor de eerste hond is € 24 en voor een volgende hond is het tarief telkens € 12 hoger dan de vorige. Dus tweede hond kost € 36, derde hond € 48 etc.

Parkeerbelastingen

Het maatschappelijk draagvlak voor een verhoging van de parkeertarieven is gering. Ook is het nog niet duidelijk hoe de organisatievorm van parkeren er in de toekomst uit gaat zien. Daarnaast is een beperkte procentuele aanpassing van de parkeertarieven lastig door te voeren in de parkeerautomaten. De begrote parkeerinkomsten voor 2017 zijn daarom niet geïndexeerd. Als gevolg hiervan worden de tarieven van de parkeerbelastingen in 2017 niet verhoogd.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing, reinigingsrechten en de rioolheffing.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Afvalstoffenheffing wordt geheven voor het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen. Inwoners krijgen hiervoor een standaard set van vier rolemmers. Een grijze voor het restafval, een groene voor het groente-, tuin- en fruitafval, een blauwe voor het papier en een oranje voor plastic en metalen verpakkingen en drankkartons. Voor extra rolemmers moet betaald worden.

Reinigingsrechten worden betaald voor het ophalen van bedrijfsafval. De kosten van de afvalinzameling worden gedekt door de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. Dit gebeurt op basis van 100% kostendekkendheid. Omdat een alleenwonende minder afval produceert dan een gezin hanteren we een gedifferentieerd tarief. We kennen daarom een tarief voor een eenpersoonshuishouden en een tarief voor een meerpersoonshuishouden. Er wordt in totaliteit minder restafval aangeboden, zodat de verwerkingskosten voor afval zijn gedaald. Bovendien ontvangen we zelfs opbrengsten voor plastic- en papierafval. Dit is het gevolg van het stimuleringsbeleid voor afvalscheiding. Daarom kunnen alle afvaltarieven met 2,5 % naar beneden bijgesteld worden ten opzichte van 2016.

Afvalstoffenheffing			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.3 Afval	4.992.000	Opbrengsten belastingen	5.546.000
0.4 Overhead	501.000	Overige opbrengsten	1.154.000
BTW	770.000		
6.3 Kwijtschelding	441.000		
Totaal	6.704.000		6.700.000
		Dekking	100%

Reinigingsrechten			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.3 Afval	205.000	Opbrengst belastingen	211.000
0.4 Overhead	21.000	Overige opbrengsten	47.000
BTW	32.000		
Totaal	258.000		258.000
Dekking			100%

Rioolheffing

De gemeente kan naast de zorg voor het riool ook voorzieningen bekostigen die het mogelijk maken in te spelen op de zorg voor het hemel- en grondwater binnen de gemeente. Op 14 april 2016 is het Gemeentelijk Rioleringsplan Doetinchem 2016 – 2020 vastgesteld. Hierin is bepaald dat het tarief, naast de algemene prijsverhoging, extra moet stijgen de komende jaren. Dit doen we om nu en in de toekomst 100% kostendekkend te werken. Dit betekent dat het tarief voor 2017 met 2,4 % stijgt ten opzichte van 2016. We hanteren als tarief een vast bedrag per object, om de administratieve lasten zo laag mogelijk te houden.

Rioolheffing			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.2 Riolering	4.320.000	Opbrengst belastingen	5.473.000
0.4 Overhead	269.000	Overige opbrengsten	21.000
BTW	541.000		
6.3 Kwijtschelding	399.000		
Totaal	5.529.000		5.494.000
Dekking			99%

Retributies

Retributies worden geheven als de gemeente een specifieke dienst verleent. De leges vormen met de lijkbezorgingsrechten en het marktgeld de belangrijkste retributies in de gemeente Doetinchem.

Lijkbezorgingsrechten

Er is veel belangstelling voor het reserveren van een graf op natuurbegraafplaats Slangenburg. Dit heeft tot gevolg dat de voorziening voor toekomstige verplichtingen is opgelopen tot € 1,65 miljoen. Dat is meer dan nodig voor de verplichtingen. Op 7 juli 2016 heeft de gemeenteraad daarom besloten om alle begraafstarieven voor 2017 met 5 % te verlagen.

Lijkbezorgingsrechten			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
7.5 Begraafplaatsen	546.000	Opbrengst belastingen	540.000
0.4 Overhead	73.000	Overige opbrengsten	33.000
Totaal	619.000		573.000
Dekking			93%

Het verschil tussen de lasten en de baten wordt gedekt uit de voorziening begraafplaatsen.

Marktgeld

Ondernemers die een standplaats op de markt innemen moeten hiervoor marktgeld betalen. Ook voor het marktgeld is het uitgangspunt dat we alle kosten verhalen. Zoals uit

onderstaande tabel blijkt worden de kosten nu slechts voor 92 % gedekt. Dat is een keuze die we in overleg met de marktcommissie hebben gemaakt. De tarieven blijven daardoor marktconform en in overeenstemming met de tarieven uit regiogemeenten.

Marktgeld			
<i>Taakveld</i>	<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>
3.3 Warenmarkt	103.000	Opbrengst belastingen	143.000
0.4 Overhead	53.000		
Totaal	156.000		143.000
Dekking			92%

Leges

De leges zijn belastingen die de gemeente kan heffen voor het verstrekken van diensten. Uitgangspunt bij het vaststellen van de legestarieven is 100% kostendekkendheid. Er mag geen winst worden gemaakt. Kruissubsidiëring in de legesverordening is wel toegestaan. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger vaststellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Uit de hieronder ingevoegde tabel onder leges blijkt dat er inderdaad geen winst wordt gemaakt op de leges.

Titel hfd-stuk	Onderwerp	Taakveld	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totaal lasten *	Baten	Dekking in %
Titel 1	Algemene dienstverlening						
1	Burgerlijke stand	0.2 Burgerzaken	38.000	7.000	45.000	40.000	89 %
2	Reisdocument	0.2 Burgerzaken	482.000	116.000	598.000	564.000	94 %
3	Rijbewijzen	0.2 Burgerzaken	176.000	44.000	220.000	196.000	89 %
4	Verstrekingen uit basisregistratie personen	0.2 Burgerzaken	1.000	66.000	67.000	67.000	100 %
5	Verstrekingen uit het kiezers-register	0.2 Burgerzaken	0	0	0	0	100 %
6	Verstrekingen op grond van Vwet bescherming persoonsgegevens	0.2 Burgerzaken	0	0	0	0	100 %
7	Bestuursstukken	0.4 Overhead	1.000	0	1.000	1.000	100 %
8	Vastgoedinformatie	0.2 Burgerzaken	29.000	0	29.000	25.000	86 %
9 t/m 19	Diversen	1.2 Openbare orde en veiligheid	50.000	23.000	73.000	69.000	95 %
		2.2 Parkeren	51.000	20.000	71.000	71.000	100 %
	<i>Subtotaal</i>		<i>828.000</i>	<i>276.000</i>	<i>1.104.000</i>	<i>1.033.000</i>	<i>94 %</i>
Titel 2	Omgevingsvergunning	8.3 Wonen en Bouwen	1.292.000	579.000	1.871.000	1.871.000	100 %
Titel 3	Dienstverlening ondernemers		1.000	0	1.000	1.000	100 %
	Totaal				2.958.000	2.887.000	98 %

* inclusief rente en btw

De ontwikkeling van de tarieven in 2017

De belangrijkste tarieven voor 2017 (in vergelijking met het tarief 2016) zien er als volgt uit:

Belastingsoort	tarief 2016	tarief 2017	percentage
<i>OZB voor woningen:</i>			
- tarief eigenaar per WOZ-waarde	0,1321%*	0,1294%*	-2,0%*
<i>OZB voor niet-woningen:</i>			
- tarief eigenaar per WOZ-waarde	0,2164%*	0,2206%*	1,9%*
- tarief gebruiker per WOZ-waarde	0,2062%*	0,2102%*	1,9%*
<i>Afvalstoffenheffing:</i>			
- éénpersoonshuishouden	€ 201,00	€ 195,96	-2,5%
- meerpersoonshuishouden	€ 246,00	€ 239,88	-2,5%
- extra emmer groen voor gft-afval	€ 49,92	€ 48,72	-2,5%
- extra emmer grijs voor restafval	€ 114,96	€ 112,08	-2,5%
- extra emmer blauw voor papier	€ 30,00	€ 29,28	-2,5%
- extra emmer oranje voor plasticafval	€ 30,00	€ 29,28	-2,5%
<i>Rioolheffing:</i>			
- per object	€ 202,20	€ 207,00	2,4%
<i>Hondenbelasting:</i>			
- 1 hond	€ 69,84	€ 24,00	-65,0%
- 2 honden	€ 174,60	€ 60,00	-65,0%

* Bij de tarieven OZB voor 2017 is voorlopig rekening gehouden met een (landelijke) ingeschatte waardeinstijging volgens de meicirculaire 2016 van 3 % voor woningen en van een waardedaling van 1 % voor niet-woningen. Dit betekent dat het woningtarief kan dalen met 2 % om toch de opbrengststijging van 0,9 % te realiseren. Het niet-woningentarieft moet daarentegen met 1,9 % stijgen om de geraamde opbrengst te verwezenlijken. Voor de burger betekent dit een gemiddeld hogere OZB belastingaanslag van 0,9 %.

De definitieve OZB tarieven worden bepaald op basis van de daadwerkelijke waardeontwikkeling in Doetinchem. De definitieve OZB tarieven voor 2017 worden vastgesteld in de raadsvergadering van 22 december 2016.

Lokale lastendruk

Onderstaand overzicht geeft de berekende belastingdruk voor Doetinchem in 2017. Het gaat hierbij om de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing, de zogenaamde gemeentelijke woonlasten. De volgende uitgangspunten gelden bij de vergelijking van de belastingdruk van 2017 met die van 2016:

- De waarde van een woning van € 190.000 (2016: € 184.100 + 3 %).
- Één- en meerpersoonshuishoudens.

De belastingdruk voor een bewoner die ook eigenaar is ziet er in 2016 en 2017 dan als volgt uit:

Jaar	Soort huishouden	OZB	Afval	Riool	Totaal
2017	Eenpersoonshuishouden	245,00	195,96	207,00	647,96
2017	Meerpersoonshuishoudens	245,00	239,88	207,00	691,88
2016	Eenpersoonshuishouden ¹	243,00	201,00	202,20	646,20
2016	Meerpersoonshuishoudens ¹	243,00	246,00	202,20	691,20

Door de daling van de tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgt de lastendruk in 2017 gemiddeld met slechts 0,3 % ten opzichte van 2016.

Het kwijtscheldingsbeleid

In de belastingverordeningen is geregeld dat kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen alleen verleend kan worden voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB. Kwijtschelding wordt verleend op basis van de rijksnormen. De kwijtscheldingsnorm is 100% van de bijstandsnorm. We hebben dit vastgelegd in het beleidsplan armoedebestrijding.

In de begroting 2017 zijn de volgende budgetten (exclusief uitvoeringskosten) opgenomen om uitvoering te kunnen geven aan het beleid.

- Kwijtschelding afvalstoffenheffing € 441.000
- Kwijtschelding rioolheffing € 399.000

Hierbij wordt rekening gehouden met kwijtschelding als gevolg een aanpassing van de momenteel geldende vermogenstoets en de mogelijkheid tot kwijtschelding voor zzp'ers.

De opbrengsten van de gemeentelijke belastingen

Het beleid ten aanzien van de gemeentelijke belastingen leidt tot een raming van de onderstaande belastingopbrengsten voor 2017. We hebben deze ramingen vergeleken met die van 2016.

Belastingsoort	Begroting 2016	Begroting 2017
OZB		
- Eigenaar woningen	6.304.000	6.385.000
- niet-woningen	2.739.000	2.775.000
- Gebruiker niet-woningen	2.234.000	2.264.000
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	5.900.000	5.757.000
Rioolheffing	5.320.000	5.473.000
Hondenbelasting	369.000	115.000
Parkeerbelastingen	3.776.000	3.789.000
Lijkbezorgingsrechten	492.245	540.000
Marktgeld	141.000	143.000
Leges		
- Algemene dienstverlening	1.192.000	1.033.000
- Omgevingsvergunning	1.353.000	1.871.000
- Dienstverlening ondernemers	1.000	1.000

¹ Deze bedragen voor 2016 wijken licht af van de indicatoren in programma 8. Dit komt omdat bij de vaststelling van de begroting 2016 is uitgegaan van de voorlopige WOZ-waarde van de OZB. Deze is later definitief vastgesteld.

Paragraaf 2 – Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risicomanagement kreeg in de afgelopen jaren steeds meer aandacht. Dat komt door maatschappelijke ontwikkelingen (overheids- en burgerparticipatie), ontwikkelingen in het sociaal domein (decentralisaties, bezuinigingen) en in het fysieke domein (grondexploitaties, krimpregio). Deze ontwikkelingen bieden kansen, maar ook risico's. Maatschappelijk, inhoudelijk, juridisch, organisatorisch, financieel etc. De focus van ons risicomanagement heeft zich daardoor verbreed van financiële beheersing naar een integrale benadering gericht op gedrag en cultuur van bestuur en organisatie. Risicomanagement in deze vorm is onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering.

Risicomanagement of verschillende aspecten ervan zijn meermalen onderwerp van gesprek geweest in de raad. Zo is het weerstandsvermogen bij de behandeling van voorjaarsnota's en programmabegrotingen herhaaldelijk besproken. Speciaal de 10% norm voor de algemene reserve. In de voorjaarsnota 2016 hebben we toegezegd om het risicomanagement verder te ontwikkelen. In eerste instantie gericht op kwantificering van financiële risico's. Vervolgens doorontwikkeling van het totale risicomanagement. Gelijktijdig met deze programmabegroting 2017 leggen we nu een nota financieel risicomanagement voor aan de raad. Daarin zijn risico's en onze weerstandscapaciteit gekwantificeerd. Ook bespreken we de opdracht die is gegeven tot doorontwikkeling van het risicomanagement.

Eveneens gelijktijdig met deze programmabegroting, leggen we ook een afzonderlijke nota garanties en leningen voor aan de raad. Daarin informeren we de raad over de risico's bij de garanties en leningen. Ook stelt de raad daarin de kaders en spelregels voor het verstrekken van garanties en leningen vast.

In deze paragraaf nemen we de conclusies op over ons weerstandsvermogen. De uitgebreide informatie leest u in de nota financieel risicomanagement en de nota garanties en leningen. Tenslotte nemen we in deze paragraaf een samenvatting van de financiële kengetallen op.

Weerstandsvermogen

De mate waarin de risico's en de weerstandscapaciteit met elkaar in balans zijn noemen we het weerstandsvermogen. In een formule:

Weerstandsvermogen = weerstandscapaciteit / gekwantificeerde risico's.

Voor een gezonde financiële positie is het wenselijk dat het weerstandsvermogen tenminste de factor 1,0 bedraagt. De factor voor het weerstandsvermogen in de begroting 2017 is berekend op: totaal beschikbare weerstandscapaciteit / totaal gekwantificeerde risico's = **1,26**.

We concluderen dat we in de begroting 2017 een goed weerstandsvermogen hebben.

Hieronder ziet u de risico's en beschikbare incidentele weerstandscapaciteit in één overzicht.

Overzicht risico's en weerstandscapaciteit			
		bedragen x € 1.000	
Risico's	bedrag	Weerstandscapaciteit	bedrag
Grondexploitatie	10.100	Reserve grondexploitatie	11.000
Herijking woningbouwstrategie	3.000	Spaarrisicoreserve herijking woningbouw	3.000
A18 Bedrijvenpark	PM		
Sociaal domein algemeen	3.200	Reserve Sociaal domein	1.700
SD: BUIG vangnetregeling	900		
SD: statushouders (VJN 2016)	300	Algemene reserve	14.300
SD: bijzondere bijstand (VJN 2016)	200		
Garanties & geldleningen	1.700		
Verbonden partijen	800		
Omgevingsvergunningen	150		
Subsidies van derden; GSO	500		
Personele lasten/ overhead	1.500		
Algemene uitkering GF	600		
Lopende procedures	200		
Breedband buitengebied (VJN 2016)	50		
Omgevingswet (VJN 2016)	PM		
Algemene basis AR onvoorzienbare risico's	2.000		
Totaal gekwantificeerde risico's	25.200	Subtotaal reserves voor risico's	30.000
		Overige inzetbare buffers voor risico's:	
		"vrij" inzetbare bestemmingsreserves	1.720
		Stelpost incidentele onvoorziene uitgaven	80
		Totale beschikbare weerstandscapaciteit	31.800

Financiële Kengetallen

De financiële kengetallen voorgeschreven in het nieuwe BBV

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft vijf financiële kengetallen in de gemeentebegroting voor. De bedoeling ervan is om de raadsleden meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. En omdat de berekeningswijze voor iedere gemeente gelijk is, zouden kengetallen tussen gemeenten onderling kunnen worden vergeleken. De commissie BBV heeft geen landelijke normen vastgesteld om de kengetallen te beoordelen. De gemeenteraad mag per kengetal zelf een norm of een gewenste richting bepalen. De provincie Gelderland heeft zelf kaders voor de kengetallen bepaald. In haar begrotingsbrief vergelijkt de provincie de kengetallen van de gemeente met deze kaders. De kengetallen spelen verder geen wezenlijke rol bij het financieel toezicht door de provincie.

Hoe kunnen we de financiële kengetallen gebruiken?

Bij de begroting 2016 en de voorjaarsnota 2016 heeft de raad de kengetallen besproken. Toen is de vraag gesteld in hoeverre de schuldquote (verhouding tussen schulden en inkomsten) en de solvabiliteit (deel van bezittingen dat we met eigen middelen hebben betaald) meerwaarde hebben als sturingsinstrumenten. Dit, naast de bestaande financiële uitgangspunten voor de begroting: een structureel sluitende meerjarenperspectief en voldoende weerstandsvermogen. In antwoord op die vraag zijn wij van mening dat de financiële kengetallen in dit stadium primair een indicatieve waarde hebben. Er zijn geen landelijke normen vastgesteld en ook nog geen benchmarkvergelijkingen beschikbaar. Wel geven enkele kengetallen een ontwikkeling aan die het bestuur in acht kan nemen bij de besluitvorming. Daarom zullen voortaan bij raadsvoorstellen met grote investeringen of grote financiële consequenties, de gevolgen voor de ontwikkeling van de schuldquote en/of de solvabiliteit worden vermeld. Dit, in relatie tot risico's en kansen van het voorstel en de gevolgen ervan voor het weerstandsvermogen. De raad kan deze aspecten betrekken in de afweging bij de besluitvorming.

De financiële kengetallen in één overzicht

Een uitgebreide toelichting op de kengetallen leest u in hoofdstuk 4 van deze begroting.
Hieronder treft u een overzicht aan van de financiële kengetallen.

Financiële kengetallen		Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote		95%	119%	113%	110%	103%	97%
Netto schuldquote gecorrigeerd met alle verstrekte leningen		71%	90%	94%	90%	83%	75%
Solvabiliteitsratio		20%	16%	15%	16%	16%	18%
Kengetal grondexploitatie		26%	35%	30%	28%	26%	24%
Structurele exploitatieruimte		1,4%	0,1%	0,7%	0,0%	0,3%	1,0%
Belastingcapaciteit: woonlasten als percentage van landelijk gemiddelde		97%	97%	96%	96%	96%	96%

Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen

Waar gaat deze paragraaf over?

Kapitaalgoederen zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die regelmatig onderhoud vergen, zoals wegen, gebouwen, groen, riolering en watervoorziening. Het onderhoud kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie.

Overzicht beheerplannen voor begrotingsjaar 2017

Beheerplannen	Door de raad vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen	2007	2017	Ja	Nee
Riolering	2016	2021	Ja	Nee
Civieltechnische kunstwerken	2016	2020	Ja	Nee
Groen	2007	2017	Ja	Nee
Openbare verlichting	2015	2020	Ja	Nee
Gebouwen	2015	2017	Ja	Nee

Voor het totale areaal wegen is er nog geen sprake van achterstallig onderhoud. Echter we zien dat 8% van het asfaltareaal onvoldoende van kwaliteit is. Dit valt echter nog wel binnen de normen die het CROW daar aan stelt. Daarom blijven de asfaltwegen een aandachtspunt met name gelet op de bezuinigingen de komende jaren.

Overzicht per kapitaalgoed:

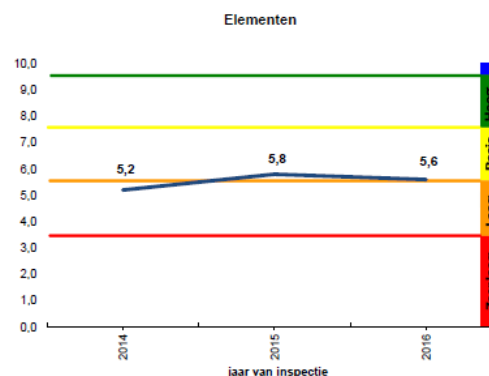
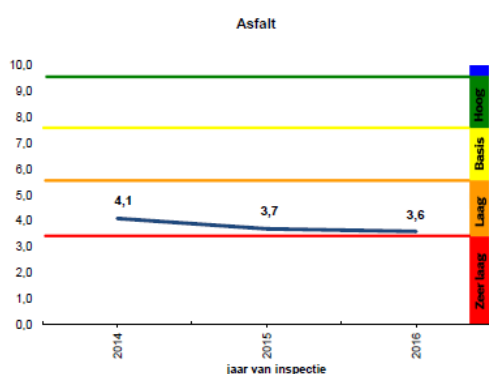
Kapitaalgoed	Wegen
Te onderhouden kapitaalgoederen	
De omvang van het gemeentelijke wegennet bedraagt ongeveer 3.150.000 m2 verharding, verdeeld over 41% elementenverhardingen (betontegels en klinkerverhardingen, hoofdzakelijk voet- en fietspaden en woonstraten), 50% asfalt (hoofdzakelijk ontsluitingswegen, erftoegangswegen en fietspaden) en 9% half- en onverhard (hoofdzakelijk zandwegen in het buitengebied).	
Doel	
Het technisch en functioneel in stand houden van de wegen op het kwaliteitsniveau 'eenvoudig' binnen de budgettaire kaders. De gebruikers moeten wegen veilig kunnen gebruiken. Voor het onderhoud werken wij met een beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte.	
Beleidskader	
Met de instandhouding wordt concreet bedoeld het onderhoud van de wegen met als doel in stand blijven op het kwaliteitsniveau 'eenvoudig' zoals vastgesteld in de	

beeldkwaliteitscatalogus (2007).
Financiële consequenties in de begroting
De financiële consequenties van de beleidsdoelen (niveaus beeldkwaliteitscatalogus / CROW) zijn vertaald in de begroting. De raad heeft besloten in de planperiode tot 2017-2019 jaarlijks € 100.000 te bezuinigen op wegen. Hier voor worden nog uitvoeringsvoorstellen aan het college voorgelegd in het laatste kwartaal van 2016. De gekozen voorstellen worden verwerkt in de nieuwe beleidplannen. Deze voorstellen worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.
Stand van zaken planuitvoering
Op beheer en onderhoud van wegen is in 2016 100.000 euro bezuinigd. Deze bezuiniging is gerealiseerd door minder onderhoud uit voeren aan bestratingen (elementverharding). De asfaltwegen zijn ontzien om kapitaalvernietiging te voorkomen. <u>Aanmelding groot onderhoud ontsluitingswegen (asfaltwegen):</u> In 2013/14 is een onderzoek uitgevoerd naar de onderhoudstoestand van een aantal doorgaande wegen binnen gemeente Doetinchem. Daaruit blijkt dat schades aan het asfalt vanuit de fundering komen. BUHA heeft budget voor het uitvoeren van onderhoud aan de bovenste laag van de asfaltconstructie, maar niet voor het compleet vervangen van asfaltconstructies inclusief funderingen. Grote schade bedroeg € 8 miljoen totaal. De dekking hiervan wordt gevonden in: 1. beschikbaar gestelde middelen uit de begroting 2015 en voorjaarsnota 2015; 2. reguliere onderhoudsbudgetten. Het benodigd krediet wordt in de begroting aangevraagd en wordt meegenomen in de lijst met vervangingsinvesteringen.
Programma begrotingsjaar
De onderhoudsniveaus zoals deze zijn vastgelegd in de beeldkwaliteitscatalogus worden gehaald. Het onderhoud van de wegen is voor 3 jaar aanbesteed in een raambestek. Het uitvoeringsprogramma bevat de onderstaande wegen. - Raadhuisstraat (gedeelte aansluiten project Nieuwstad). - Bijdrage renovatie West Indische buurt. - Nijverheidsweg Wehl. - Mullerstraat (Gaanderen). - Kerkstraat (Gaanderen). - Belijning. - Onderhoud zandwegen. - Slijtagelagen en deelreparaties asfaltwegen. - Onderhoud asfalt Beukenhage.

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed wegen

Product Wegen	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Kwaliteit totaal areaal verhardingen	94%	2%	5%
Acceptatiegrens CROW totaal areaal verhardingen	77-87%	9-14%	4-9%
Kwaliteit areaal asfaltverhardingen	89%	3%	8%
Acceptatiegrens CROW voor asfaltverhardingen	75-85%	10-15%	5-10%
Kwaliteit areaal elementenverhardingen	98%	0%	2%
Acceptatiegrens CROW voor elementenverhardingen	80-90%	7-12%	3-8%

Op basis van bovenstaande resultaten en de resultaten van de afgelopen jaren uit de wegininspecties, is door ingenieursbureau Antea Group een rapportcijfer bepaald. In onderstaande grafiek is te zien welk rapportcijfer alle asfaltverhardingen gemiddeld krijgen en welk rapportcijfer de elementenbestratingen krijgen. Dit rapportcijfer is bepaald op basis van de kwaliteit van de verharding en de volgende 4 parameters: duurzaamheid, veiligheid, comfort en aanzien.

De asfaltwegen zitten aan de ondergrens van niveau eenvoudig. De elementenverhardingen zitten tussen standaard en eenvoudig in. De onderkant van eenvoudig is de ondergrens wat betreft veiligheid.

Kapitaalgoed	Riolering
Te onderhouden kapitaalgoederen	
- 359 km vrijverval riool. - 17,5 km persleiding. - 8400 stuks inspectieputten. - 18.000 straatkolken. - 25 overstorten. - 6 randvoorzieingen / bergbezinkbassins. - 40 rioolgemalen. - 508 drukrioolunits. - 123 IBA's (individuele behandeling afvalwater).	
Doel	
Het uitvoeren van het wettelijke kader (Wet Milieubeheer) voor de gemeentelijke rioleringstaak en het duurzaam in stand houden van het afvalwatersysteem.	
Beleidskader	
De volgende doelen zijn opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2021 (GRP): - Duurzame bescherming van de volksgezondheid. - Handhaving van een goede leefomgeving. - Duurzame bescherming van natuur en milieu. Deze doelstellingen bereiken we door: - het afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering. - het renoveren van rioolgemalen, mechanische riolering en IBA's. - het vervangen en vernieuwen van riolen. - het dagelijkse beheer en onderhoud aan rioolgemalen, drukriolering, IBA's, kolken en de overige rioleringssystemen. Door het afkoppelen van verharde oppervlakten wordt geanticipeerd op de klimaatverandering, worden afvalwater en hemelwater gescheiden en wordt de kans op wateroverlast vanuit de gemengde rioolstelsels verkleind. Jaarlijks inspecteren we een deel van het rioolstelsel en alle gemalen, drukrioleringsunits en IBA's. Op basis hiervan wordt een meerjarenplanning voor het onderhoud opgesteld. In het beheerplan rioleringen geven we jaarlijks aan welk onderhoud we hebben uitgevoerd en gaan uitvoeren.	
Financiële consequenties in de begroting	
Om het afvalwatersysteem in stand te kunnen houden zijn naast het jaarlijkse cyclische beheer ook investeringen voor vervanging, verbetering en onderzoek nodig. Deze investeringen zijn opgenomen in het vastgestelde GRP en opgenomen in de meerjarenbegroting.	
Stand van zaken planuitvoering	
De planuitvoering loopt volgens planning: - Afkoppelen hemelwater Mullerstraat; - Relinen riool Hoofdstraat (Gaanderen);	

- Relinen riool Keppelseweg.

Programma begrotingsjaar

Onderzoek:

- In 2017 wordt het basis rioleringsplan van riooldistrict Hamburgerbroek geactualiseerd.
- Verder gaan we samen met onze partners binnen het afvalwaterteam Etten onderzoek doen naar de kwetsbaarheid van de afvalwaterketen en de gevolgen van de klimaatontwikkeling voor deze afvalwaterketen.
- De kwaliteit van de duikers in het buitengebied wordt vastgelegd en de duikers binnen de bebouwde kom worden geïnventariseerd en ook hier wordt de kwaliteit van bepaald.

Binnen het vervangingsplan zijn de volgende investeringen gepland:

- Vervangen elektro-/mechanische installaties van de Bergbezinkbassin (BBB) Langerak, BBB Beukenhage, BBB Wehl en BBB Nieuwe Kerkweg.
- Vervangen van circa 36 pompunits, 28 pompen en 17 besturingsunits inclusief buiten opstellingskast bij de mechanische riolering.
- Groot onderhoud aan IBA's.

Binnen het verbeteringsplan zijn de volgende investeringen gepland:

- Afkoppelen van circa 2 ha verhard oppervlak van de gemengde riolering.
- Afkoppelen van een gedeelte van de Gerstdreef (huis nr. 78 t/m 90).
- Afkoppelen van een gedeelte van Hackfort (huis nr. 48 t/m 60).
- Afkoppelen van een gedeelte van de Wannedreef (huis nr. 68 t/m 82).
- Vervangen/relinen van vrijverval riolering.

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed riolering

Product Afvalwatersysteem	
Ouderdom riolering:	
8% ouder dan 50 jaar	Redelijk
38% tussen 30-50 jaar	Redelijk
31% tussen 11-30 jaar	Goed
23% jonger dan 10 jaar	Goed
Ouderdom is echter niet alleen maatgevend voor de kwaliteit van de riolering.	

Kapitaalgoed	<i>Civieltechnische kunstwerken</i>
Te onderhouden kapitaalgoederen	
We beheren 85 grote civieltechnische kunstwerken. Het gaat hierbij om 5 beweegbare bruggen, 59 vaste bruggen (beton, hout en staal), 8 tunnels, 10 steigers, 1 geluidsscherm, 2 kademuren en de flaneersteiger.	
Doel	
De gebruikers moeten de kunstwerken veilig kunnen gebruiken. In de wegenverkeerswet staat dat de wegbeheerder maatregelen moet treffen om de verkeersveiligheid waarborgen. Net als bij wegbeheer wordt naar duurzaamheid gekeken ter voorkoming van kapitaalvernietiging.	
Beleidskader	
Het in stand houden van de civieltechnische kunstwerken op het kwaliteitsniveau 'eenvoudig' zoals vastgesteld in de beeldkwaliteitscatalogus (2007).	
Financiële consequenties in de begroting	
De financiële consequenties van de beleidsdoelen (niveaus beeldkwaliteitscatalogus) zijn vertaald in de begroting. Om de civieltechnische kunstwerken in stand te kunnen houden zijn naast het jaarlijkse cyclische beheer ook vervangingsinvesteringen nodig. Deze investeringen worden jaarlijks aangemeld voor de meerjarenbegroting.	
Stand van zaken planuitvoering	
De planuitvoering loopt volgens planning: - Slijtlagen brugdekken. - Converseren beweegbare bruggen. - Bewegingswerk oude IJsselbrug renoveren.	
Programma begrotingsjaar	
- Anti graffiti-coating ; - Conserveren onderdelen meerdere beweegbare bruggen. - Slijtlagen aanbrengen op brugdekken. De werkzaamheden worden aanbesteed.	

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed civieltechnische kunstwerken

Product Kunstwerken	
Brug beton	Redelijk
Beweegbare brug	Redelijk
Brug hout	Redelijk
Brug staal	Goed
Geluidsscherm	Redelijk
Kademuur	Redelijk
Steiger	Redelijk
Tunnel	Redelijk

Kapitaalgoed	Groen
Te onderhouden kapitaalgoederen	
Plantsoenen, bermen, parken, bospercelen inclusief de daar binnen aanwezig technische voorzieningen. Het openbaar groen omvat in totaal zo'n 453 ha. en het bomenbestand bestaat ca. 32.000 stuks.	
Doel	
Het technisch en functioneel in stand houden van de openbaar groen- en recreatievoorzieningen op het kwaliteitsniveau eenvoudig binnen de budgettaire kaders.	
Beleidskader	
Met de instandhouding wordt concreet bedoeld het onderhoud en de noodzakelijke vervanging van bomen en overig groen op het land en in het water, zodanig dat de voorzieningen in stand blijven op het kwaliteitsniveau 'basis' zoals vastgesteld in de Beeldkwaliteitscatalogus / Structuurvisie / Groenstructuurplan.	
Financiële consequenties in de begroting	
Op beheer en onderhoud van het openbaar groen is in 2016 100.000 euro bezuinigd. Door verschuiving in oppervlaktes aan groentypes (arealen) is het mogelijk te besparen in onderhoudskosten. Dit heeft wel een versobering van de openbare ruimte als gevolg. Behoud van bepaalde groentypes blijft mogelijk in combinatie met zelfwerkzaamheid van bewoners en bedrijven. De raad heeft besloten in de planperiode tot 2017-2019 jaarlijks € 100.000 te bezuinigen op groenonderhoud. Hiervoor worden nog uitvoeringsvoorstellen aan het college voorgelegd in het laatste kwartaal van 2016. De gekozen voorstellen worden verwerkt in de nieuwe beleidplannen. Deze voorstellen worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.	
Stand van zaken planuitvoering	
De bezuiniging van € 100.000 in 2016 is gerealiseerd door de maaifrequentie van gazons te verlagen (van 24 naar 19 keer per jaar) en 30% van de oppervlakte gazons om te vormen naar ruw gras (maaifrequentie 2 keer per jaar).	
Programma begrotingsjaar	
De onderhoudsniveaus zoals deze zijn vastgelegd in de beeldkwaliteitscatalogus worden gehaald, 1/3 van de werkzaamheden is uitbesteed aan de markt. Doetinchem werkt met het Wijkbedrijf: een slimme combinatie van eigen vakmensen, mensen van het werkvoorzieningschap en wijkbewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het wijkbedrijf doet ruim 2/3 van de werkzaamheden binnen de gemeente Doetinchem.	

Kapitaalgoed	Openbare verlichting
Te onderhouden kapitaalgoederen	
Tot het openbare verlichtingsnet binnen de gemeente behoren ongeveer 12.000 lichtmasten.	
Doel	
Het in stand houden en verbeteren van de openbare verlichting.	
Beleidskader	
De kaders (Beleidsplan openbare verlichting (2015)) voor de komende periode zijn: - Verlichten op maat. - Het tegengaan van lichtvervuiling en lichtoverlast. - Het toepassen van duurzame materialen en het benutten van de technische levensduur. - In 2020 20% minder energie gebruiken dan in 2013. - Communiceren en adviseren naar bewoners en gebruikers om voldoende draagvlak te krijgen voor aanpassingen van de openbare verlichting en overige lichtbronnen.	
Financiële consequenties in de begroting	
Om de lichtmasten en armaturen in stand te kunnen houden zijn naast het jaarlijkse cyclische beheer ook vervangingsinvesteringen nodig. Deze investeringen worden jaarlijks aangemeld voor de meerjarenbegroting.	
Stand van zaken planuitvoering	
De planuitvoering loopt volgens planning: - Het onderhoud van de openbare verlichting wordt samen met de Achterhoekse gemeenten opnieuw aanbesteed. Nu is aannemersbedrijf Ziut het onderhoudsbedrijf; - Ca.1000 van de oude armaturen zijn vervangen voor LED.	
Programma begrotingsjaar	
- 1200 oude armaturen vervangen voor LED; - Ca. 100 masten vervangen; - 330 masten worden getest op sterkte om de restlevensduur te bepalen; - 200 lampen vervangen voor retrofit ledlampen t.b.v. energiebesparing.	

Kapitaalgoed	Gebouwen
Te onderhouden kapitaalgoederen	
- 12 binnensportaccommodaties; - 6 buitensportaccommodaties; - 2 wijkcentra; - 3 cultuurgebouwen; - 3 gebouwen voor eigen huisvesting; - 2 centra voor kinder,- en peuteropvang; - 3 gebouwen op de begraafplaatsen; - riool,- trafo en nutsgebouwen; - diverse gebouwen molens, kinderboerderij en opstallen Koekendaal etc.	
Doel	
Het duurzaam in stand houden van het gemeentelijk vastgoed. Het onderhoud wordt op een duurzame manier uitgevoerd. Onderhoudsgevoelige elementen worden vervangen door duurzame alternatieven. De ambitie is om de onderhoudsplanningen te verduurzamen door energieopwekking op te nemen.	
Beleidskader	
Het gemeentelijk vastgoed wordt beheerd en geëxploiteerd vanuit het vastgoedfonds. Het vastgoedfonds is in 2015 geëvalueerd. Vanuit de evaluatie heeft de gemeenteraad met de voorjaarsnota in 2016 maatregelen vastgesteld om te komen tot een sluitend meerjaren perspectief. Het doel van het vastgoedfonds is het in stand houden van de gemeentelijke accommodaties, voor zover het beleidsondersteunend of strategisch vastgoed betreft. Om dit voor de lange termijn te waarborgen worden de maatregelen vanuit de evaluatie vastgoedfonds afgerond in 2017.	
Financiële consequenties in de begroting	
Het Vastgoedfonds is opgebouwd uit een onderhoudsresultaat, een exploitatieresultaat en een verkoopresultaat. Om de gebouwen in stand te kunnen houden zijn naast het jaarlijkse cyclische beheer ook investeringen nodig. Deze opgenomen in het vastgestelde meerjarenperspectief voor het vastgoedfonds.	
Stand van zaken planuitvoering	
De planuitvoering loopt volgens planning: - Verkoop tennishal. - Verkoop 't Marktwezen. - Verkoop/afstoten veteranenhuis. - Onderhoudsniveau 4 continueren tot en met 2021.	
Programma begrotingsjaar	
- Kostprijsdekkende huur wijkcentra; - Stopzetten onderhoud De Horst. - Onderhoudsniveau 4 continueren tot en met 2021. - Geraamd onderhoud niet meer uitvoeren bij nieuwbouw De Bongerd. - Overdragen brandweerkazerne Wehl (onderzoek). - Verkopen Oude Doetinchemseweg 25;. - Verkoop Rijksweg 280.	

Kwalitatieve indicatoren voor kapitaalgoed gebouwen

Product Accommodaties	
Onderhoudsniveau	4 Matig (duidelijke onderhoudsschade en behoefte)

Financiële overzicht

Voor het uitvoeren van het onderhoud op onze kapitaalgoederen is door de raad budget beschikbaar gesteld. De kosten van de riolering worden 100% gedekt via de heffing van het rioolrecht. Om jaarlijkse fluctuaties in het tarief rioolrecht te voorkomen is een egalisatievoorziening ingesteld. Om het periodiek onderhoud voor onze gemeentelijke accommodaties uit te voeren is de reserve vastgoedfonds in het leven geroepen. Hierbij is de structurele donatie van € 930.000 een belangrijk onderdeel in. Onderstaande tabel laat de uitgaven per product exclusief de investeringslasten zien. De verschillen tussen begroting 2016 en 2017 worden o.a. verklaard door:

1. Op grond van de wijzigingen in de BBV, wordt overhead niet meer in de verschillende taakvelden verantwoord. Gevolg is dat in de taakvelden van 2017 een lagere toerekening van personeelskosten is ten opzichte van de begroting 2016.
2. In de begroting 2017 zijn de te realiseren besparingen op groen, grijs en spelen voor totaal €300.000 verwerkt.
3. Jaarlijks worden de begrotingsposten met de prijsontwikkeling bruto binnenlands product geïndexeerd. In 2017 bedraagt de indexatie 0,9%

Taakveld nr.	Productomschrijving	Begroting 2017	Begroting 2016
2.1	Wegen, straten en pleinen e.d.	3.600.800	4.174.612
5.7	Openbaar groen	4.672.265	5.430.930
5.7	Speelvoorzieningen (groen)	140.108	260.410
2.1	Openbare verlichting	216.110	235.030
7.2	Riolering en watervoorziening	1.618.430	1.563.438
	Jaarlijks bedrag voor het periodiek onderhoud voor de gebouwen	929.000	929.000

Paragraaf 4 – Financiering

Waar gaat deze paragraaf over?

Om onze bezittingen te financieren is geld nodig. Dit kan ons eigen gespaarde geld zijn of van derden geleend geld. Omdat geld lenen geld kost, is de uitvoering van ons financieringsbeleid een risicovolle taak. Deze taak is daarom gebonden aan wettelijke kaders (met name de wet Fido en de wet Hof) en aan kaders in het door de raad vastgestelde treasurystatuut. In deze paragraaf gaan we in op ons financieringsbeleid en de beheersing van de risico's.

Welke beleidsdocumenten vormen de basis voor deze paragraaf?

In het treasurystatuut hebben we kaders gesteld ten aanzien van financiering.

Wat willen we bereiken?

Het gemeentelijk financieringsbeleid is er op gericht om:

- te voorzien in de financieringsbehoefte op korte en lange termijn;
- de risico's die met deze transacties verbonden zijn te beheersen;
- de rentekosten van de leningen zoveel mogelijk te beperken;
- de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities te beperken.

Onze uitgangspunten daarbij zijn:

- Onze schulden zijn niet hoger dan de waarde van onze bezittingen.
- In de begroting wordt de rente voor nieuw leningen gebaseerd op prognoses van gerenommeerde instellingen waarbij voorzichtigheidshalve een opslag wordt gehanteerd.
- Wij proberen de kasgeldlimiet optimaal te benutten vanuit de gedachte dat rente van kortlopend geld (bijv. daggeld en kasgeld) vrijwel altijd lager is dan van langlopende leningen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017?

Jaarlijks bepalen we in de begroting de percentages voor de rentelasten over de investeringen in de taakvelden. We rekenen rente over de geldleningen én over ons eigen vermogen (reserves en voorzieningen). De reserves en voorzieningen zetten we namelijk ook in om (deels) onze investeringen te betalen. Doordat we hetzelfde percentage rentekosten berekenen over zowel de geldleningen als over onze reserves en voorzieningen maakt het niet uit of we geld lenen of onze eigen reserves en voorzieningen inzetten.

De rente wordt verantwoord op het taakveld treasury. Vanuit dit taakveld worden rentelasten toegerekend aan de overige taakvelden.

Rentelasten in de begroting.

Rente leningportefeuille

Een groot deel van onze (externe) rentelasten ligt vast omdat in het verleden geldleningen zijn opgenomen waarbij de op dat moment geldende markrente voor langere tijd contractueel is vastgelegd. Het rentepercentage dat we in 2017 gemiddeld betalen voor de opgenomen leningen bedraagt 3,15%.

Bespaarde rente door financiering met reserves en voorzieningen

De rente die we over reserves en voorzieningen berekenen noemen we bespaarde rente. We hoeven immers minder te lenen en dus minder rente aan externen te betalen. We brengen voor de reserves en voorzieningen hetzelfde percentage van 3,15% in rekening. Vervolgens

rekenen we aan de reserves en voorzieningen een vergoeding toe van (gemiddeld) 2,4%. Daardoor ontstaat een voordelig verschil dat ten gunste komt van de algemene middelen.

Toerekening rente aan taakvelden

Rente van de Grondexploitaties

Ook de grexen betalen een specifieke rente die wordt berekend volgens de vernieuwde BBV-voorschriften. Belangrijkste vernieuwing is dat de rentekosten voor de grexen alleen gebaseerd mogen worden op de rentekosten van de geldleningen. Er mogen geen rentekosten worden berekend over de reserves en voorzieningen. Omdat onze investeringen voor 20% worden gefinancierd met onze reserves en voorzieningen berekenen we voor de grexen een korting van 20% op de rente voor de geldleningen van 3,15%. Het rentetarief voor de grondexploitatie komt hiermee op 2,55%.

De rente van projectfinanciering

De raad heeft eerder besloten om voor de investeringen van rioleringen en de parkeergarage Lookwartier een specifiek rentepercentage toe te rekenen. Voor 2017 is dat 4,25%. Dat gebeurt omdat voor deze investeringen een langer dan gemiddelde afschrijvings-/aflossingstermijn geldt.

Omslagrente

Hierboven hebben we aangegeven dat de rentekosten voor onze geldleningen en de reserves en voorzieningen gemiddeld 3,15% bedragen. Daarnaast wordt rentekosten ingeschat voor leningen die in het komende jaar worden opgenomen. Het totaal van deze kosten moeten we doorbelasten aan onze taakvelden.

Aan de grondexploitaties mogen we 2,55% in rekening brengen. Aan de riolering en de parkeergarage Lookwartier brengen we 4,25% in rekening. Voor alle overige investeringen op de taakvelden brengen we de resterende rentekosten in rekening op basis van de boekwaarden. Dit noemen we de omslagrente. Voor 2017 hebben we dat percentage berekend op 2,7%.

Renteschema

In dit schema leest u de rentelasten en hoe we dit omslaan op de diverse onderdelen van onze begroting. Bij de berekening van de rentelasten spelen verschillende onzekerheidsfactoren een rol. Zo hangen de werkelijke financieringslasten in 2017 af van de renteontwikkelingen, de investeringen die daadwerkelijk worden gepleegd en het moment waarop deze worden gedaan, de inzet van ons eigen vermogen, etc. Daarom maken we conservatieve berekeningen voor de omslagrente. Bovendien is er een voordelig resultaat op de financiering van de reserves en voorzieningen. Op basis van de begrotingsberekeningen houden we rekening met een marge van circa € 400.000. In de jaarrekening 2017 zal het werkelijke resultaat op het taakveld treasury blijken. Resultaten op treasury komen ten gunste van de algemene middelen in de gemeentebegroting.

De commissie BBV vindt een saldo op het taakveld treasury binnen een bandbreedte van 0,5% acceptabel. Het is namelijk niet de bedoeling om de omslagrente zo ver mogelijk naar boven of naar beneden bij te stellen. Dan wordt namelijk het risico gelopen dat de omslagrente meteen moet worden aangepast op het moment dat de rentelasten wijzigen.

Renteschema:		Percentage	(x € 1.000)
Rente leningportefeuille		3,15	6.480
Bespaarde rente door financiering met eigen vermogen en voorzieningen		3,15	2.660
Totaal door te rekenen rente			9.140
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		2,55	-1.880
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		4,25	-2.100
Totaal specifiek doorberekend			-3.980
De aan taakvelden via renteomslag toe te rekenen rente		2,50	5.160
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		2,70	5.580
Saldo taakveld treasury		0,20	420

Risicobeheersing

Belangrijkste risico bij financiering zijn de stijgende rentelasten. De wet Fido begrenst deze risico's. Enerzijds wordt met de kasgeldlimiet bepaald wat maximaal met kort geld mag worden geleend. Bij kort geld ligt de afgesproken rentevergoeding maximaal 1 jaar vast. De kasgeldlimiet is in de wet gesteld op 8,5% van de totale begrotingsuitgaven.

De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening of herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende leningportefeuille. De omvang van de her te financieren leningen dan wel te herziene rentes blijft in 2017 ruim onder de norm.

Gemeenten zijn verplicht om overtollig geld bij het rijk te stallen: het schatkistbankieren. Banktegoeden boven de drempel € 1,6 miljoen moeten worden aangehouden bij het Rijk. Onze gemeente is een lenende gemeente. We hebben normaliter geen tegoeden uitstaan bij het rijk.

Kengetallen voor financiering

In onderstaand overzicht treft u de belangrijkste kengetallen aan voor de financiering in de gemeentebegroting.

Kengetallen (bedragen x € 1 mln.)			
Omschrijving	Bron	begr. 2017	begr. 2016
Omvang begroting		211,3	206,8
Renterisiconorm (20% omvang begroting)	wet Fido	42,3	41,4
Aflossing en rente herziening	leningportefeuille	19,1	20,7
Ruimte onder risiconorm		23,2	20,7
Kasgeldlimiet (8,5% omvang begroting)	wet Fido	18,0	17,6
Schatkistbankieren	wet Fido	1,6	1,6
Omslagrente/rekenrente	leningportefeuille	2,70%	3,40%
Rente nieuwe leningen looptijd < 1 jaar	markt	0,75%	1,00%
Rente nieuwe leningen looptijd > 1 jaar	markt	1,75%	2,75%

Paragraaf 5 – Bedrijfsvoering

gD 2020

In 2016 hebben we flink geïnvesteerd in het fundament van gD 2020. We hebben een traject uitgezet waarbij aan alle direct betrokkenen (raad, bestuur, MT en medewerkers) gelegenheid is (of nog wordt) geboden om mee te denken en input te geven. Dit heeft geleid (en zal nog verder leiden) tot uitgangspunten en aandachtspunten die van belang zijn bij de inrichting van gD nieuwe stijl.

2017 staat dan ook volop in het teken van bouwen. Bouwen aan een nieuwe organisatie die, nog meer dan nu, open en wendbaar is en actief kan anticiperen op de bewegingen in de maatschappij. Concreet betekent dit dat in 2017 de nieuwe structuur van de organisatie zijn beslag krijgt en dat ook de medewerkers een plek gaan vinden in deze nieuwe structuur.

Tegelijkertijd is een deel al gerealiseerd. Na het afsluiten van het sociaal statuut in 2015 en is in 2016 formeel afscheid genomen van de medewerkers van Werk en Inkomen (die in dienst zijn gekomen bij Laborijn). In 2017 wordt een grote, formele stap gezet met de verzelfstandiging van Buha in de vorm van een overheids BV.

Net zoals in 2016 zijn er ook in deze begroting nog geen financiële consequenties van de afspraken met de commissie arbeidsvoorwaarden (het sociaal statuut) opgenomen omdat er eerst sprake zal zijn van detachering, pas na de periode van drie jaar zal er sprake zijn overgang van personeel en de daarmee gemoeide kosten van afkoop. In het najaar van 2016 wordt een start gemaakt met de uitwerking van het sociaal plan voor Buha. Er zal ook een start gemaakt worden met de gesprekken voor een sociaal plan voor de medewerkers die gedetacheerd zijn naar Buurtplein. De financiële gevolgen van deze afspraken verwachten wij na afloop van de detacheringperiode van drie jaar. Voor de naar het Buurtplein gedetacheerde medewerkers is dit per 2018, voor de medewerkers van Buha per 2020. Deze financiële consequenties worden uiteraard ook meegenomen in de financiële afspraken die met beide bv's worden gemaakt.

De medewerkers die binnen de gemeentelijke organisatie werkzaam blijven vallen onder het sociaal statuut. Zoals al eerder is aangegeven verwachten wij geen gedwongen ontslagen. Wel kan het zijn dat medewerkers ondersteund moeten worden in de overgang naar een andere plek op het gebied van bijvoorbeeld competentieontwikkeling. Dit kan in individuele situaties, en in een breder verband.

P&O

Het neerzetten van het fundament van gD 2020 willen we ook benutten om een aantal slagen te maken in de bedrijfsvoering. Het opnieuw bekijken en vormen van de organisatie geeft ons de mogelijkheid een formatieplan vast te stellen. Welke taken liggen bij welke functie en welke capaciteit (zowel kwalitatief als kwantitatief) is daarvoor nodig. Deze kunnen we benutten voor het aanpassen van onze strategische personeelsplanning op de gewijzigde organisatie.

Ook kunnen we de natuurlijke uitstroom van de komende jaren benutten voor het optimaal bij elkaar laten aansluiten van bezetting en formatie volgens een meer geleidelijke weg. Op deze manier kunnen we de kennisoverdracht en de historische context van toen vertalen naar de werkelijkheid van vandaag.

Naast het vaststellen van een formatieplan gaan we ook aan de slag met het beter beschikbaar en toegankelijk maken en krijgen van management informatie. Ook dat sluit aan bij de openheid en wendbaarheid die we in de hele organisatie nastreven.

Overhead 2017

Aanleiding

Door een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten gemeenten met ingang van de begroting 2017 de inkomsten en uitgaven van overhead presenteren op een specifiek taakveld 0.4. In de begroting moeten we een 'apart overzicht' van de kosten van de overhead opnemen. Wij kiezen ervoor om dit overzicht op te nemen in de paragraaf bedrijfsvoering. Doordat elke gemeente in zijn begroting inzicht geeft in de overhead, moet dit leiden tot een betere vergelijkbaarheid.

Onder overhead wordt verstaan “het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces”. De Commissie BBV² heeft een notitie uitgebracht met nadere invulling van de definitie. Deze heeft echter ruime interpretatieruimte en roept vragen op. Op het moment van samenstellen van deze begroting is de discussie over wat wel en wat niet onder overhead valt nog volop gaande. Voorliggende opbouw van overhead voldoet aan de regelgeving zoals die begin juli 2016 bij ons bekend is. Verdere inkleuring van regels door de commissie BBV verwerken wij in de begroting 2018. Mocht de begroting 2017 bijstelling behoeven, dan komt dit aan de orde in de financiële monitor van 2017. Dit betekent dat de omvang van de overhead in begrotingen 2017 van de verschillende gemeenten nog niet te vergelijken is. Daarnaast constateren we dat de gewijzigde BBV-regels voor de berekening van overhead tot een grotere administratieve druk leiden.

Overzicht overhead 2017

	Inkomsten	Uitgaven	Saldo
Personeel	356.086	8.396.568	8.040.482
Huisvesting	220.389	2.579.564	2.359.175
ICT	4.729.863	6.225.534	1.495.671
Facilitair	342.815	1.328.323	985.508
Overig	0	483.928	483.928
Totaal	5.649.153	19.013.917	13.364.764

Per saldo zijn de uitgaven van onze overhead circa € 19 miljoen. Afgezet tegen een begrotingstotaal (totale lasten) van € 215 miljoen is dit 8,8%.

Toelichting

In ons overzicht van overhead onderscheiden we vijf categorieën. Hierna volgt een toelichting op elk van de categorieën:

Personeel

Het betreft de salariskosten van:

- Leidinggevend: directeur bedrijfsvoering, afdelingshoofden en tactische teamleiders (operationele teamleiders zijn toegerekend aan het primaire proces).
- Bestuursondersteuners (m.u.v. griffie) en secretariael medewerkers.
- Medewerkers afdelingen Control & Advies en Bedrijfsvoering.

² In het BBV is vastgelegd dat een commissie zorg draagt voor eenduidige uitvoering en toepassing van de regels. De commissie bestaat uit deskundigen vanuit gemeenten, provincies, waterschappen en diverse ministeries.

- d. Medewerkers afdeling Services (behalve medewerkers die in het primair proces werkzaam zijn, zoals projectcommunicatie en afhandeling bezwaar- en beroepschriften).

Hierop hebben we de dekking vanuit grondexploitatie en kredieten in mindering gebracht. Verder vallen overige personeelsbudgetten zoals voor werving en selectie, Arbozaken en het centrale opleidingsbudget onder deze categorie.

Huisvesting

Het gaat hier om de huisvestingslasten van het stadhuis en ons pand aan de Havenstraat. Onder huisvestingslasten verstaan we in dit kader: rente en afschrijving van de panden, kosten van gas/water/elektra, schoonmaak, beveiliging en inrichting.

ICT

Dit zijn de kosten van ICT zoals rente en afschrijvingslasten en kosten van algemene/organisatiebrede programmatuur. De salariskosten van de medewerkers ICT zitten niet in deze categorie, maar in de categorie Personeel. Specifieke software hebben wij - conform de voorschriften- toegerekend aan het betreffende primair proces (vb. de kosten van de belastingapplicatie naar de taakvelden belastingen). Onderdeel van deze categorie is de ICT-samenwerking. Bij de inkomsten ziet u de bijdrage die wij ontvangen voor de werkzaamheden die wij verrichten voor de automatiserings-samenwerking met Oude IJsselstreek, Doesburg, Aalten en gemeenschappelijke regelingen als ODA.

Facilitair

Het gaat hier om kosten van ondersteunende diensten zoals de reproductie, werkcafé, postverzending, kantoorartikelen etc. De inkomsten komen van derden waarvoor we bijv. drukwerk verzorgen en van bijdragen uit het primaire proces en projecten.

Overig

Dit zijn de kosten van de ondernemingsraad, communicatie (bijv. de gemeentepagina), onze accountant en juridische adviezen.

Paragraaf 6 – Grondbeleid

Deze paragraaf beschrijft het gemeentelijk grondbeleid en de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht. Resultaten, risicobeheersing en de reserves zijn hierbij de belangrijkste aandachtspunten.

1. Beleid

De gemeente Doetinchem voert sinds medio 2011 een passief grondbeleid. Nieuwe initiatieven voor woningbouw en bedrijfsterreinen laten we aan de markt en de gemeente heeft een faciliterende rol. Voor onze lopende grondexploitaties (BIE's) hebben we een actieve rol, die gericht is op het afronden van deze projecten. We zullen geen nieuwe projecten opstarten, tenzij daar zwaarwegende argumenten voor zijn.

Het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2016 is het basisdocument. Dit document is door de raad vastgesteld op 2 juni 2016. Het MPG bevat de uitgangspunten, het programma, de resultaten, de financiën en de risico's. Deze gegevens vormen de basis voor de begroting 2017. In de paragraaf grondbeleid geven we in het kort de hoofdpunten uit het MPG weer. Overigens hebben de nieuwe BBV-regels tot gevolg dat er minder rentekosten mogen worden toegerekend aan de grondexploitaties. In de paragraaf 4 Financiering lichten we de gevolgen voor de gemeentebegroting toe.

2. Samenvatting MPG

A. Grondverkoppen

Woningbouw

De vraag naar nieuwe woningen is in de afgelopen jaren veranderd. Met het raadsbesluit over de 'herziening woningbouwstrategie 2015' zet de gemeente dan ook in op een forse reductie van de planvoorraad met ca. 675 woningen. In 2016 hebben we de eerste reductie met 100 woningen al weten te realiseren. In onze eigen planvoorraad (grexen) gaan we voor de jaren 2016 en 2017 uit van de verkoop van ca. 167 woningen, gemiddeld 83 woningen per jaar. Als achtervang hebben we een risicoreservering (faseringsrisico) voor een lager gemiddelde van 48 woningen per jaar.

Bedrijventerreinen

De vier West Achterhoekse gemeenten ontwikkelen gezamenlijk het A18 Bedrijvenpark. Het gebied van 70 ha. is speciaal bedoeld voor grote bedrijfspercelen en de vestiging van milieuhinderlijke bedrijven. Voor de eerste fase (zuidelijk deel) staat ca. 38 ha. grond in de verkoop. Het geraamde uitgifte tempo bedraagt ca. 4 ha. per jaar.

B. Toekomstig resultaat grondportefeuille

De totale gemeentelijke grondportefeuille sluit met een geraamd negatief exploitatietekort van in totaal ca. € 15,6 miljoen (eindwaarden, inclusief 2de fase A18 Bedrijvenpark). Voor deze verlieslijdende grondexploitaties zijn voorzieningen getroffen en daarmee zijn de verwachte tekorten financieel afgedekt.

C. Risico's grondexploitaties

Daarnaast willen we de risico's van onze grondexploitaties nog beter beheersen. Voor de woningbouw hebben we de zaken op orde. Voor het A18 Bedrijvenpark maken we voor het MPG 2017 een actuele risicoanalyse en komen in 2017 met voorstellen. Voor de beheersing van risico's verwijzen we naar ondertaande toelichting bij het weerstandvermogen.

3. Beschikbare financiën voor de begroting 2017

Om onze doelen te bereiken hebben we de volgende financiële middelen beschikbaar. In de meerjaren begroting 2016-2018 is € 9 mln. beschikbaar voor reductie van de planvoorraad woningbouw, zie het voorstel 'Herziene woningbouwstrategie 2015'. In het MPG 2016 is € 4,8 miljoen ingezet (2016 € 3 miljoen en 2017 € 1,8 miljoen) voor het afsluiten van projecten. Voor de resterende € 4,2 miljoen worden in de MPG's van de komende jaren voorstellen aan de raad gedaan.

De verstrekte kredieten vormen de basis voor de begroting. Voor het jaar 2017 verwachten we in totaal € 11,9 miljoen aan investeringen te doen. Daar tegenover staat een opbrengst van € 16,6 miljoen waarvan € 13,6 miljoen grondverkoop en € 1,8 miljoen uit de middelen voor de herziene woningbouwstrategie.

4. Weerstandsvermogen

Voor de verwachte verliezen en de risico's op de grondexploitaties hebben we de volgende financiële buffers opgebouwd:

- De voorzieningen voor verwachte verliezen;
- Een reserve bouwgrondexploitaties;

Voorzieningen voor verwachte verliezen

Voor elke verwacht verlies van een grondexploitatie wordt een voorziening getroffen. In totaal is er nu een saldo van € 14 miljoen beschikbaar. Door het bijschrijven van rente (2%), kunnen we het verwachte verlies in de komende jaren van € 15,6 miljoen opvangen. Dit bedrag is inclusief het 65% aandeel van andere gemeenten voor het A18 Bedrijvenpark (1ste en 2de fase).

Reserve bouwgrondexploitaties

Gebiedsontwikkelingen kennen een lange looptijd. De risico's doen zich niet direct voor en liggen in de toekomst. De komende jaren vinden de volgende stortingen (sparen) plaats:

- € 2 miljoen (2 x € 1 mln. in 2016 en 2017) zijnde het restant te sparen uit de Taskforce maatregelen van 2010, onderdeel van de toen genoemde € 29 mln.
- Vanaf 2017 gedurende 8 jaar een bijdrage van € 112.500 uit de grondexploitatie Vijverberg.
- Een jaarlijkse storting van € 24.000.
- Het verwachte rekeningresultaat 2016 ad € 0,4 miljoen.

De reserve zal t/m 2024 groeien naar een bedrag van ca. € 11,7 miljoen.

Risico's

In het MPG hebben we een aantal risico's van in totaal € 12,2 miljoen benoemd. Naar aanleiding van de nieuwe BBV-Voorschriften zijn twee risico's budgettair neutraal verwerkt in de begroting en vervallen als risico, het betreft:

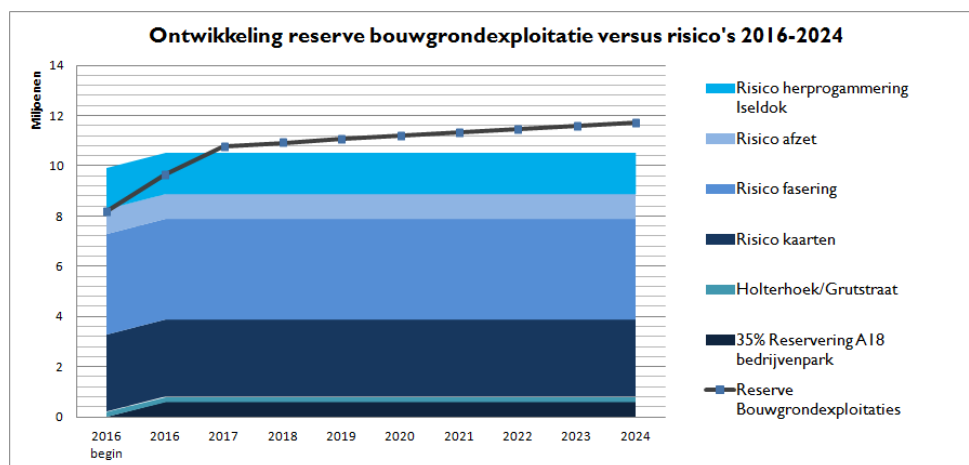
- a) de strategische gronden € 0,8 mln. (8 jaar t/m 2024), dit betreft de rente en beheerskosten van ca € 100.000 per jaar.
- b) rente verlaging a.g.v. BBV ad € 1,5 mln. (t/m 2024), de lagere rente toerekening is verwerkt in de renteomslag van de begroting. Uitgaande van het gemiddelde rente effect per jaar hebben we de jaarlijkse storting in de reserve (zie boven) verlaagd met € 124.000.

De bedragen onder a) en b) hebben we in mindering gebracht op de jaarlijkse storting in de reserve bouwgrondexploitaties. Deze was € 248.000 en wordt nu € 24.000. Zie hierboven.

In de onderstaande grafiek zijn de risico's en de reservering voor het A18 Bedrijvenpark, conform het raadbesluit van juni 2016 ad 35% van € 1,7 miljoen gestapeld weergegeven. Het totaal komt van risico's komt uit op een bedrag van € 10.5 miljoen en afgezet tegen de reserve bouwgrondexploitaties ad € 12,3 miljoen (2024).

Conclusie

We concluderen dat we risico's kunnen opvangen binnen de reserve. In het MPG 2017 maakt het college een actuele analyse van de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerreinen. Het MPG wordt gelijk met de voorjaarsnota 2017 in de raad behandeld. Bij de vaststelling van het MPG 2017 en de voorjaarsnota 2017 besluit de raad over de benodigde omvang van de reserve bouwgrondexploitatie.

Paragraaf 7 – Verbonden partijen

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Het BBV omschrijft een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien aan de verbonden partij een bedrag beschikbaar is gesteld dat niet verhaalbaar is wanneer de partij failliet gaat of wanneer de gemeente aansprakelijk is voor een bepaald bedrag in de situatie dat de verbonden partij zijn verplichtingen jegens derden niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake indien een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente plaatsneemt in het bestuur van de verbonden partij of namens de gemeente stemt in bijvoorbeeld een aandeelhoudersvergadering.

De afgelopen jaren laat de gemeente steeds vaker taken uitvoeren via verbonden partijen. Denk bijvoorbeeld aan Sportcentrum Rozengarde B.V., Buurtplein B.V., Laborijn en BUHA B.V. (naar verwachting per 1 januari 2017). Er kunnen verschillende motieven voor deelname in een verbonden partij aanwezig zijn:

- Efficiencyvoordelen: kostenvoordeel door samenwerking met anderen.
- Risicospreiding: het delen van (financiële) risico's met andere partijen.
- Kennisvoordeel: gebruik maken van elkaars kennis en expertise.
- Bestuurlijke kracht en effectiviteit: deelnemers staan samen sterker.
- Visie op de organisatie: het past in een kernorganisatie met uitvoeringsorganisaties.

Het is van belang dat de (beleid)doelstellingen die de gemeente heeft mede via de verbonden partijen worden gerealiseerd. De gemeente houdt immers de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's in de begroting. In de programma's is aangegeven welke bijdrage een verbonden partij hieraan levert. Er zal telkens moeten worden beoordeeld of een taak wordt uitgevoerd zoals de gemeente dat voor ogen staat en of er voldoende inhoudelijk en financieel toezicht is op het uitvoeren van deze taak.

Toezicht en sturing verbonden partijen: de praktijk

De gemeente heeft diverse soorten verbonden partijen. Zo neemt de gemeente samen met andere gemeenten deel in verschillende gemeenschappelijke regelingen en een coöperatie. Ook is de gemeente aandeelhouder, soms voor 100%, van diverse besloten en een naamloze vennootschappen. De gemeente heeft een driedelige relatie met deze verbonden partijen en geeft hiermee invulling aan toezicht en sturing hierop:

1. Zij is eigenaar van diverse naamloze en besloten vennootschappen doordat ze een bepaald percentage van de aandelen in bezit heeft. O.a. Vitens, BNG en Alliander
2. Zij verstrekt een opdracht of subsidie aan de verbonden partij voor de uitvoering van bepaalde nader omschreven activiteiten. Dit komt in Doetinchem alleen voor in combinatie met punt 1). Het betreffen Amphion, Buurtplein en sportcentrum Rozengarde.
3. Er is een taak overgedragen aan een gemeenschappelijke regeling ten gevolge waarvan de gemeente zitting heeft in het algemeen en dagelijks bestuur. De regeling wordt gefinancierd via een afdracht vanuit de gemeente. Dit zijn Laborijn, GGD, ECAL, ODA, VNOG en Regio Achterhoek.

Bij Amphion, Buurtplein en Rozengarde is het van belang de verschillende relaties met de verbonden partij duidelijk van elkaar te (onder)scheiden. De gemeente zal als eigenaar van een naamloze of besloten vennootschap vooral het belang van die vennootschap in het oog moeten houden. Als opdrachtgever of subsidieverstrekker aan een naamloze of besloten vennootschap zal de gemeente vooral haar eigen belangen moeten dienen.

Verantwoording en controle

Afhankelijk van de relatie met verbonden partijen wordt als volgt invulling gegeven aan verantwoording en controle.

1. Eigenaar

Vanuit de rol van eigenaar geven we onder andere invulling aan verantwoording en controle door uitoefening van de volgende bevoegdheden:

- We zijn (al dan niet met andere aandeelhouders) bevoegd de directeur te benoemen, tenzij er een raad van commissarissen is ingesteld aan wie deze bevoegdheid toekomt.
- De jaarstukken en de begroting behoeven de goedkeuring van de eigenaar.
- Investerings met een zekere financiële omvang behoeven de goedkeuring.
- We beslissen mee over een eventueel overschot (dividend).

2. Opdrachtgever of subsidieverstrekker:

- Er wordt een opdrachtovereenkomst gesloten of een subsidiebeschikking afgegeven met daarin omschreven wat de verbonden partij tegen welk tarief gaat doen (het wat bepaalt de gemeente, het hoe de verbonden partij).
- We voeren periodiek een voortgangsgesprek met de verbonden partij over de voortgang van de door deze partij te leveren prestaties. Hierover vindt verslaglegging plaats.
- De uitkomst van de voortgangsgesprekken kunnen aanleiding zijn tot aanpassing van de overeenkomst of subsidiebeschikking.

3. Overdracht taak aan gemeenschappelijke regelingen

- Bestuurders van de gemeente zijn vertegenwoordigd in het algemeen en/of dagelijks bestuur van de regeling en hebben in die hoedanigheid zeggenschap over de koers van de regeling.
- De raad moet een zienswijze geven over de begroting en ook voorafgaand hieraan over de beleidsuitgangspunten van deze begroting.
- De jaarrekening wordt tijdig (voorafgaand aan de begroting van een volgend jaar) ter kennisname aan de gemeente gestuurd.

Risicobeheersing.

Net als de gemeente dient ook een verbonden partij te beschikken over weerstandsvermogen om financiële tegenvallers op te vangen. Het opbouwen van een dergelijk vermogen is bovenal een taak van de betreffende verbonden partij. Duidelijk moge zijn dat daar waar de gemeente, via afdracht, subsidie of opdrachtverstrekking, de financiële omvang van de verbonden partij bepaalt, zij ook een verantwoordelijkheid heeft bij het bepalen en in stand houden van het weerstandsvermogen. De beoordeling van de prestaties van een verbonden partij vindt plaats in het regulier overleg met de partij (waarbij verslaglegging plaatsvindt) en aan de hand van rapportages in kader van begroting en verantwoording. Wanneer blijkt dat er een risico ontstaat zal dit in deze paragraaf expliciet benoemd worden en meegenomen worden in hoofdstuk 3, paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Overzicht van verbonden partijen.

In onderstaand overzicht staan de verbonden partijen opgenomen met daarbij de belangrijkste gegevens zoals deze vereist zijn in het BBV. Bij de verbonden partij staat een verwijzing naar een programma. In dat programma wordt toegelicht op welke wijze de partij bijdraagt aan onze doelstellingen.

Verbonden partij	Programma	rekening 2015			begroting 2017 gD		
		resultaat	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Aandeel Doetinchem In %	bijdrage /	Boekwaarde deelneming
Gemeenschappelijke regelingen							
Regio Achterhoek (bestuurlijke samenwerking)	0	56.000	24.042.000	1.004.000	19%	253.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
Euregio (bestuurlijke samenwerking)	0	-11.648	694.976	1.164.871	1,7%	16.480	0
Gevestigd te Gronau (Dld)							
VNOG Noord- en Oost-Gld (veiligheid/brandweer)	1	1.104.000	34.615.000	6.319.000	8%	3.285.000	0
Gevestigd te Apeldoorn							
ECAL (erfgoedcentr.Achterhoek/Liemers)	5	43.000	753.000	129.000	14%	179.000	0
Gevestigd te Doetinchem							
Laborijn (2015 sociale werkvoorziening, Gevestigd te Doetinchem)	6	255.000	4.159.000	6.716.000	60%	30.661.000	0
GGD Noord –en Oost-Gld Gevestigd te Apeldoorn	6	224.000	3.042.000	2.948.000	7%	762.000	0
ODA (omgevingsdienst Achterhoek)	7	400.000	1.310.000	623.000	12%	797.000	0
Gevestigd te Hengelo							
Vennootschappen							
NV. Bank Nederlandse gemeenten Gevestigd te Den Haag	0	226.000.000	145.300.000.000	4.200.000.000	0,11%	156.858	156.858
NV. Allander (netwerkbedrijf energieleidingen)	0	235.000.000	4.039.000.000	3.687.000.000	0,58%	49.068	49.068
Gevestigd te Arnhem							
Vitens NV (drinkwaterbedrijf)	0	55.400.000	1.242.700.000	471.700.000	1,2%	58.722	58.722
Gevestigd te Utrecht							
Amphion NV Schouwburg in Doetinchem	5	-58.000	2.730.000	409.000	89%	791.000	257.000
Sportcentrum Rozengarde BV Gevestigd te Doetinchem	5	483.000	5.984.000	442.000	100%	1.202.000	0
Buurtplein BV (uitvoeringorganisatie soc. domein)	6	977.000	3.002.000	977.000	100%	6.981.500	3
Gevestigd te Doetinchem							
GEM Intermeco BV (projectorganisatie Iseldoks I)	8	0	2.138.000	5.557.060	50%	1.078.000	7.695.060
Gevestigd te Doetinchem							
Coöperaties							
Coöperatieve Achterhoekse Groene Energiemaatschappij U.A. (gegevens uit jaarrek 2014)	7	-252.000	297.000	308.000	18,8%	0	0
Gevestigd te Winterswijk							

4 – Financiële begroting

In de financiële begroting treft u de financiële uitgangspunten aan voor de gemeentebegroting, de overzichten van lasten en baten, geprognosticeerde balans en toelichting op de financiële kengetallen, de reserves en voorzieningen, de vervangingsinvesteringen en de voortgang van de ombuigingen.

Uitgangspunten voor de berekening van de begroting

Nieuwe voorschriften Besluit begroting en verantwoording (BBV) zijn leidend

De uitgangspunten van de begroting 2017 zijn afgestemd op de nieuwe BBV voorschriften (Besluit begroting en verantwoording en de uitvoeringsnotities van de commissie BBV). Over de toepassing ervan zijn landelijk uitgebreide discussies gevoerd. Ondermeer via de vraag- en antwoordrubrieken van de commissie BBV. De aanwijzingen tot 1 juli 2016 zijn verwerkt in de begroting 2017. Zaken die daarna bekend geworden zijn verwerken we in de begroting 2018 of zo nodig in de financiële monitor 2017.

Voorschriften overhead in nieuwe BBV hebben gevolgen voor de programma's

Het nieuwe BBV schrijft voor dat de totale kosten van de overhead voor de organisatie op een afzonderlijke kostenplaats dienen te worden geboekt. De overheadkosten worden in een apart overzicht in de begroting opgenomen. Dat overzicht met toelichting is opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering van deze begroting.

In de programma's worden de kosten verantwoord van het primaire proces. Dat leidt ertoe dat de kosten van de programma's in de begroting 2017 lager zijn dan die in voorgaande jaren.

Algemene begrotingsprincipes

We hanteren we de volgende begrotingsprincipes:

- In de begroting van het voorliggende jaar worden geen stelposten nog te realiseren ombuigingen opgenomen.
- Het financieel beleid wordt ondersteund door een begrotingsdiscipline waarbij:
 - structurele tegenvallers direct worden gecompenseerd met structurele ombuigingen;
 - structurele meevallers als voordeel worden ingeboekt in de begroting en daarmee gebruikt als invulling van heroverweging van bestaand beleid;
 - incidentele meevallers ten gunste van de algemene reserve worden gebracht;
 - incidentele tegenvallers opgevangen worden binnen bestaande budgetten.

Groei aantal inwoners en woonruimten per 1 januari

	2017	2018	2019	2020	Totaal
Groei woningen	150	150	125	125	575
Groei inwoners	75	75	0	0	225

De prognoses voor de groei van de inwoners en de woningen baseren we op het provinciaal woningbouwprogramma en de regionale woonvisie. In 2019 en 2020 houden we er rekening mee dat het aantal inwoners ongeveer gelijk blijft. In de verdere toekomst zullen we krimpen. Het aantal woningen en inwoners is een belangrijke basis voor de Algemene uitkering en OZB.

Loon- en prijsontwikkelingen

In onderstaand overzicht leest u het percentage voor loon- en prijscompensatie dat in het financieel meerjarenperspectief van de begroting 2017 is opgenomen.

	2017	2018	2019	2020
% Aanpassing voor loon- en prijsontwikkelingen	0,9%	1,4%	1,5%	1,5%

De loon- en prijsontwikkelingen baseren we op de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (pBBP) in de algemene uitkering van het Gemeentefonds, zoals die worden vermeld in

de meicirculaire van het jaar vóór het begrotingsjaar. Het budget voegen we in eerste instantie toe aan de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen. Vervolgens hebben we de indexering van loon- en prijsgevoelige budgetten in 2017 ten laste van deze stelpost gebracht. De omvang van de stelpost beweegt hierdoor mee met de geraamde prijsontwikkelingen (pBBP) in de algemene uitkering.

Jaarlijks voegen we € 300.000 structureel (cumulatief) aan de stelpost toe. Hieruit dekken we de loon- en prijsontwikkelingen die niet passen binnen de compensatie in de algemene uitkering, volumeontwikkelingen (areaaluitbreiding), extra kosten uit (budget-)contracten en overige tariefsaanpassingen.

Voor de uitgavenbudgetten in het sociaal domein die gedekt worden via specifieke en integratie-uitkeringen geldt het uitgangspunt dat de uitgaven gelijk zijn aan de inkomsten.

De compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen kan afwijken van de gemiddelde inflatieontwikkeling. Deze afwijking is in principe voor rekening en risico van de budgethouder.

Uitgangspunt is dat hetgeen de gemeente aan compensatie ontvangt in de algemene uitkering en de lokale heffingen, zij dat ook vergoed als compensatie voor inflatie.

Bij het opmaken van deze begroting was de indexering van de verbonden partijen nog bespreekpunt tussen de Achterhoekse gemeenten. Doel is om tot een gezamenlijke afspraak over de indexering te komen.

Ontwikkeling lokale heffingen

De gemeentelijke tarieven van belastingen, heffingen en leges zijn gekoppeld aan het percentage van de loon- en prijsontwikkelingen. Voor de begroting 2017 geldt dus 0,9% stijging. Voor nadere informatie over de lokale heffingen verwijzen we u naar hoofdstuk 3, paragraaf I Lokale heffingen.

Rekenrente voor financiering

De rekenrente in de begroting is gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage dat wij betalen voor onze opgenomen geldleningen. Deze rente wordt door een omslagsystematiek toegerekend aan de taakvelden in de programma's. Voor 2017 is deze rente berekend op 2,7%. Op deze rekenrente zijn twee uitzonderingen: de rioleringen vanwege de lange afschrijvingstermijn en de parkeergarage Amphion vanwege specifieke afspraken (beide 4,25%). Tenslotte geeft het nieuwe Besluit begroting en verantwoording (notitie grondexploitatie) aanwijzingen voor het toerekenen van rente aan de grondexploitatie.

Voor nadere informatie over de rekenrente verwijzen we u naar hoofdstuk 3, paragraaf 4 Financiering.

Buha in de gemeentebegroting 2017

De afdeling Buha wordt per 1-1-2017 verzelfstandigd. Bij het opmaken van deze begroting waren de financiële gevolgen nog niet voldoende bekend en had de raad er nog geen besluit over genomen. Daarom zijn de aan Buha gerelateerde bezittingen, schulden, lasten en baten nog op dezelfde wijze in onze begroting 2017 verwerkt als de jaren ervoor.

Op basis van het raadsbesluit over de verzelfstandiging zullen we de begroting 2017 wijzigen.

Overzicht van baten en lasten van de programma's

Overzicht van baten en lasten begroting 2017	Baten	Lasten	Saldo
1. Openbare orde en veiligheid	255.376	3.794.976	-3.539.600
2. Bereikbaarheid	4.450.585	10.726.645	-6.276.060
3. Economie en werk	212.750	1.757.578	-1.544.828
4. Onderwijs	1.751.992	8.662.564	-6.910.572
5. Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie	1.763.851	14.926.156	-13.162.305
6. Sociaal domein	20.758.787	107.690.823	-86.932.036
7. Duurzaamheid en milieu	13.034.592	11.752.729	1.281.863
8. Wonen en woonomgeving	18.900.199	21.822.740	-2.922.541
0. Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële m	1.407.138	8.316.201	-6.909.063
0. Algemene dekkingsmiddelen	137.427.515	1.348.279	136.079.236
0. Overhead	5.649.153	19.013.917	-13.364.764
0. Heffing VPB	0	0	0
0. Bedrag onvoorzien	0	131.133	-131.133
Saldo van baten en lasten	205.611.938	209.943.741	-4.331.803
0. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	5.744.328	5.117.525	626.803
Resultaat	211.356.266	215.061.266	-3.705.000

Overzicht van baten en lasten van de programma's meerjarig

		Rekening 2015	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
0. Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen	U	21.688.218	13.352.643	16.925.831	28.809.530	28.440.668	29.071.468	29.974.468
	I	-146.382.523	-139.263.943	-146.251.995	-144.483.806	-145.671.806	-146.793.806	-147.205.806
1. Openbare orde en veiligheid	U	4.486.088	4.183.835	4.217.925	3.794.976	3.738.976	3.682.976	3.626.976
	I	-904.029	-131.060	-253.576	-255.376	-255.376	-255.376	-255.376
2. Bereikbaarheid	U	11.949.117	11.947.737	13.002.648	10.726.645	10.590.507	10.521.507	10.547.507
	I	-4.864.925	-4.413.415	-5.167.015	-4.450.585	-4.450.585	-4.450.585	-4.450.585
3. Economie en werk	U	6.926.227	2.324.896	2.370.848	1.757.578	1.957.578	2.057.578	2.057.578
	I	-4.335.364	-209.180	-210.850	-212.750	-212.750	-212.750	-212.750
4. Onderwijs	U	10.397.640	9.551.518	9.747.588	8.662.564	8.583.564	8.614.564	8.645.564
	I	-3.474.493	-1.766.342	-1.751.452	-1.751.992	-1.751.992	-1.751.992	-1.751.992
5. Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie	U	18.490.787	17.735.901	16.835.520	14.926.156	14.201.156	13.631.156	13.631.156
	I	-4.106.782	-2.880.999	-1.769.848	-1.763.851	-1.763.851	-1.763.851	-1.763.851
6. Sociaal domein	U	118.922.758	108.188.915	112.981.482	107.690.823	107.578.823	107.395.023	107.335.023
	I	-24.146.773	-19.731.445	-20.464.163	-20.758.787	-20.758.787	-20.758.787	-20.758.787
7. Duurzaamheid en milieu	U	15.794.862	11.888.561	13.006.768	11.752.729	11.625.729	11.625.729	11.625.729
	I	-16.641.073	-12.965.420	-14.040.308	-13.034.592	-13.034.592	-13.034.592	-13.034.592
8. Wonen en woonomgeving	U	25.150.312	23.989.966	27.452.924	21.822.740	19.742.513	19.742.513	19.742.513
	I	-26.229.418	-17.809.300	-21.071.237	-18.900.199	-18.703.544	-18.703.544	-18.703.544
Geraamde saldo van baten en lasten		2.720.628	3.992.868	5.561.090	4.331.803	-143.769	-1.382.769	-950.769
Mutaties reserves	U	10.511.209	3.668.299	4.585.652	5.117.525	5.267.525	5.317.525	3.367.525
	I	-13.231.837	-2.852.167	-5.462.742	-5.744.328	-3.960.756	-3.960.756	-3.960.756
Saldo beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		-2.720.628	816.132	-877.090	-626.803	1.306.769	1.356.769	-593.231
Resultaat	U		-4.809.000	-4.684.000	-3.705.000	-1.163.000	26.000	1.544.000

Overzicht incidentele lasten en baten per programma

overzicht van incidentele baten en lasten		begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
0. Bestuur, organisatie, bedrijfsvoering en algemene financiële middelen					
	lasten 0.1 inzet voor EK vrouwenvoetbal	-50.000			
	lasten 0.2 loonsom	-144.800	-144.800		
	lasten 0.4 loonsom	-372.400	-292.400		
	lasten 0.4 duurzaamheid	-30.000			
	lasten 0.4 taken vluchtelingen	-25.000			
	lasten 0.4 taken taken vpb	-50.000			
	lasten 0.8 individueel keuzebudget (IKB)	-800.000			
	lasten 0.11 woningbouwstrategie	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	
	baten 0.5 ruil aandelen Alliander	365.000			
	saldo programma 0	-3.107.200	-2.437.200	-2.000.000	0
1. Openbare orde en veiligheid					
	lasten 2.1 vertraging BUHA 3.0	-82.500			
	baten				
	saldo programma 1	-82.500	0	0	0
2. Bereikbaarheid					
	lasten	0	0	0	0
	baten				
	saldo programma 2	0	0	0	0
3. Economie en werk					
	lasten				
	baten				
	saldo programma 3	0	0	0	0
4. Onderwijs					
	lasten				
	baten				
	saldo programma 4	0	0	0	0
5. Sport, recreatie, cultuur en cultuurhistorie					
	lasten 5.7 vertraging BUHA 3.0	-82.500			
	baten				
	saldo programma 5	-82.500	0	0	0
6. Sociaal domein					
	lasten 6.1 taken vluchtelingen	-55.000			
	lasten 6.2 loonsom	-82.800	-82.800		
	lasten 6.3 transitiekosten fusie ISWI, Wedeo en W&I	-100.000			
	baten				
	saldo programma 6	-237.800	-82.800	0	0
7. Duurzaamheid en milieu					
	lasten 7.4 outputfinanciering ODA	-150.000			
	lasten 7.4 duurzaamheid	-70.000			
	baten				
	saldo programma 7	-220.000	0	0	0
8. Wonen en woonomgeving					
	lasten				
	baten				
	saldo programma 8	0	0	0	0
Totaal					
	lasten	-4.095.000	-2.520.000	-2.000.000	0
	baten	365.000	0	0	0
	totaal programma 0 t/m 8	-3.730.000	-2.520.000	-2.000.000	0

Geprognosticeerde balans en kengetallen

MEERJARENPROGNOSE				
ACTIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020
(bedragen * € 1.000)				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	40	30	20	10
- Kosten onderzoek en ontwikkeling	40	30	20	10
Materiële vaste activa	196.000	191.000	181.000	172.000
- Investerings met een economisch nut:				
gronden uitgegeven in erfpacht	0	0	0	0
overige investeringen met een economisch nut	129.000	124.000	118.000	113.000
- Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding vd kosten een heffing kan worden geheven	31.000	31.000	29.000	29.000
- Investerings in de openbare ruimte, met een maatschappelijk nut	36.000	36.000	34.000	30.000
Financiële vaste activa	57.000	59.000	60.000	61.000
- Kapitaalverstrekkingen aan:				
deelnemingen	500	500	500	500
gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0
- Leningen aan:				
woningbouwcorporaties	1.500	1.500	1.500	1.500
deelnemingen	5.000	5.000	4.000	4.000
overige verbonden partijen	0	0	0	0
- Overige langlopende leningen	28.000	28.000	27.000	27.000
duurzaamheidsleningen	2.000	4.000	6.000	8.000
vervangingsinvesteringen	3.000	3.000	4.000	4.000
- Overige financiële uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden	17.000	17.000	17.000	16.000
Totaal vaste activa	253.040	250.030	241.020	233.010
Vlottende activa				
Voorraden	61.000	57.000	54.000	50.000
- Strategische gronden	2.000	2.000	2.000	2.000
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	59.000	55.000	52.000	48.000
Uitzettingen	17.500	17.500	17.500	17.500
- Vorderingen openbare lichamen	9.500	9.500	9.500	9.500
- Overige vorderingen	8.000	8.000	8.000	8.000
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0
Liquide middelen	500	500	500	500
- Kas- en banksaldi	500	500	500	500
Overlopende activa	10.000	10.000	10.000	10.000
- Transitoria	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal vlottende activa	89.000	85.000	82.000	78.000
Totaal generaal	342.040	335.030	323.020	311.010

2017 t/m 2020				
PASSIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020
(bedragen * € 1.000)				
Vaste passiva				
Eigen vermogen	53.000	52.000	53.000	55.000
- Algemene reserve	25.000	22.000	22.000	23.000
- Bestemmingsreserves:				
overige bestemmingsreserves	32.000	31.000	31.000	30.000
- Resultaat	-4.000	-1.000	0	2.000
Voorzieningen	11.000	11.000	11.000	11.000
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen, risico's	3.000	3.000	4.000	4.000
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen	0	0	0	0
- Voorzieningen door derden bekleemde middelen	8.000	8.000	7.000	7.000
Vaste schulden	224.040	218.030	205.020	191.010
Onderhandse leningen van:				
- Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	40	30	20	10
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	224.000	218.000	205.000	191.000
Totaal vaste passiva	288.040	281.030	269.020	257.010
Vlottende passiva				
Vlottende schulden	29.000	29.000	29.000	29.000
- Kasgeldleningen	10.000	10.000	10.000	10.000
- Banksaldi	11.000	11.000	11.000	11.000
- Rekeningcourant met niet fin. instellingen	0	0	0	0
- Overige schulden	8.000	8.000	8.000	8.000
Overlopende passiva	25.000	25.000	25.000	25.000
- Transitoria	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal vlottende passiva	54.000	54.000	54.000	54.000
Totaal generaal	342.040	335.030	323.020	311.010

Toelichting op geprognosticeerde balans, EMU-saldo en financiële kengetallen

Waarom doen we dit?

In de begroting 2016 hebben we voor het eerst vijf financiële kengetallen opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Door de vernieuwing van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) moeten gemeenten met ingang van de begroting 2017 de vijf kengetallen ook meerjarig presenteren. Een nieuwe uitdaging! Want om de kengetallen te kunnen berekenen, moeten we een balans samenstellen. En nu dus zelfs een meerjarige balans. Een behoorlijk complexe opgave, omdat dit van ons vraagt om meerjarig inzicht in de ontwikkeling van onze bezittingen: de activa en van het verloop van ons eigen vermogen en onze schulden: de passiva.

Toelichting op de geprognosticeerde balans

De balans 2017-2020

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat we “een geprognosticeerde begin- en eindbalans opnemen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar”. Het gaat dan om de jaren 2018 tot en met 2020. De beginbalans 2018 is hetzelfde als de eindbalans van 2017. En omdat we deze laatste nodig hebben voor het berekenen van de kengetallen 2017, hebben wij (in de bijlagen in de begroting 2017) de geprognosticeerde balans ultimo 2017 tot en met ultimo 2020 opgenomen. Hierna volgt een toelichting op hoofdlijnen op het verloop van deze balans:

Vaste Activa

Ultimo 2015 bedroegen deze in totaal € 236 mln. We verwachten dat deze eind 2017 € 253 mln zijn. Waardoor ontstaat deze toename?

- Deels door de zogenaamde Niet In Exploitatie Genomen bouwGronden (NIEGG) die wij vanaf 2016 niet meer mogen opnemen onder de vlottende activa maar onder de materiële vaste activa (MVA) moeten opnemen. Aanleiding tot deze wetswijziging is het feit dat sommige gemeenten wat al te ruimhartig waren in het aanmerken van gronden als NIEGG waardoor deze balanspost ‘opgeblazen’ werd. Nu ze onder de MVA vallen, gelden strengere voorschriften en krijgt de balans een reëler beeld. In gemeente Doetinchem verschuift hierdoor ca. € 11 mln van de vlottende activa naar de vaste activa.
- Voor het overige door projecten/kredieten die ultimo 2015 nog niet volledig uitgevoerd cq. ingezet waren en waarvan wij veronderstellen dat ze dat eind 2017 wel zijn.

Voor de jaren 2017 tot en met 2020 ziet u dat het totaal van de vaste activa afloopt. Bij het ramen hebben wij de nu bekende investeringsplannen betrokken. Hierbij moet u denken aan de geplande vervangingsinvesteringen, de geplande investeringen uit de uitvoeringsprogramma mobiliteit en groen en plannen uit de begroting 2016 en voorjaarsnota 2016. En deze plannen laten –niet geheel onlogisch- meer investeringen zien voor de eerste jaren dan voor de laatste jaren van nu voorliggende prognose.

Vlottende Activa

Ultimo 2015 bedroegen deze in totaal € 91 mln. We verwachten dat deze eind 2017 € 89 mln zijn. Zoals gezegd zijn de NIEGG ‘verhuisd’ naar de vaste activa. Bij de voorraden hebben we de cijfers voor de grondexploitatie opgenomen conform de Meerjarenprognose grondexploitatie (MPG). Meerjarig nemen de vlottende activa af, wat met name komt door het kleiner worden van onze grondexploitatie.

Vaste Passiva

Ultimo 2015 bedroegen deze in totaal € 274 mln. Het verloop van ons eigen vermogen hebben we afgestemd op ons Financieel Meerjarenperspectief en onze begroting 2017-2020 voor wat betreft de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

In de voorzieningen ziet u weinig verloop, omdat we hier het uitgangspunt hanteren dat deze steeds op het juiste niveau moeten blijven. Moeten we een voorziening aanspreken, dan gaan we ervan uit dat we eenzelfde toevoeging moeten doen om de voorziening op niveau te houden.

De vaste schulden hebben we als sluitpost voor onze balans gebruikt: omdat we aan de linkerzijde van de balans minder bezittingen hebben, hoeven we ook minder geld te lenen.

Vlottende passiva

Deze blijven redelijk constant, ook ten opzichte van 2015. We hebben nu nog geen reden om aan te nemen dat de transitoria (nog te betalen-posten) zullen afnemen. Verder gaan we ervan uit dat we maximaal gebruik maken van de mogelijkheid om met kasgeld te financieren, omdat we verwachten dat dat ook de komende vier jaren goedkoper zal zijn dan langlopende geldleningen.

Balanstotaal

Het totaal van onze balans zal de komende vier jaren afnemen door bovenstaande uitgangspunten. Dit is inherent aan het feit dat ook onze investeringen in deze prognose afnemen en daarmee onze schuld.

Toelichting financiële kengetallen

De vijf kengetallen zijn vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV); hun berekeningswijze is vastgelegd in een ministeriële regeling.

De cijfers die we hierna presenteren in de kolom 'begroting 2016' zijn dezelfde als in het boekwerk Begroting 2016. Vanwege de herkenbaarheid hebben wij ervoor gekozen om deze niet te gaan herrekenen naar de balansgegevens zoals ze in deze begroting opgenomen zijn.

1. Netto schuldquote

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote	95%	119%	113%	110%	103%	97%
Netto schuldquote gecorrigeerd met alle verstrekte leningen	71%	90%	94%	90%	83%	75%

Bij de netto schuldquote worden alle schulden, verminderd met geldelijk bezit, afgezet tegen alle inkomsten. De omvang van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schulden een gemeente (maar dat is voor bedrijven en particulieren niet anders) kan dragen. Provincie Gelderland geeft de volgende norm: zodra de netto schuldquote boven 130% is, is sprake van een zeer hoge schuld. Is de quote hoger dan 100%, dan is waakzaamheid geboden. Tot 100% is deze voldoende.

In de jaarrekening 2015 bleek de quote beduidend gunstiger uit te pakken dan we in de begroting 2015 verwachtten. Dit, omdat onze financieringsbehoefte lager bleek dan we vooraf hadden ingeschat en onze inkomsten hoger dan geraamd.

We zien dat de quote in de jaren 2016 tot en met 2020 steeds lager wordt. Dit komt doordat onze schuld afneemt (zie hiervoor bij de toelichting op de vaste passiva). We gaan ervan uit dat onze inkomsten in de komende jaren toenemen met de prijsindexering (0,5% voor 2017, 1,4% voor 2018 en 1,5% voor 2019 en 2020).

2. Solvabiliteitsratio

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Solvabiliteitsratio	20%	16%	15%	16%	16%	18%

De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen afgezet tegen het balanstotaal (eigen en vreemd vermogen samen). Het cijfer geeft weer in hoeverre gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. De provincie Gelderland acht een solvabiliteit lager dan 20% risicovol, tussen 20% en 50% voldoende en boven 50% minst risicovol.

De ratio blijven op begrotingbasis voor de jaren 2016 tot en met 2019 op 15% à 16% uitkomen. We verwachten namelijk dat ons eigen vermogen rond de € 53 mln blijft en ons balanstotaal tussen € 323 mln en € 342 mln. In de jaarrekening 2015 zagen we een beduidend hogere solvabiliteit omdat ons investeringsniveau achterbleef bij de raming in de begroting, waardoor de omvang van onze vaste schuld wat lager was dan verwacht én we een positief rekeningsaldo hadden. Dit patroon zien we in de meeste van onze jaarrekeningen. Daarom verwachten we dat de solvabiliteitsratio in de jaarrekening altijd wat positiever zal uitpakken dan in de begroting.

3. Grondexploitatie

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kengetal grondexploitatie	26%	35%	30%	28%	26%	24%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondpositie is ten opzichte van de jaarlijkse baten van de gehele gemeente begroting. Het is een open deur dat

gemeenten met gronden met een lage boekwaarde minder risico lopen dan gemeenten met een hoge boekwaarde. Provincie Gelderland stelt geen norm voor dit kengetal. Alleen de boekwaarde afgezet tegen de totale baten zegt immers weinig. Om te kunnen beoordelen of een gemeente goed scoort met haar grondbedrijf, moeten ook afzetprognoses en getroffen voorzieningen beoordeeld worden.

Wij doen de beoordeling en bijstelling jaarlijks via het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) en onze accountant beoordeelt deze vanuit zijn verantwoordelijkheid.

De verbetering van dit kengetal vanaf 2017 komt met name doordat we vanwege de wijziging van het BBV de NIEGG niet meer bij de vlottende activa moeten verantwoorden, maar bij de materiële vaste activa (zie ook hiervoor bij de toelichting op de balans). Daardoor tellen de NIEGG niet meer mee in dit kengetal.

4. Structurele exploitatieruimte

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Structurele exploitatieruimte	1,4%	0,1%	0,7%	0,0%	0,3%	1,0%

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Ook geeft het aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen en/of er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de berekening zoals die nu is voorgeschreven moeten we het saldo van structurele baten en lasten vermeerderd met het saldo van structurele toevoegingen en onttrekkingen delen door de totale baten. Het kengetal moet hierdoor minimaal groter dan 0 zijn, anders duidt dit op een tekort in de structurele ruimte.

Wij plaatsen kanttekeningen bij deze voorgeschreven berekeningswijze:

Als een gemeente vooraf spaart voor een investering of een activiteit, bijvoorbeeld de dekkingsreserves kapitaallasten, dan beïnvloedt dat nadelig de structurele exploitatieruimte. Dit, terwijl de gemeente juist zeer verantwoordelijk met de dekking van deze uitgaven omgaat. Belangrijker is overigens een structureel sluitend meerjarenperspectief.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten als percentage van landelijk gemiddelde

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Belastingcapaciteit: woonlasten als percentage van landelijk gemid	97%	97%	96%	96%	96%	96%

Bij dit kengetal worden de Doetinchemse woonlasten van een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde afgezet tegen het landelijk gemiddelde tarief van het jaar vóór het begrotingsjaar. Is het kengetal lager dan 100%, dan zijn de woonlasten in Doetinchem dus lager dan gemiddeld in Nederland.

Voor 2017 zijn onze tarieven bekend evenals het landelijk gemiddelde tarief voor 2016. Om de kengetallen voor de jaren 2018 en verder te berekenen kunnen we niet anders dan zowel onze tarieven als het landelijk gemiddelde tarief te verhogen met het prijsindexcijfer. Het percentage blijft hierdoor steeds hetzelfde.

Tenslotte:

Net als in de toelichting op de kengetallen in de begroting 2016 en bij de jaarrekening 2015 willen we hier nogmaals aangeven dat de stuurbaarheid op de kengetallen betrekkelijk is. In de begroting en de jaarrekening nemen we de kengetallen op met een toelichting. De financiële kengetallen hebben vooralsnog een indicatieve waarde. Zie ook de toelichting in hoofdstuk 3, paragraaf 2 'Weerstandsvormogen en risicobeheersing'.

EMU-saldo met toelichting

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Van dit maximale tekort van 3% is 2,5% voor de rijksoverheid en 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt echter op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van Doetinchem in 2017 komt uit op € 6,5 miljoen. Het betekent in EMU-termen dat onze financieringsbehoefte in 2017 € 6,5 miljoen groter is dan in 2016. Vanaf 2018 neemt onze financieringsbehoefte af wat leidt tot een negatief EMU-saldo.

EMU saldo		Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
vorderingen		73.005	75.373	75.000	77.000	78.000	79.000
schulden		220.833	246.856	253.040	247.030	234.020	220.010
schulden minus vorderingen		147.828	171.483	178.040	170.030	156.020	141.010
mutatie= EMU saldo			23.655	6.557	-8.010	-14.010	-15.010

Het EMU-saldo voor de decentrale overheden als collectief bedraagt voor 2016 -/-0,4% BBP. Voor 2017 zal dit -/- 0,3% BBP worden. Om hun EMU-saldo te kunnen monitoren zouden voor gemeenten en provincies jaarlijks individuele EMU-referentiewaarden gepubliceerd worden. Over 2016 zijn deze echter niet gepubliceerd en ook voor 2017 zijn ze nog niet bekend. Er staan namelijk (nog) geen sancties op het overschrijden van de waarde. Bovendien zijn rijk en decentrale overheden (bij monde van VNG, IPO en Unie van Waterschappen) volop in discussie over het aandeel van decentrale overheden in de macro-EMU-norm en de omvang van de bijdrage die zij moeten leveren.

Overzicht reserves en voorzieningen

In het overzicht op de volgende bladzijden ziet u alle reserves en voorzieningen van de gemeente Doetinchem. Bij elke reserve en voorziening leest u een toelichting op de bestemming ervan.

Een deel van de reserves dient als weerstandscapaciteit voor risico's. In hoofdstuk 3, paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheer wordt naar deze reserves verwezen. Ook in de nota financieel risicomanagement wordt ernaar verwezen. Deze nota wordt gelijk met de begroting 2017 in de raad behandeld.

Medio 2016 heeft het college opdracht gegeven tot een analyse en ambtelijk advies over alle reserves en voorzieningen. De resultaten ervan worden verwerkt in de jaarstukken 2016. De raad besluit dan over de reserves en stelt de jaarstukken vast. De (saldi van de) reserves en voorzieningen in het overzicht geven de informatie weer vóór de uitwerking van de opdracht.

Overzicht reserves en voorzieningen

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
	Algemene reserves						
1	Algemene reserve grex.	Algemene reserve voor afdekking tekorten verliesgevende grondexploitaties en overige bedrijfsrisico's binnen het taakveld grond-exploitatie.	9.807.000	11.316.000	Voordelige exploitatie-saldi van grondexploitaties.	Afdekking tekorten verliesgevende grondexploitaties.	De gewenste omvang van deze reserve wordt jaarlijks berekend in het MPG.
2	Algemene reserve voor algemene risico's.	Het dienen als financieel weerstandvermogen (buffer) voor het opvangen van in principe onvoorziene financiële tegenvallers.	14.313.000	9.995.000	Positieve saldi begroting/jaarrekening.	Negatieve saldi begroting/jaarrekening en vanwege specifieke raadsbesluiten.	Voor toelichting op de gewenste omvang van de algemene reserve wordt verwezen naar paragraaf 2 Weerstandsvermogen.
	Totaal algemene reserves		24.120.000	21.311.000			
	Bestemmingsreserves						
	reserves onderhoud						
3	Reserve kleine investeringen facilitaire dienst en huisvesting.	Het egaliseren van de kosten van de investeringen van de facilitaire dienst, betreffende huisvestingskosten en repro.	14.000	27.000	De reserve wordt van oorsprong gevoed vanuit de budgetten uit de kostenplaatsen.	Volgens vervangingsplanning kleine investeringen.	In overeenstemming met meerjaren vervangingsplan huisvesting en repro.
4	Reserve speelvoorzieningen.	Opvangen van schommelingen in de kosten van vervanging en renovatie van speeltoestellen.	200.000	180.000	Het verschil tussen het jaarlijks beschikbare budget en de uitgaven.	Het verschil tussen het jaarlijks beschikbare budget en de uitgaven.	In overeenstemming met speelruimteplan.
5	Reserve vastgoedfonds.	Het in stand houden van de gemeentelijke accommodaties, voor zover het een wettelijke taak of een gemeentelijke ambitie betreft of vanuit strategisch belang eigendom wenselijk is.	1.618.000	300.000	Jaarlijks (geïndexeerde) dotaties onderhoud per gemeentelijk gebouw, exploitatiesaldi gemeentelijke accommodaties en verkoopopbrengsten panden.	Werkelijke jaarlijkse onderhoudskosten aan gemeentelijke gebouwen en negatieve exploitatiesaldi van gemeentelijke accommodaties.	In overeenstemming met meerjarenplanning vastgoedfonds.
	reserves onderhoud		1.832.000	507.000			

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
	reserves kapitaallasten						
6	Reserve dekking investeringslasten grote projecten.	Deze reserve is bestemd voor de jaarlijkse dekking van de investeringslasten van een aantal grote projecten (o.a. het Brevinc, nieuwbouw schouwborg Amphion).	14.637.000	14.144.000	Bij de vaststelling van de notitie reserves en voorzieningen in 2002 is een bedrag afgezonderd voor dekking investeringslasten van een aantal grote projecten. Daarnaast is tot en met het jaar 2005 is de eenmalige vrijval van de investeringslasten toegevoegd aan deze reserve. Nu wordt jaarlijks alleen nog rente bijgeschreven op deze reserve.	Gedurende 40 jaar (miv 2003) wordt jaarlijks een bedrag onttrokken ter afdekking van investeringslasten. De onttrekking is gebaseerd op 8% van het investeringsbedrag en loopt jaarlijks af met de vrijval van de investeringslasten.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
7	Reserve verbouw Havenstraat 78-80 en herinrichting gemeentewerf.	Dekking deel investeringslasten nieuwbouw en verbouw pand Havenstraat 80 (huisvesting buha).	1.810.000	1.848.000	Bijdragen vanuit div. reserves en voorzieningen.	Afdekking investeringslasten nieuwbouw Havenstraat 78-80 en herinrichting gemeentewerf.	Gelijk aan af te dekken deel van totaal investering.
8	Reserve afschrijving brandweerkazerne.	Dekking investeringslasten brandweerkazerne Wehl.	110.000	86.000	Rentebijschrijving.	Jaarlijkse investeringslasten.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
9	Reserve huisvesting inrichting kantoren.	Middelen voor inrichting kantoren.	326.000	290.000	Vanaf 2014 geen toevoegingen meer aan deze dekkingreserve.	Reserve dient vanaf 2014 als gedeeltelijke dekking van de investeringslasten voortvloeiend uit krediet. kantoor inrichting Deze investering schrijven we in 10 jaar af.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
10	Reserve bovenwijkse voorzieningen.	Financiering "bovenwijkse grote infrastructurele voorzieningen": werken met bovenwijkse functies, die functioneel dienstbaar zijn aan de wijken.	6.357.000	5.815.000	Via afdracht per verkochte m2 grond; € 25 per m2 voor woningbouw en € 15 per m2 voor bedrijventerreinen.	Conform jaarlijks vast te stellen nota voor de komende 10 jaar. Betreft investeringslasten van in nota opgenomen investeringen vnl in de infrastructuur.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
11	Reserve afschrijving herinrichting wegen.	Dekking kapitaallasten voor de komende jaren voor de investeringen in wegen.	126.000	121.000	Rentebijschrijving.	Jaarlijkse investeringslasten	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
12	Reserve parkeerfonds.	Reserve bedoeld om verbeteringen en investeringen te bekostigen in het kader van betaald parkeren.	0	0	Van het voordelig saldo op het product parkeren werd tot 2015 jaarlijks een bedrag van afgerond € 1,3 mln toegevoegd aan de algemene middelen. Een eventueel restant werd toegevoegd aan deze reserve. De reserve is rentedragend, waarbij het percentage is afgestemd op de gemiddelde rente van de investeringen parkeerbedrijf.	In 2015 hebben we de laatste middelen aan deze reserve onttrokken ten gunste van de gemeentelijke begroting. Per 31-12-2015 is het saldo van de reserve nihil.	De baten en lasten van parkeren verlopen vanaf 2016 uitsluitend via het product parkeren. Ruimte om deze reserve te voeden is er niet. Daarom kan deze reserve opgeheven worden.

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
12	Reserve nieuwbouw het Timpaan.	Reserve ter gedeeltelijke dekking van de investeringslasten van de nieuwbouw in 2006 van de Timpaan in de voormalige gemeente Wehl.	1.128.000	1.073.000	Geen	Jaarlijkse onttrekking gelijk aan de jaarlijkse investeringslasten van een deel van de investering.	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
13	Reserve meerjarenplanning onderwijsgebouwen (MOP).		0	0			In 2016 komen we met een voorstel om deze in 2016 af te wikkelen.
13	Reserve onderwijshuisvesting.	Dekking van toekomstige investeringen onderwijshuisvesting.	853.000	774.000	Middels structurele vrijval van kapitaallasten huisvesting onderwijs, incidenteel met specifieke toevoegingen aan het gemeentefonds en rentebijbeschrijving.	Jaarlijkse investeringslasten	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
14	Reserve dekking kapitaallasten nieuwbouw school de Haven.	Dekking investeringslasten school de Haven	2.144.000	2.093.000	Enmalige voeding vanuit algemene reserve.	Jaarlijkse investeringslasten	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
15	Reserve kunstwerk.	Dekking investeringslasten kunstwerk Wehl.	9.000	9.000	Rentebijbeschrijving.	Jaarlijkse investeringslasten	De reserve is toereikend om de jaarlijkse investeringslasten op te kunnen vangen.
16	Reserve bonusuitkering aandelen BNG.	Deelname in de NV Bank Nederlandse Gemeenten. Deze reserve is de tegenhanger van onze aandelen.	168.000	168.000	Geen.	Geen.	Gelijk aan de deelname bij de geactiveerde kapitaaluitgaven (deelname).
17	Reserve deelneming Kondor Wessels.	Betreft deelneming Kondor Wessels. Deze reserve is de tegenhanger van onze aandelen.	11.000	11.000	Geen.	Geen.	Gelijk aan de deelname bij de geactiveerde kapitaaluitgaven (deelname).
18	Reserve aandelen Vitens.	Deelname in waterbedrijf Vitens. Deze reserve is de tegenhanger van onze aandelen.	63.000	63.000	Geen.	Geen.	Gelijk aan de deelname bij de geactiveerde kapitaaluitgaven (deelname).
	Reserves kapitaallasten		27.742.000	26.495.000			
	Reserves overheidstaken						
19	Reserve burgerzaken.	Middelen bestemd voor het product burgerzaken, waaronder verkiezingen, paspoorten en rijbewijzen.	174.000	114.000	Saldo van inkomsten en uitgaven op het product burgerzaken, waaronder verkiezingen, paspoorten en rijbewijzen.	Saldo van inkomsten en uitgaven op het product burgerzaken, waaronder verkiezingen, paspoorten en rijbewijzen.	We stellen het plafond op 10% van de uitgaven op het product burgerzaken zijnde ca. € 320.000
20	Reserve maatschappelijke opvang regionaal.	Middelen bestemd voor de regionale taak die Doetinchem heeft i.h.k.v. maatschappelijke opvang/huiselijk geweld, OGGz en verslavingszorg.	1.733.000	1.733.000	Regionale gelden	Regionale gelden.	Niet nader bepaald.

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
21	Reserve sociaal domein.	Risico's en uitvoering taken sociaal domein	501.000	0	Gevormd bij de vaststelling van de jaarstukken 2013. De reserves bijzondere bijstand, WWB, WMO, MO lokaal, MO regionaal en jeugdagenda zijn opgeheven en overgegaan in de reserve sociaal domein. Het deel MO regionaal staat in een afzonderlijke reserve.	Onttrekking vindt plaats bij nadelen op de budgetten. Een deel is al bestemd voor bijv. Jeugdagenda. Eventuele mutatie op deze reserve gebeurt bij de jaarrekening; niet in de begroting.	Afhankelijk van de latere Doetinchemse kaderrapportages.
	Reserves overheidstaken		2.408.000	1.847.000			
	Overige bestemmingsreserves						
22	Reserve volkshuisvesting.	Reserve tbv verbeteren volkshuisvesting in de brede zin van het woord.	9.000	0	Geen.	De reserve wordt ingezet voor de kosten van de regionale woonvisie 2016 en 2017.	Dit betreft 2 x € 15.000.
23	Reserve stimuleringsfonds volkshuisvesting.	Deze reserve is even groot als de middelen die gemeente Doetinchem heeft uitstaan in het Stimuleringsfonds volkshuisvesting.	2.816.000	2.816.000	Rentebijschrijving. Neutraal met rente investering.	In de raad van september 2009 is een verdeling gemaakt voor de inzet van de middelen in dit fonds.	De gemeente neemt deel in het het revolving fund (RF) van de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). De gemeente kan aanwijzingen doen voor welke projecten de middelen (leningen) uit het RF inzetten.
24	Reserve vervaningsinvesteringen Amphion.	Conform besluitvorming raad van juli 2015 wordt reserve gevormd om toekomstige vervangingsinvesteringen Amphion (gedeeltelijk) te kunnen financieren.	50.000	100.000	Jaarlijkse dotatie vanuit de exploitatie.	Onttrekking vindt plaats obv raadsbesluit bij financieringsaanvraag Amphion.	Nog nader te bepalen obv meerjarenprognose vervangingen.
25	Reserve spaarrisico woningbouwstrategie.	De raad heeft besloten om gefaseerd 9 miljoen beschikbaar te stellen voor de herijking van de woningbouwstrategie.	0	200.000	Incidenteel beschikbaar gestelde middelen (3 miljoen 2016, 2 miljoen 2017, 2 miljoen 2018 en 2 miljoen 2019).	De raad heeft voor twee projecten al besloten om totaal € 4,8 miljoen in te zetten; in 2016 € 3 miljoen en in 2017 € 1,8 miljoen.	Afhankelijk van besluitvorming in de raad.
	Overige bestemmingsreserves.		2.875.000	3.116.000			
	Totaal bestemmingsreserves		34.857.000	31.965.000			
	TOTAAL RESERVES		58.977.000	53.276.000			

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
	Voorzieningen						
	Voorzieningen door derden beklemd.						
26	Voorziening afvalverwerking.	Het egaliseren van de uitgaven en inkomsten die in het kader van afvalinzameling en verwerking worden gemaakt met als effect dat een nagenoeg stabiel tarief afvalstoffenheffing wordt gehanteerd.	1.059.000	1.000.000	Overschotten op de jaarlijkse kosten en inkomsten op het product afval.	Tekorten op de jaarlijkse kosten en inkomsten op het product afval.	Afhankelijk van besluitvorming in de raad.
27	Voorziening compensatie bomen-natuur.	Het in stand houden en uitbreiden van het bomenbestand van Doetinchem.	82.000	82.000	Vindt plaats door derden.	Uitgaven ten behoeve van het in stand houden en uitbreiden van het bomenbestand van Doetinchem (compenserend groen op basis van de vastgestelde bomenverordening).	De ontvangen bedragen voor de kosten van de kap van de boom plus een vergoeding de waarde van de gekapte boom en de gerealiseerde kosten worden in de exploitatie verwerkt. Het jaarlijks saldo wordt in deze voorziening opgenomen ter dekking van nog aan te planten compenserend groen.
28	Voorziening afkoopsummen begraafplaatsen.	De voorziening dient ter afdekking van de jaarlijkse kosten voor onderhoud op de begraafplaatsen.	1.703.000	1.689.000	Jaarlijks ontvangen afkoopsummen in verband met onderhoudsrecht graven.	Ontrokken worden de lasten die wij hebben voor onderhoud van de begraafplaats.	De voorziening moet toereikend zijn om jaarlijks de lasten in de exploitatie op te kunnen vangen.
29	Voorziening rioolbeheer.	Het egaliseren van sterk schommelende uitgaven voor onderhoud, vervanging en verbetering van het rioleringsstelsel met als effect dat een nagenoeg stabiel rioolrecht wordt gehanteerd.	5.572.000	5.336.000	Overschotten op de exploitatie- en investeringskosten voor riolering.	Tekorten op de exploitatie- en investeringskosten voor riolering.	In overeenstemming met meerjarenplanning GRP. Geactualiseerd GRP wordt in eerste helft van 2016 door de raad vastgesteld.
	Voorzieningen door derden beklemd		8.416.000	8.107.000			
	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
30	Pensioenvoorziening wethouders.	De voorziening wordt gevormd voor wethouderspensioenen ingaande 2011.	2.097.000	2.289.000	Jaarlijks storting/onttrekking t.l.v. exploitatiebegroting op basis van geactualiseerde berekeningen gelijk aan de duur van 2 raadsperiodes, ofwel 8 jaar.	Jaarlijks storting/onttrekking t.l.v. exploitatiebegroting op basis van geactualiseerde berekeningen gelijk aan de duur van 2 raadsperiodes, ofwel 8 jaar.	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.

Nr.	Omschrijving	Doel	01-01-2017	31-12-2017	Voeding	Onttrekking	Benodigde omvang
31	Wachtgeld/outplacement voorziening wethouders.	Deze voorziening is gevormd om aan wachtdelverplichtingen, pensioennopbouw en outplacementkosten van wachtgelders te voldoen.	170.000	60.000	Jaarlijks storting/onttrekking L.v. exploitatiebegroting op basis van geactualiseerde berekeningen gelijk aan de duur van 2 raadsperioden, ofwel 8 jaar.	Jaarlijks storting/onttrekking L.v. exploitatiebegroting op basis van geactualiseerde berekeningen gelijk aan de duur van 2 raadsperioden, ofwel 8 jaar.	Overeenkomstig jaarlijkse geactualiseerde berekeningen.
32	Voorziening flo brandweer.	Ten behoeve van flo brandweerpersoneel.	351.000	300.000	Bij 2e financiële monitor 2010.	Gebruik FLO.	In 2017 en 2020 wordt nog gebruik gemaakt van deze regeling. De huidige, benodigde omvang is gebaseerd op een berekening.
33	Voorziening af te sluiten grexen.	Ten behoeve van grondexploitatie	0	0	Bij vaststelling jaarrekening 2012.	Risico grondexploitatie.	Wordt bij jaarrekening 2015 afgewikkeld.
34	Garantievoorziening gewaarborgde geldleningen.	Ten behoeve van uitgaven mogelijke teruggave gewaarborgde geldleningen(en).	0	0	Bij vaststelling jaarrekening 2011.	Bij vaststelling jaarrekening 2011.	Wordt afgewikkeld in 2015.
35	Garantievoorziening eigen risicodragers WW.	Werkgevers in de sector Overheid en Onderwijs zijn eigenrisicodragers voor de Werkloosheidswet (WW).	823.000	600.000	Bij vaststelling jaarrekening 2012 en 2013.	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen.	Jaarlijks storting/onttrekking op basis van geactualiseerde berekeningen.
36	Voorziening individueel loonbaanbudget gemeentepersoneel.	In de cao 2011-2012 zijn afspraken gemaakt over fase I van het loopbaanbeleid. Per 1-1-2013 komt er gedurende drie jaar een individueel loopbaanbudget per werknemer beschikbaar. De werknemers kunnen hier tot en met 2015 aanspraak op maken.	0	0	Jaarlijks een vaste bijdrage van 212.750 vanaf 2013 tm 2015.	Uitgaven door personeel in het kader van loopbaanbeleid.	Nihil.
	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's.		3.441.000	3.249.000			
	TOTAAL VOORZIENINGEN		11.857.000	11.356.000			
	TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN		70.834.000	64.632.000			

Overzicht kredieten vervangingsinvesteringen

In dit overzicht leest u op hoofdlijnen welke vervangingsinvesteringen de komende jaren zijn gepland. De kapitaallasten ervan zijn in de begroting opgenomen. Dat geldt ook voor de dekking van de kapitaallasten.

Omschrijving	investering 2017	investering 2018	investering 2019	investering 2020	inv.lasten 2017	inv.lasten 2018	inv.lasten 2019	inv.lasten 2020
Facilitair	0	0	0	66.000	0	0	0	0
ICT gD	427.000	484.000	375.000	375.000	80.000	92.000	69.000	69.000
ICT samenwerking	705.000	705.000	705.000	705.000	153.000	153.000	153.000	153.000
Gemeentewinkel	0	0	40.000	8.000	0	0	6.000	2.000
Vervoersmiddelen	313.000	278.000	1.515.000	372.000	46.000	37.000	223.000	67.000
Afval	200.000	200.000	200.000	200.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Civieltechnische kunstwerken	225.000	94.000	163.000	338.000	35.000	11.000	18.000	45.000
Gladheidbestrijding	0	0	60.000	0	0	0	8.000	0
Openbare verlichting	307.000	473.000	197.000	320.000	21.000	29.000	12.000	21.000
Verkeersregelinstallaties	180.000	0	150.000	125.000	17.000	0	14.000	16.000
Parkeren	30.000	35.000	25.000	400.000	4.000	10.000	6.000	51.000
Wegen	730.000	730.000	730.000	730.000	38.000	38.000	38.000	38.000
Diverse vervangingsinvesteringen	0	0	0	0	-5.000	35.000	16.000	-11.000
Totaal	3.117.000	2.999.000	4.160.000	3.639.000	409.000	425.000	583.000	471.000

Ten laste van	investering 2017	investering 2018	investering 2019	investering 2020	inv.lasten 2017	inv.lasten 2018	inv.lasten 2019	inv.lasten 2020
ten laste van FMP	712.000	567.000	610.000	857.000	69.000	75.000	75.000	75.000
ten laste van ict plan	1.132.000	1.189.000	1.080.000	1.080.000	232.000	245.000	221.000	221.000
ten laste van tarieven en leges	513.000	478.000	1.715.000	572.000	66.000	57.000	243.000	86.000
ten laste van vrijval parkeren	30.000	35.000	25.000	400.000	4.000	10.000	6.000	51.000
ten laste van wegen	730.000	730.000	730.000	730.000	38.000	38.000	38.000	38.000
Totaal	3.117.000	2.999.000	4.160.000	3.639.000	409.000	425.000	583.000	471.000

Ten opzichte van de begroting van vorig jaar zijn de vervangingsinvesteringen voor wegen en parkeren toegevoegd.

Bij parkeren staat hier een vrijval van kapitaallasten tegenover, waardoor dit voor de gemeentebegroting neutraal is. De investeringen bij parkeren betreffen vervangingsinvesteringen, zoals: handterminals, parkeerapparatuur en uniformen. In verband met het lopende parkeeronderzoek in 2016 worden nu alleen de strikt noodzakelijke vervangingsinvesteringen gedaan.

Voor groot onderhoud ontsluitingswegen (asfaltwegen) zijn door u in verschillende tranches via de begroting 2015 en de voorjaarsnota 2015 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. De reden waarom de investeringen op wegen, wordt meegenomen met de vervangingsinvesteringen heeft te maken met het feit dat het een investering betreft voor het compleet vervangen van asfaltconstructies inclusief fundering.

Via deze lijst wordt de raad voorgesteld de kredieten voor 2017 beschikbaar te stellen voor de vervangingsinvesteringen.

Voortgang ombuigingen

Monitor ombuigingen uit Voorjaarsnota's 2011, 2015, 2016 en begroting 2016							
Ombuigingstaakstelling STRUCTUREEL (bedragen x € 1.000)	Ramingen uit de begroting					Realisatie	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017
Voorjaarsnota 2011 (begr 2016, blz. 109)							
Restant bezuiniging bibliotheek	50					50	
Omzettaakstelling loonsom en loonsom gerelateerd	360					360	
Voorjaarsnota 2015							
Herverdeling subsidiebijdragen bibliotheek	140					140	
Besparing op budget recreatie	20					20	
Risicoreservering Sociaal Domein naar alg. middelen	1.600					1.600	
Begroting 2016							
Samenwerking drie culturele instellingen en Regionale samenwerking Achterhoekse bibliotheken			300	300			
Bijstellen subsidies monumentale panden	45					45	
Besparingsmaatregelen sport		100	100	100			100
Beperking bijdrage parkeren aan algemene middelen		150	150				150
Besparingsmaatregelen onderhoud wegen	100	100	100	100		100	100
Besparingsmaatregelen Groen (*speelvoorz. 2017)	100	200	100	100		100	200
Overhead in afvalstoffen en rioolheffing	160					160	
Kosten KCC/TIC Gem. winkel doorberekenen in afval/riool		100					100
Armoedebeleid		100	200	200			100
Subsidies heroverwegen		125					125
Organisatieontwikkeling: Buha 3.0 Zie Voorjaarsnota 2016, waarin taakstelling 2017 incidenteel ongedaan wordt gemaakt. Taak 2017 optellen bij 2018.			300	140			
Organisatieontwikkeling: fusie uitv. Org. ISWI, Wvedo, W&I	300					300	
Organisatieontwikkeling: besparing 0,5 fte Groen bij afd. FO	40					40	
Organisatieontwikkeling: reductie reg. loonsom fysieke afdelingen			75				
Maatregelen extra korting op loonsom (stelpost 540.000)	100	100	175	165		100	100
Fin.techn. Maatregel: inkomsten dividend	150					150	
Fin.techn. Maatregel: Financieringsrente	75					75	
Fin.techn. Maatregel: inzetten stelpost autonome ontwikkelingen		150	100				150
Voorjaarsnota 2016							
Verlaging bijdrage VNOG obv nieuwe verdeelsyst.		56	56	56	56		56
Efficiencytaakstelling Laborijn		100	100	100			100
Totaal structurele ombuigingstaakstellingen	3.240	1.281	1.756	1.261	56	3.240	1.281
Ombuigingstaakstelling INCIDENTEEL (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017
ruil aandelen Alliander		365					365
Totaal incidentele ombuigingstaakstellingen	0	365	0	0	0	0	365

Afkortingenlijst

A

ABP	-	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AGEM	-	Achterhoekse Groene Energiemaatschappij
AiB	-	Achterhoek in Beweging
amv	-	Alleenstaande minderjarige vreemdelingen
AR	-	Algemene reserve

B

BBB	-	Bergbezinkbassin
BBP	-	Bruto Binnenlands Product
BBV	-	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BGP	-	Bruto Gemeentelijk Product
BIE	-	Bouwgrond in exploitatie
BIG	-	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten
BIVA	-	Bedrijfsterreinen in verandering
BNG	-	Bank Nederlandse Gemeenten
BSC	-	Brede Impuls Buurtsportcoaches
BTW	-	Belasting Toegevoegde Waarde
Buha	-	Beheer, uitvoering, handhaving, afval & accommodaties
BUIG	-	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV	-	Besloten vennootschap

C

-

D

DDK	-	De Doetinchemse Keuze
DiV	-	Doetinchem in Vorm
DOS	-	Doetinchem & Ontwikkelingssamenwerking

E

ECAL	-	Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
EMU	-	Economische en Monetaire Unie

F

Wet Fido	-	Wet financiering decentrale overheden
----------	---	---------------------------------------

G

GEM	-	Gemeentelijke Exploitatie Maatschappij
GF	-	Gemeentefonds
GGD NOG	-	Gemeentelijke Gezondheidsdienst Noord- en Oost-Gelderland
GREX	-	Grondexploitatie
GRP	-	Gemeentelijk Rioleringsplan
GSO	-	Gelders stedelijk ontwikkelingsbeleid

H

HHT	-	Huishoudelijke Hulp Toelage
Wet Hof	-	Wet Houdbare overheidsfinanciën

I

IBA	-	Individuele Behandeling van Afvalwater
ICT	-	Informatie- en Communicatietechnologie
IG&D	-	Industrie, Groothandel & Dienstverlening
IHP	-	Integraal Huisvestingsplan
IKB	-	Individueel Keuzebudget
IKC	-	Integraal Kind Centrum
ISK	-	Internationale Schakelklas

J

JOGG	-	Jongeren op gezond gewicht
------	---	----------------------------

K			
L		-	
	LEADER	-	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
	LED	-	Light Emitting Diode
M			
	MBO	-	Middelbaar Beroepsonderwijs
	MFA	-	Multifunctionele Accommodatie
	MPG	-	Meerjarenperspectief Grondexploitaties
	MVA	-	Materiële vaste activa
N			
	NIEGG	-	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
	NV	-	Naamloze vennootschap
O			
	ODA	-	Omgevingsdienst Achterhoek
	OZB	-	Onroerendezaakbelasting
P			
	PGB	-	Persoonsgebonden Budget
	PM	-	Pro memorie
	PMG	-	Platform Middelgrote Gemeenten
Q			
R		-	
	RMC	-	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
	ROC	-	Regionaal opleidingscentrum
S			
	SD	-	Sociaal Domein
	SR	-	Sociale Raad
T			
U	TLN	-	Transport en Logistiek Nederland
V	UA	-	Uitgesloten aansprakelijkheid
	VHROSV	-	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
	VJN	-	Voorjaarsnota
	VNG	-	Vereniging Nederlandse Gemeenten
	VO	-	Voortgezet Onderwijs
	VNOG	-	Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland
	Vpb	-	Vennootschapsbelasting
	VSV	-	Voortijdig Schoolverlaten
W			
	Wmo	-	Wet maatschappelijke ondersteuning
	WOZ	-	Waardering onroerende zaken
	Wpg	-	Wet publieke gezondheid
X			
Y		-	
Z		-	
		-	